

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877.   Andra Kammaren.   N:o 61.

Måndagen den 14 Maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 7 innevarande månad förda protokoll.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 82—85; och
Särskilda Utskottets för behandling af förslaget till värnpligtslag m. m. memorial N:o 4 (i samlingen N:o 7).

§ 3.

Anmälades och bordlades följande inkomna ärenden:

Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 17, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel;

N:o 86, med förslag till den afdelning af det nya reglementet för Riksgäldskontoret, som innehåller stadgandena angående de under innevarande riksdag på Riksgäldskontoret anvisade utgifter;

N:o 87, med förslag till ett stadgande i det nya reglementet för Riksgäldskontoret, angående kontorets utlåning;

N:o 88, angående öfverlemnande till Kongl. Maj:t af det nya reglementet för Riksgäldskontoret; och

N:o 89, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående bergverkstiondens upphörande;

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 37, i anledning af de inom Kamrarne gjorda anmärkningar och fattade skiljaktiga beslut i afseende å Utskottets utlåtande N:o 20, rörande Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag angående eganderätt till skrift; och

N:o 38, i anledning af väckta motioner om ändring af 58 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862; samt

Särskilda Utskottets för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till Utsökningslag och i sammanhang dermed erforderliga författningar memorial:

N:o 4, (i samlingen N:o 8) i anledning af dels återremiss, dels skiljaktiga beslut i vissa delar af Utskottets utlåtande N:o 1; och

N:o 5 (i samlingen N:o 9), angående aflöning åt Utskottets tjänstemän och vaktbetjening.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 4.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, enligt mellan Herrar Talmän träffad öfverenskommelse, gemensam omröstning öfver den i Stats-Utskottets memorial N:o 81 föreslagna, af Riksdagens båda Kamrar godkända voteringsproposition komme att anställas i sammanträdet nästkommande Onsdag den 16 i denna månad.

§ 5.

Sedan till Kammaren ankommit en af Kongl. universitetets i Upsala n. v. rektor å det större Akademiska konsistoriets vägnar undertecknad skrifvelse, deruti konsistoriet uttalat den önskan, att svenska Riksdagen måtte genom några sina medlemmar taga del i den jubelfest, som komme att firas den 5, 6 och 7 nästkommande September till erinring om Upsala universitets stiftelse för fyrahundra år sedan, samt anhållit, att Riksdagens Andra Kammare ville för sin del gå denna önskan till mötes genom att bland sina ledamöter utse några att såsom ärade gäster öfvervara de högtidligheter, med hvilka universitetet skulle söka på värdigt sätt fira den betydelsefulla minnesfesten, hade Herr Talmannen vid ett föregående tillfälle enskildt delgifvit Kammarens ledamöter denna inbjudning, under förmälan att, sedan ledamöterna sins emellan öfverenskommit rörande antalet af de deputerade, som vid ifrågavarande fest skulle representera Kammaren, val af sådana deputerade framdeles borde anställas.

I anledning af hvad sålunda förekommit, begärdes nu ordet af

Herr Rydin, som yttrade: Med anledning af den inbjudning att deltaga i Upsala universitets jubelfest, som till Kammaren inkommit och Herr Talmannen enskildt meddelat Kammaren, får jag nu, då detta ärende betraktas såsom ett enskildt ärende, föreslå att Kammaren måtte å den dag, som Herr Talmannen dertill behagar bestämma, utvälja deputerade att närvara vid jubelfesten, och ber jag

tillika få nämna, att Första Kammaren bestämt antalet af sina deputerade till fyra.

Herr Dickson: I anledning af Herr Rydins förslag ber jag få säga, att jag skulle önska, att antalet deputerade, som af Kammaren kommer att utses, icke måtte inskränkas till fyra, utan hemställer jag, att Kammaren måtte utse fyra deputerade att jemte Herr Talmannen och Herr vice Talmannen representera Kammaren vid den stundande jubelfesten.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de förslag, som under densamma blifvit framställda, beslöt Kammaren, på derom af Herr Talmannen gifna propositioner, dels att Kammaren skulle vid ifrågavarande jubelfest representeras af Herr Talmannen och Herr vice Talmannen samt fyra deputerade, dels ock att dagen för anställande af val af berörde deputerade skulle af Herr Talmannen bestämmas.

§ 6.

Herr *Hans Larsson* i Flästa, hvilken i anledning af sjukdomsfall inom sin familj hållit ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagar från och med den 30 nästlidne April, erhöi af samma anledning ytterligare ledighet under 6 dagar.

Herrar *C. J. Brodén* och *E. Behmer* hade ingifvit ansökningar om ledighet från riksdagsgörömlen, den förre under 14 dagar från och med den 19 innevarande månad, och den senare från samma dag till riksdagens slut; och blefvo dessa ansökningar på begäran bordlagda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

Gustaf Westdahl.

Tisdagen den 15 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 8 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 17, angående regleringen af ut-

gifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel, äfvensom samma Utskotts memorial och utlåtande N:is 86—89;

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 37 och 38;

Särskilda Utskottets för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till utsökningslag och i sammanhang dermed erforderliga författningar memorial N:is 4 och 5 (i samlingen N:is 8 och 9); samt

Herrar *C. J. Brodén*s och *E. Behmers* ansökningar om ledighet
— r omålen.

I sammanhang med bordläggningen af dessa ärenden begärdes ordet af

Herr Rubenson, som anförde: Då det egendomliga förhållandet inträffat, att ett så viktigt utlåtande som Stats-Utskottets utlåtande N:o 17, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel, nu anmäles till bordläggning andra gången, utan att, åtminstone mig veterligen, detsamma blifvit till Kammarens ledamöter i tryck utdeladt, så får jag anhålla, att Kammaren måtte besluta, att detta betänkande icke skall till afgörande förekomma i morgon utan uppföras främst å föredragningslistan för det plenum, som blifver näst efter morgondagens sammanträde.

Herr Axel Bergström: Jag kan icke underlåta att protestera mot den oregelbundenhet som egt rum derutinnan, att ett betänkande rörande regleringen af utgifterna under en hufvudtitel nu bordlagts andra gången, innan detsamma tryckt blifvit till Kammarens ledamöter utdeladt. Detta förfarande af Stats-Utskottet är i högsta grad stridande mot god ordning; och det är att önska, att dylikt icke vidare må ifrågakomma.

Vidare anfördes ej. I anledning af Herr Bergströms yttrande, förklarade Herr Talmannen, att enär Stats-Utskottets ifrågavarande utlåtande under gårdagens sammanträde inkommit till Kammaren, hade detsamma då måst anmälas till bordläggning; hvaraf följde att det nu, jemlikt Riksdagsordningens föreskrift, måste föredragas; och blef derefter, på proposition af Herr Talmannen, i enlighet med Herr Rubensons yrkande beslutadt, att Stats-Utskottets berörda utlåtande skulle till afgörande företagas i det sammanträde, som komme att hållas näst efter morgondagen.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 80, i anledning af Kongl. Maj:ts förslag i fråga om ny stat för Musikaliska akademien.

Utskottet hade hemställt:

att Riksdagen, med godkännande af nedan intagna, af Kongl. Maj:t föreslagna stat för Musikaliska akademien och det under dess inseende ställda konservatoriet, äfvensom af lönebeloppens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar, af hvilka de sist nämnda borde vid förefallande behof användas till bestridande af vikariatstjänstgöring under de vilkor, Kongl. Maj:t kunde komma att närmare bestämma, måtte för beredande af medel till statens tillämpning bevilja en förhöjning i akademiens anslag med 14,350 kronor.

Den föreslagna nya staten hade följande lydelse:

*Angående
förslag till ny
stat för Musi-
kaliska akade-
mien.
(Forts.)*

	Löner eller arfvoden.	Tjänstgö- ringspen- ningar.	Summa.	
	Kronor.	Kronor.	Kronor.	
Sekreteraren	2,250	750	3,000	
Kamreraren	1,875	625	2,500	
Bibliotekarien	900	300	1,200	
Inspektorn	2,250	750	3,000	
En lärare	2,000	666	2,666	Efter 5 år kan lönen höjas med 266 kr. och efter 10 år med ytterligare 266 kr.
En dito	2,000	666	2,666	
En dito	1,500	500	2,000	Efter 5 år kan lönen höjas m 200 kr. och efter 10 .. ..
Tre dito	4,500	1,500	6,000	ytterligare 200 kr.
En dito	1,200	400	1,600	Efter 5 år kan lönen höjas m e 160 kr. och efter 10 år m e
Tre dito	3,600	1,200	4,800	ytterligare 160 kr.
En dito	600	200	800	Efter 5 år kan lönen höjas med
En dito	600	200	800	80 kr. och efter 10 år med ytter-
En dito	340	110	450	ligare 80 kr.
Vaktmästaren	—	—	750	
Till arfvoden för undervis- ning i konservatoriets andra afdelning och till biträdande lärare	—	—	8,000	
Anslag till expenser, in- strumenters vård, inköp af musikaliier och böc- ker samt för uppvärm- ning och lyshållning i akademiens byggnad, af hvilket anslag bör utgå ärligen till aflöning åt en eldare 900 kronor och en portvakt 200 kronor	—	—	4,668	
Summa	—	—	44,900	

Ang. förslag
till ny stat
för Musika-
liska akade-
mien.
(Forts.)

Enligt anteckning å utlåtandet, hade Herrar *E. Key, Carl Ifvarsson, P. O. Hörnfeldt, Jan Andersson, Jonas Andersson, Sven Nilsson* i Efveröd, *Gustaf Jonsson, Jonas Jonasson, Johannes Jonsson, Per Nilsson* i Råby och *Ivar Månsson* inom Utskottet anmält reservation mot dess ofvan nämnda hemställan samt för sin del föreslagit:

“att Riksdagen, jemte förklarande att det nu framlagda förslaget till stat för Musikaliska akademien och det under dess inseeende ställda konservatoriet icke kunnat vinna Riksdagens bifall, må *dels*, såsom dyrtidstillägg för år 1878 åt lärare och tjänstemän vid akademien, på extra stat för samma år anvisa ett belopp af 3,940 kronor, *dels ock* i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter ytterligare utredning af alla på förevarande ärende inverkan omständigheter, för Riksdagen framlägga förslag till ny stat för nämnda akademi och konservatorium.“

Efter uppläsning af Utskottets förslag, anförde

Herr Key: Som Herrarne sjelfva kunna finna, hafva Stats-Utskottets ledamöter från denna Kammare mot detta beslut anmält reservation. Skälet härtill var, hvad äfven i reservationen finnes fullständigt anfördt, att man ansåg den föreslagna nya lönestaten allt för högt tilltagen, enär för en och annan deruti finnas löner, som blifvit förhöjda med ända till 300 procent. För min del är jag öfvertygad, att, äfven om denna Kammare fattar ett annat beslut, än hvad Första Kammaren redan gjort, skall detta likväl icke förlänga riksdagen med en enda timme, enär vi, i alla händelser, troligen få någon eller några gemensamma voteringar om fredag eller lördag. Då det nu likväl är på sista tiden af riksdagen, vill jag för min del icke envist fasthålla vid reservationen, i fall den icke skulle derförutan vinna något understöd inom Kammaren.

För närvarande inskränker jag mig således endast till att yrka bifall till denna reservation, som blifvit afgifven af Andra Kammarens ledamöter uti Stats-Utskottet, och som har följande lydelse:

“att Riksdagen, jemte förklarande att det nu framlagda förslaget till stat för Musikaliska akademien och det under dess inseeende ställda konservatoriet icke kunnat vinna Riksdagens bifall, må *dels*, såsom dyrtidstillägg för år 1878 åt lärare och tjänstemän vid akademien, på extra stat för samma år anvisa ett belopp af 3,940 kronor, *dels ock* i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter ytterligare utredning af alla på förevarande ärende inverkan omständigheter, för Riksdagen framlägga förslag till ny stat för nämnda akademi och konservatorium.“

Jag upprepar likväl ännu en gång, att jag anser den vara fullkomligt hållbar och att flera skäl, som tala för bifall till densamma, skulle kunna anföras, men jag vill, som sagdt är, icke nu uppträda och försvara den, för så vidt den icke inom Kammaren antingen vinner understöd eller blir för hårdt angripen.

Såsom jag redan förut påpekat, tror jag icke att Riksdagen skulle förlängas, i fall Andra Kammaren fattade olika beslut med den Första Kammaren genom att afslå det nu ifrågavarande betänkandet, enär den gemensamma votering som deraf skulle blifva en följd på sin höjd kommer att upptaga en kvarts timme, och vi om fredag eller lördagsannolikt hafva att i allt fall emotse sådana gemensamma voteringar i andra frågor.

Ang. Förslag till ny stat för Musikaliska akademien.
(Forts.)

För närvarande inskränker jag mig till att yrka bifall till reservationen.

Häruti förenade sig Herr *Jonas Jonasson* i Gullaboås.

Herr *Sjöberg*: Såsom en mycket varm vän af tonkonsten och hennes idkare har jag med särdeles stor bedröfvelse genomläst den reservation, som finnes bifogad Utskottets betänkande, och jag får bekänna, att jag icke ens kan finna någon tröst uti hvad Herr *Key* nyss yttrade derom, att Riksdagen icke en enda timme skulle förlängas derigenom, att denna Kammaren omfattade reservanternes förslag i olikhet mot Första Kammaren, som, efter hvad Herrarne troligen hafva sig bekant, bifallit Utskottets hemställan. Jag skall, för ögonblicket åtminstone, icke synnerligen bidra till riksdagens förlängande genom det korta anförande, hvarmed jag vill besvara Herrarne, då jag nu går att till bemötande upptaga några af de anmärkningar mot den Kongl. propositionen, som reservationen innehåller.

Den första anmärkningen rör den aflöning, som är ifrågasatt för Musikaliska akademiens inspektor och tre tjänstemän, och reservanterne hafva dervid framhållit, hurusom af den Kongl. propositionen icke rätt klart framginge, om dessa tjänstemäns befattningar skulle betraktas såsom bitjänster eller sådana tjänster, för hvilka aflöningen borde beräknas så stor, att deras innehafvare kunde uteslutande egna sig åt dem. Det torde dock vara alldeles uppenbart att, då akademien uppgjort och Kongl. Maj:t godkänt ett förslag, enligt hvilket sekreteraren skulle erhålla 3,000 kronor, inspektorn likaledes 3,000 kronor och kamreraren 2,500 kronor i aflöning, det under nuvarande förhållanden svårligen låter tänka sig, att meningen varit, det dessa tjänstemän skulle kunna — så vidt det icke berodde af särskilda förhållanden, som för närvarande verkligen förefinnas — uteslutande egna sig åt sina befattningar inom akademien. Men man hade å andra sidan antagit, att man genom att göra dessa befattningar så pass betalda, som Kongl. Maj:t föreslagit, billigtvis kunde fordra, att deras innehafvare skulle kunna mera uteslutande än hittills egna sig åt dem. Reservanterne synas hafva föreställt sig, att det kunde vara temligen likgiltigt, huru ifrågavarande tjänstemän aflönas, och i betraktande af de löner, som för närvarande utgå till dem, kan ett sådant föreställningssätt på sätt och vis hafva skäl för sig. Men det ligger ju i öppen dag, att de löner, som nu, utan afseende å något dyrtids-tillägg, utgå till Musikaliska akademiens tjänstemän och lärare, då t.

Ang. Förslag
till ny stat
för Musikaliska akademien.
(Forts.)

ex. sekreteraren, inspektorn och kamreraren icke hafva mer än 1,000 kronor i årlig inkomst hvardera, äro till den grad obilligt låga och otillräckliga, att det icke lärer behöfva särskildt bevisas. Det torde också böra ihågkommas, att den framställning uti ämnet, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts proposition, till hufvudsaklig del afgafs af Musikaliska akademien redan år 1873 och att således, derest den nådiga framställningen varder af Riksdagen bifallen, akademien redan i fyra år måst vänta på någon förbättring i lönestaten för sina lärare och tjänstemän. Hvad inspektorsbefattningen beträffar, har jag af en trovärdig person erhållit den upplysning, att en framstående dansk musiker för flera år sedan var erbjuden denna befattning, men förklarade sig icke kunna mottaga densamma, med mindre än att han erhöle 4,000 riksdaler i lön, befattningen gjordes till fast anställning och honom derjemte tillförsäkrades pension på rikets stat. Detta kunde naturligtvis akademien icke bevilja, emedan hvarken hennes tillgångar medgäfvö utbetalandet af en så stor lön, ej heller befattningarne vid henne äro af fast egenskap och sålunda icke heller medföra rätt till pension på den så kallade indragningsstaten. Det torde emellertid icke vara svårt att inse, att, då lönen för inspektorn icke blifvit föreslagen till mera är 3,000 kronor och hans anställning icke är fast — inspektorn väljes nemligen hvart tredje år — denna lön icke är för högt tilltagen. Inspektorn är på sätt och vis akademiens chef; på honom beror i väsentlig mån framgången af den undervisning, akademien såsom läroverk lemnar, i ty att honom åligger kontrollen öfver lärarnes verksamhet.

Reservanterne hafva vidare trott sig finna, att aflöningen åt akademiens lärare likaledes blifvit allt för högt föreslagen, och de hafva sökt bevisa detta genom att i en bilaga till reservationen meddela ett utdrag ur taxeringslängderna angående lärarnes vid akademien inkomster enligt påförd bevilling för år 1876, af hvilket utdrag skulle framgå, att åtminstone några af dessa lärare hade temligen betydliga årsinkomster. Men jag frågar, mine Herrar, om icke denna tabell snarare skulle kunna anses bevisa motsatsen af hvad reservanterne åsyftat. Det är ju alldeles påtagligt, att, äfven om man nu fäster sig endast vid, att några af lärarne, genom att med sina tjänster vid akademien förena andra befattningar, skaffat sig någorlunda goda inkomster, detta förhållande icke kunnat åstadkommas på annat sätt, än att deras arbete utom akademien varit sådant, att deras sammanlagda inkomster kunna uppgå till de belopp som ofvan intagna uppgift visar. Kan man då finna det orimligt, om lönerna höjas så, att akademien kan hos sina lärare påräkna mera odelad och lifaktig verksamhet för akademien, än den hittills billigtvis kunnat fordra?

Nog torde hvar och en lätt kunna inse, att den, som på en gång skall tjänstgöra såsom lärare vid Musikaliska akademien och vid Kongl. teaterns kapell eller scen samt dessutom gifva enskilda lektioner, skall nödgas underkasta sig ett i högsta grad sträfsamt arbete. Om nu akademien tänkt sig, att man, genom att bestå lärarne vid

akademien en något rikligare aflöning, skulle kunna mera än för närvarande är fallet tillgodogöra sig dessa lärares krafter och förmåga, så kan jag för min del icke finna annat än att ett sådant åskådnings-sätt är fullkomligt riktigt.

Reservanterne hafva jemväl anmärkt, att det kan "sättas i starkt tvifvel huru vida den nuvarande organisationen af den så kallade artistklassen är fullt lämplig." Denna deras anmärkning har emellertid icke blifvit närmare utvecklad eller genomförd, och det torde derföre hafva sig något svårt att veta hvad dermed egentligen kan afses. Dock torde man väl kunna antaga, att reservanternes mening med denna anmärkning varit den, att man för framtiden borde bortse från möjligheten af, att akademien skulle kunna utbilda verkliga artister, utan att dessa skulle i utlandets konservatorier nödgas söka den utveckling, som de här hemma icke kunde vinna. Följden af en sådan inskränkning i läroverkets uppgift skulle emellertid ovilkorligen blifva den, att hela läroverket komme att dragas ned till en vida lägre ståndpunkt, än det på de senaste åren intagit. Ty så ringa de tillgångar än varit, som akademien hittintills haft att disponera, har akademien ändock varit nog lycklig att hafva kunnat utbilda åtminstone en eller annan verklig artist. Och icke kan det väl vara tänkbart att reservanterne åsyfta, att läroverket åter skall gå tillbaka till hvad det var för längre tid sedan, då det ansågs hufvudsakligen såsom en klockare- och organistskola eller en läroanstalt för så kallade regementsmusikanter.

I sammanhang med sist omnämnda anmärkning hafva reservanterne äfven framhållit möjligheten af, att en del af de för artistklassen afsedda så väl lärarelöner som arvoden kunde, med afseende på verkliga artisters utbildande, mer ändamålsenligt användas i form af stipendier till elever, hvilkas mer framstående anlag berättigade till förhoppning om deras utbildning till verkliga konstnärer. Men, mine Herrar, det torde väl vara alldeles uppenbart, att, om man vill göra till en hufvudsaklig uppgift för akademien att stipendiera några mera framstående elever och derigenom sätta dem i tillfälle att kunna med fördel begagna sig af undervisningen i utlandets konservatorier, så erfordras dertill summor, många gånger större än som nu ifrågasatts till förbättring i lärarnes lönevillkor. Hvert och ett sådant stipendium lär väl nemligen knappast kunna sättas lägre än till 3,000 kronor. Dessutom torde i detta afseende icke böra lemnas oanmärkt, att akademien redan nu eger till sin disposition en stipendiefond, som icke är så alldeles obetydlig; den uppgår nemligen till ett belopp af ungefär 87,000 kronor, till hufvudsakligaste delen donerad af Fru Jenny Lind-Goldschmidt.

Hvad vidare reservanterne anföra om att den fastställda terminsafgiften förefaller väl låg, så torde detta vara något, som egentligen icke kan sägas höra till ämnet. Emellertid finnes ju icke något hinder för, att denna afgift må höjas, om och när Kongl. Maj:t dertill finner skäl, men för närvarande torde, i betraktande deraf, att flertalet af eleverne äro medellösa och, såsom tillhörande landsorten, ändock nödsakade att underkasta sig icke obetydliga uppoff-

Any. förslag till ny stat för Musikaliska akademien.
(Forts.)

Ang. förslag
till ny stat
för Musika-
liska akade-
mien.
(Forts.)

ringar i och för vistelsen i hufvudstaden, skäl icke vara för handen att sätta terminsafgiften högre än den nu är.

Då dessutom Musikaliska akademien inom kort kommer att få åtnjuta lyckan af att hafva eget tak öfver hufvudet, synes det mig som vore närvarande tidpunkt äfven af detta skäl särdeles lämplig för ådagaläggandet af denna Kammares beredvillighet att sätta akademien i tillfälle att fortfarande verka för sitt gagnande ändamål, och jag vågar derföre hysa en viss förhoppning om, att Andra Kam-maren skall instämma i Medkammarens beslut och bifalla Utskottets förslag.

Med Herr Sjöberg instämde Herrar *Peyron* och *Petre*.

Herr Jöns Pehrsson: Det var egentligen ett yttrande af Herr Key, som gaf mig anledning att begära ordet. Jag vill nemligen ut-tala min öfvertygelse, att det aldrig skall inträffa att ett ärende här i Kammaren icke behandlas fullt så grundligt som frågans vigt kräfver endast derföre att det lider mot slutet af riksdagen och vi litet hvar börja att längta hem. Det är visst sant att vi i dag räkna den 15 Maj och att vi således icke få uppbära något arfvode för den tid riksdagen härutöfver kan komma att räcka, men detta får väl icke för oss utgöra något skäl att "slumpa bort" någon enda sak; och då vi i allt fall hafva så mycket kvar på föredragningslistan, lär väl icke någon förhoppning finnas för oss att få komma hem till den stundande helgen, så gerna vi än önskat det.

Hvad beträffar sjelfva saken, så kan jag icke neka till, att det förefaller mig som skulle det vara något egeudomligt stäldt med denna musikaliska akademi, då der icke finnes en enda lärare, som icke synes hafva detta sitt lärarekall såsom en bisak till hvarjehanda andra befattningar. Detta synes mig utgöra ett giltigt skäl, hvarföre vi icke nu böra fastställa ny stat för denna akademi, utan i stället bifalla reservationen.

Ännu en gång vill jag upprepa — och detta icke endast med af seende på detta särskilda fall — att jag är förvissad att ingenting skall kunna förmå oss att undandraga oss att egna hvarje fråga den grundliga behandling, hvaraf den är förtjent. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr *Ola Månsson* instämde i Herr Jöns Pehrssons anförande.

Herr Jöns Rundbäck: Då detta ärende förevar till behandling inom Utskottet var jag förhindrad att tillstädeskomma; men hade jag deltagit i frågans behandling inom Utskottet, hade jag röstat med Utskottets majoritet. Jag kan nemligen icke gilla de åsigtter, som af reserveranterne uttalats, och ännu mindre kan jag gilla de motiv de till stöd för dessa sina åsigtter anført. Dessa motiv finner jag för min del innebära åtskilliga motsägelser, och jag ber derföre att få till bemötande upptaga ett par af dessa.

Först och främst säga då reservanterne, att de föreslagna nya lönerna äro i och för sig otillräckliga; detta medgifves villigt, men därför vill man ju också låta dem förtjena på andra håll.

Vidare säga reservanterne, att dessa lärare aldrig vinna någon befordran, utan de få allt framgent stå kvar vid den befattning de en gång erhållit. Detta anser jag, i motsats mot reservanterne, vara ett skäl för att bevilja dessa lärare sådana löner att de kunna försörja sig.

Beträffande nu den omständigheten, att lärarne hafva tjänster på andra håll, så vågar jag påstå, att de män, hvilka bekläda dessa platser, icke kunna, vare sig efter nu gällande eller den föreslagna staten för Musikaliska akademien, lefva endast på sina löner. Detta medgifva äfven reservanterne i det de säga, att, om lärarne icke hade andra inkomster, skulle de icke kunna försörja sig, men ändå synes dem den föreslagna staten för hög. Visserligen kan en person, för att kunna försörja sig tvingas att gifva enskilda lektioner — och deri ligger intet ondt — men om han icke *kan* det?

Vidare säga reservanterne, att elevernes antal de senare åren icke stegrats i samma proportion som förut. Ja, hvarifrån härleder sig detta förhållande? Jo, helt enkelt deraf, att Musikaliska akademiens nuvarande lokaler äro så trånga, att ingen af Herrarne, som hafva sett dessa kyffen, skall kunna bestrida, att de äro mycket för mycket små. Knappt någon af våra folkskolor är i detta afseende så dåligt lottad, som denna akademi. En annan omständighet, som härvidlag jemväl måste beaktas, är den, att det vid undervisnings meddelande i *musik* icke kan tillgå på samma sätt som vid undervisningen i vanliga skolor eller akademier, der en lärare mycket väl kan på en gång föreläsa för 100 studerande. En lärare vid Musikaliska akademien deremot, som skall meddela undervisning uti t. ex. orgel- eller pianospelning, kan icke på något vilkor bibringa en sådan undervisning åt mer än en i sender.

Vidare yttra reservanterne, att artistklassen icke fullt motsvarar sitt ändamål. Jag vill härom icke tvista med reservanterne; men då reservanterne påstå, att man genom att anvisa en del af nuvarande anslag till stipendier skulle kunna vinna det mål, som med artistklassen afsåges, men hvilket hittills icke vunnits, så ber jag att få erinra derom, att Kongl. Maj:t för två år sedan aflät proposition till Riksdagen om anvisande af 6,000 kronor till stipendier åt yngre tonsättare. Riksdagen afslog emellertid denna proposition under förklaring, att vi här hemma hade en artistklass, och att eleverne därför icke behöfde utskickas. De lärare, som erfordras för denna klass, böra vara så skickliga, att, om de äro sina platser vuxna, de helt säkert skulle på en eller två konserter kunna förtjena mer än vid akademien på ett halft år. Denna klass vill man nu taga bort och i stället tilldela stipendier. Riksdagen har en gång på Kongl. Maj:ts begäran om anslag till stipendier svarat nej, och nu vill man, att Riksdagen, på Kongl. Maj:ts fråga om vi vilja upprätthålla denna klass, äfven skall svara: nej, vi vilja hellre gifva stipendier.

Nu säger man, att dessa lärare för de få timmars undervisning i veckan, de meddela, hafva mycket mera än de flesta lärare. Jag

Ang. förslag till ny stat för Musikaliska akademien.
(Forts.)

Ang. förslag
till ny stat
för Musikaliska
akademien.
(Forts.)

vet visserligen icke hvad de fleste lärare kunna hafva i inkomst för en timmes undervisning, men jag vet, att dessa lärare undervisa 20 timmar i veckan; undervisningstiden är 8 månader om året, hvilket gör 640 timmar om året. Fördelar man nu den föreslagna lönen, som icke för någon lärare — med undantag af föreståndaren — öfverstiger 1,500 à 2,000 kronor på dessa timmar, blir inkomsten icke mera än 3 kronor för hvarje timme. Och man skall icke kunna påträffa en lärare, hvilken är vuxen sitt kall, som icke i Stockholm förtjenar vida mera på sina lektioner. Jag vet och kan omtala, att vid ett tillfälle, då ledighet efter en mycket skicklig lärare uppstod i pianoklassen, en särdeles lämplig kandidat ämnade söka befattningen, men då han erhöll kännedom om löneförmånerna, ansåg han det vara allt för dålig affär, då han på annat håll kunde med lätthet förtjena 5 kronor i timmen. Att man nu anser 3 kronor i timmen vara för mycket, förefaller något egendomligt; och då fjerde hufvudtiteln till behandling förekommer, skall man få se, att man betalar annorlunda. Jag erinrar endast om sjökrigsskolan i fjor; sammalunda är förhållandet vid teknologiska institutet, der staten för undervisningen betalar i vissa fall ända till 10 kronor i timmen, och om vi se på hvilka stater som helst, som i allmänhet blifvit bifallna, vågar jag påstå, att man icke skall finna någon stat, så lågt upprättad som denna. Då man nu dessutom besinnar, att Musikaliska akademien är den enda undervisningsanstalt i denna branche, som Sverige eger, torde det icke vara för mycket, att man söker upprätthålla densamma.

Nu säga reservanterne, att detta bör kunna ske derigenom att man ålägger eleverne högre terminsavgifter. Den nuvarande terminsavgiften uppgår för närvarande till allenast tre kronor, och är således säger man, betydligt lägre än vid våra elementarläroverk. Ja! det är nog sant, att årsgiften vid elementarläroverken är högre, men man bör å andra sidan besinna, att de flesta eleverne vid Musikaliska akademien äro obemedlade och dertill nödsakade att vidkännas de ökade lefnadskostnader, som med en vistelse i hufvudstaden äro förenade, hvilket deremot icke är förhållandet med studerande vid våra elementarläroverk, hvilka undervisningsanstalter numera finnas inrättade i snart sagdt hvilken obetydlig landsortsstad som helst. Och härtill kommer att Musikaliska akademiens elever få vidkännas en hel mängd utgifter till icke obetydliga belopp för anskaffande af musikinstrumenter, noter och dylikt. Så t. ex. betalas här i Stobkholm i hyra för ett piano ofta öfver 10 kronor i månaden. Noter äro äfven dyra. Med ett ord den kurs, som dessa elever vid Musikaliska akademien hafva att genomgå, är — jag vågar påstå det — mycket dyrbarare än någon kurs vid ett elementarläroverk.

Dessutom har denna akademi att fylla statens, kyrkans och skolas behof af sång- och musklärare; och jag hemställer om vid sådant förhållande det kan vara staten värdigt att fortfarande egna denna undervisningsanstalt en styfnoderlig behandling. Eller tror man kanske att eleven efter afslutad kurs vid Musikaliska akademien kommer till sådant ekonomiskt oberoende, att han lätt kan underkasta sig den ökade afgift, som för anstaltens uppehållande skulle erfordras. I denna

förutsättning ligger ett stort misstag. De löner, som består musiklärarne vid statens skolor, äro högst ringa, och hur obetydlig organisternes aflöning är kunna Herrarne sjelfva finna, då jag nämner, att den senaste regleringen af deras löneförmåner skedde för 200 år sedan. Jag ville till Kammaren hemställa om icke, då man förut vid denna riksdag visat mycken frikostighet och understundom så att säga utöst anslag till hvarjehanda ändamål, Kammaren skulle finna lämpligt att för ett sådant ändamål som det ifrågavarande bevilja denna jemförelsevis ringa summa. Den kan ju icke jemföras med anslaget till Målare-akademien. Men icke vill någon påstå att målningkonsten är af större vikt och betydelse än musiken. Jag kan för min del icke finna någon rimlig anledning, hvarföre Riksdagen skulle afslå denna stat; och jag hemställer derföre om bifall till Utskottets förslag.

*Angående
förslag till ny
stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet, Herr Statsrådet Carlson: Jag erkänner att jag, oaktadt de anmärkingar emot det föreliggande betänkandet, som i den afgifna reservationen förekomma, har svårt att föreställa mig att denna Kammare skulle vilja med bifall till reservationen underkänna det af Utskottet framställda förslaget.

Denna min föreställning stödjer jag derpå, att grunden för den nu föreslagna lönestaten hvarken i sig sjelf är orättvis ej heller står i något missförhållande till de grunder, som för andra lönestater blifvit af Kongl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen godkända.

I afseende på sjelfva lönebeloppens förhöjning måste man, från hvilken förutsättning man än må utgå, alltid ihågkomma, att det just är de lägsta lönerna, som vid inträffande prisstegringar erfara det starkaste trycket och derföre måste i något större förhållande än de öfriga ökas. Sekreteraren i Musikaliska akademien, hvilken skall sammanhålla hela dess verksamhet, måste vara en högt bildad person. och det är sällsynt att inom vårt land påträffa någon, som är den platsen fullt vuxen. Det kan väl då icke vara riktigt, att en sådan tjänstemans lön skall understiga lönen för förste vaktmästare vid de omreglerade embetsverken. Förste vaktmästaren uppbär nemligen 1,100 kronor, men Musikaliska akademiens sekreterare allenast 1,000 kronor i lön. Man kan väl icke påstå att det är för mycket om man för denna akademis sekreterare, hvilken, såsom jag nämnde, måste vara en man med hög bildning, och hvars verksamhet på ett synnerligen omfattande sätt tages i anspråk såsom t. ex. af korrespondens med utlandets mest framstående tonkonstnärer och musikalska bildningsanstalter, föreslår samma lön som t. ex. för en notarie i Sundhetskollégium.

Icke heller tror jag att för lärarestaten en förhöjning af lönerna med en tredjedel af deras nuvarande belopp kan anses oskäligen. Det är samma proportion, som Riksdagen redan förut godkänt i afseende på t. ex. universiteten, teknologiska institutet m. fl. Men missförhållandet kännes vida starkare här, der inkomsterna från början varit mycket små.

Angående
förslag till ny
stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)

Ikke heller tror jag att dessa nu föreslagna högst måttliga löner stå i något missförhållande till andra löner inom statens embetsverk. Om sekreteraren har jag redan talat. Kamreraren har, sedan akademien fått eget hus och en vidlyftig ekonomi, ganska mycken ekonomi och derjemte stora fonder att sköta.

Han måste i alla ekonomiska mål utan biträde besörja allt hvad akademien har om händer; och om man med afseende härå föreslagit hans lönevilkor till ett belopp, som icke fullt uppgår till den summa en bokhållare i Statskontoret åtnjuter, så kan väl detta icke vara för mycket vågadt.

Och hvad lärarne beträffar, så skulle de genom ett bifall till Kongl. Maj:ts, af Utskottet tillstyrkta förslag komma i åtnjutande af en aflöning, som egentligen kan anses utgöra den fasta *grundvalen* för deras tillvaro, men hvilken aflöning alldeles icke kan anses tillräcklig för hvad till fyllande af deras behof erfordras. De måste nemligen ändock genom särskildt arbete fylla hvad som åtgår för att de skola kunna existera. 2,000 kronor är i detta afseende icke mycket, således icke heller 1,500 kronor, och ännu mindre 450 kronor; men genom den starka förberedande bildning, som en sådan musiker för att blifva kompetent att meddela undervisning måste förvärfva sig, har han, om han blir af sjukdom angripen, ingenting fast att bygga på, så att han står helt och hållet på dagakarlens ståndpunkt.

Ikke heller är den föreslagna aflöningen för lärarne högre än vid musikaliska läroverk i utlandet. I detta afseende förekommer i den vid betänkandet fogade reservationen ett yttrande, nemligen att lärarlönerna vid konservatorier i allmänhet äro låga, och såsom exempel härpå anför konservanterne konservatoriet i Paris, der den högsta aflöningen icke öfverstiger 2,500 francs. Förhållandet i allmänhet är dock helt annat, och pariskonservatoriet utgör derifrån ett undantag ensamt i sitt slag; ty aflöningen är i allmänhet vida högre än här blifvit föreslaget; och såsom bevis härpå vill jag anför siffror. I *Berlin*, till hvars konservatorium staten lemnar ett årligt anslag af 108,000 kronor, har förste läraren, med undervisningsskyldighet 24 timmar i veckan, en aflöning af 5,200 kronor, och andre läraren, som skall undervisa endast 10 timmar i veckan i pianospelning, har för detta en inkomst af 3,500 kronor, under det att hos oss den högsta aflöningen föreslagits till endast 2,666 kronor för 20 timmars undervisningsskyldighet i veckan. Vid Berlins konservatorium är medelaflöningen 6 à 8 kronor i timmen, under det att vid vår Musikaliska akademi de *ordinarie* lärarnes medelaflöning är 3 kronor och de biträdande 1,50 à 2 kronor i timmen. I *Brüssel*, hvars konservatorium är närmast jemförligt med vårt, är lärarnes medelaflöning per år 2,450 kronor, men med blott 6 timmars tjänstgöring i veckan, och utgör således medelarvodet för timme omkring 11 kronor; och i *Neapel* är medelaflöningen 9 kronor i timmen.

Då nu, såsom jag redan visat, hos oss medelaflöningen är för de *ordinarie* lärarne 3 kronor och för de biträdande 1,50 à 2 kronor i timmen, under det att de på enskilda lektioner kunna förtjena 5 kro-

nor i timmen, så tror jag att ofvan stående jemförelse visat att förslaget icke upptager några öfverflödigt höga belopp.

Mine Herrar! Den sköna konsten utgör äfven ett element i nationens lif. Den förtjenar att vårdas. Af dess olika grenar är det ingen, som mer än musiken ingriper uti och genomtränger så väl det offentliga som det enskilda lifvet. I det offentliga lifvet firas ingen fest, utan att tonkonsten der låter höra sina skapelser; allt ifrån tempelsångens ljud till de små skolbarnens enkla sånger, följer musiken den menskliga samvaron. Och i det enskilda lifvet bidrager musiken väsentligt till att höja och förädla.

Om nu nationen är nog lycklig att för denna konst ega en medelpunkt, som i sig förenar och uppsamlar de krafter, landet behöfver, som förser med sånglärare vid våra läroverk, med ledare för församlingarnes kyrkosång och med konstnärer i högre mening, är det då skäl att ställa denna inrättning på förknappning? Ty förknappning måste man kalla det, om lärarnes vid Musikaliska akademien löner vid en allmän prisstegring skola förblifva så små som de nu äro. Är det vidare skäl att genom en nedsättning i sjelfva omfånget för denna inrättnings verksamhet öka det beroende, i hvilket vi i bildningens fordringar nu stå till utlandet, i stället för att allt vårt nationella sträfvande bör gå ut på att minska detta beroende? Och är det slutligen skäl att beröfva denna statens inrättning tillfälle att med sig införlifva de bästa musikaliska krafter, som kunna erhållas? Detta skulle naturligtvis blifva fallet, om aflöningen fortfarande hölles låg; ty då komma de framstående förmågorna att egna sig åt enskild verksamhet, och Musikaliska akademien skulle då få nöja sig med de mindre förmågorna.

Det är på dessa grunder, jag är öfvertygad om att denna Kammarer, i likhet med hvad Första Kammaren redan gjort, skall bifalla Utskottets förslag. Riksdagen har redan, med erkännande af det förtjenstfulla i denna akademis under de sista åren starkt utvecklade verksamhet, anvisat medel för uppförande af en fullt ändamålsenlig byggnad. Hvarföre bör Riksdagen icke nu taga steget fullt ut och ställa så till att de personer, hvilka såsom lärare eller tjänstemän inflytta i denna byggnad, kunna med friskt mod och fulla krafter der utveckla en gagnande verksamhet?

Jag hoppas derföre att Kammarer icke skall afslå denna berättigade framställning.

Herr Lyth: Jag skall icke länge upptaga Kammarerens tid, ty så många goda skäl hafva blifvit anförda för bifall till Utskottets förslag, i synnerhet af Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet, att jag dertill icke har mycket att tillägga. Men då frågan ligger mig varmt om hjertat, har jag ansett mig skyldig att uttala mina från reservanternes afvikande åsigt. Jag ber härvid blott att få nämna, att den fråga, som egentligen föreligger, är den, huru vida deras arbete, som sysselsätta sig med vårdande om Musikaliska akademiens angelägenheter och med undervisningen derstädes, skall få den betalning, som detta arbete är värdt eller icke. Här är icke fråga vare

*Angående
förslag till ny
stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny stat för
Musikaliska
akademien.
(Förta.)*

sig om dessa personers befattningar vid akademien är bitjenster eller hufvudtjenster, icke om de meddela undervisning på ett eller flera ställen, utan frågan gäller, huru vida de äro så aflönade af staten, att de kunna anses erhålla ordentlig betalning för det arbete, som de i densammas tjänst pretera. Jag påstår att detta icke är förhållandet. Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet har visat genom exempel, tagna från utlandet, huru dåligt föreutämnde tjänstemän äro aflönade i jämförelse med deras vederlikar i andra länder. Reservanterne hafva visserligen såsom exempel på att lärarelönerna vid konservatorierna i allmänhet äro låga anført, att i Paris högsta aflönjngen icke öfverstiger 2,500 francs; men jag ber att få fästa uppmärksamheten derå, att sist nämnda aflönning är, för timme räknad, tre gånger högre än i vårt land; och om, på sätt Utskottet antydt, denna aflönning vid de utländska konservatorierna i allmänhet är låg, så måste deraf så mycket klarare framgå, att detta ännu mera är förhållandet här, der aflönningen är tre gånger lägre. I Paris sträcker sig nemligen undervisningstiden vid konservatoriet till 6 timmar i veckan för hvarje lärare; här åter uppgår den till 20 à 15 eller åtminstone icke under 12 timmar, dervid den lärare, som har 20 timmars undervisnings-skyldighet, uppbär i lön 2,000 kronor, och den som undervisar 15 timmar 1,500 kronor o. s. v. Detta gör omkring 3 kronor för hvarje lärotimme, ehuru en framstående musiker nu för tiden kan för meddelande af enskild undervisning påräkna 5 kronor och derutöfver i timmen. Deraf visar sig, att reservanterne icke vilja medgifva att staten bör betala de offentliga lärarne vid denna akademi hvad deras arbete är värdt. Detta anser jag dock icke vara staten värdigt.

Vidare ber jag att få fästa mig vid en af reservanterne gjord antydan derom, att det icke skulle vara väl bestämdt med den nuvarande organisationen af den så kallade artistklassen, hvarjemte reservanterne yttrat, att man icke borde lemna obeaktadt, att det vida öfvervägande antalet af våra mera framstående musikaliska artister samt alla de förnämsta erhållit sin utbildning och fulländning genom studier i utlandet. Jag anser mig häremot blott behöfva erinra, att vårt konservatorium egentligen är endast tio år gammalt. Det grundlades visserligen år 1858, men började icke sin egentliga verksamhet förr än år 1867; sedan dess hafva dock gauska många utmärkta artister, hvilka förvärfvat sig till och med europeisk ryktbarhet, derifrån utgått; och torde bland dem blott behöfva nämnas den framstående tenorsångaren Labatt äfvensom den svenska damkvartetten, hvilken senare vunnit stor ryktbarhet både i gamla och nya verlden — alla dessa hafva utgått såsom elever från Musikaliska akademiens konservatorium, för att icke tala om flere yngre framstående artister vid den Kongl. lyriska scenen samt det Kongl. kapellet, bland hvilka förekomma synnerligen utmärkta namn, som gjort sig kända äfven utom Sveriges landamären. Det må nu visserligen medgifvas, att en eller annan af dessa artister varit nödsakade att för sin utbildning och fulländning under store mästares ledning företaga utländska resor; men, mine Herrar, måste icke äfven våra målare, ja till och med vetenskapsmän göra på samma sätt för sin utbildning och för inhemtande af den högsta

möjliga utbildning? Således ligger ingen fara i denna omständighet, utan kunna vi vara fullkomligt nöjda med den verksamhet, som vid musikaliska akademien utvecklas. Jag erinrar mig huruledes man för 30 å 40 år tillbaka icke kunde inom landet anskaffa organister åt våra kyrkor eller musikdirektörer vid våra elementarläroverk eller vid våra regementen och teatrar, utan måste dessa tagas från utlandet; nu deremot förser oss musikaliska akademien med fullt lämpliga personer i dessa afseenden. Detta tyckes åtminstone bevisa att akademien är verksam och förmår åstadkomma stort gagn för vårt land. Om man anser konservatoriets nu varande organisation icke vara väl ordnad, så bör man vidtaga ändringar i densamma; men så länge som denna institution finnes kvar, böra de vid densamma anställda personer afönas så, som de förtjena.

Slutligen hafva reservanterne anmärkt att elevernes vid akademien afgifter synas vara väl låga, i ty att nämnde elever erlägga allenast 5 kronor såsom inträdesafgift och vidare terminsafgift af 3 kronor, hvilket senare belopp, jemfördt med den i och för sig visst icke höga terminsafgiften vid elementarläroverken vore allt för obetydligt. Visserligen kunde man också åläggas dessa elever att betala mer; men jag hemställer om detta skäligen låter sig göra, om man tar i betraktande, att de flesta af dem äro, på sätt Herr Rundbäck nyss upplyste, fattiga samt för öfrigt få vidkännas dryga utgifter i och för anskaffande af instrument och undervisningsmateriel. Men denna fråga har alls intet sammanhang med hvad som här är i fråga eller löneförhöjning åt lärarne, emedan elevernas terminsafgifter användas till stipendier eller belöningar åt de utmärktare af akademiens lärjungar så att, äfven om denna afgift förhöjes, så blir intet deraf använt till löneförhöjning åt akademiens tjenstemän eller lärare.

Till sist vill jag nämna, att det just är tonkonsten, som egentligen vunnit anklag hos vår nation; att det är denna konst för hvilken inom nationen visat sig stora anlag och som åt densamma förskaffat stor ryktbarhet. Så t. ex, hafva många elever af konservatoriet vunnit anställning som lärare eller lärarinnor i utlandet. Under sådana förhållanden vill det synas, som om skäl vore för handen att mera omhulda detta vårt enda läroverk för musik, så mycket mer som staten till aflöning åt lärare vid fria konsternas akademi anslagit ett vida högre belopp, samt flertalet högre aflöning åt lärarne än till den musikaliska akademien. Och jag kan för min del icke finna annat än att en stor orättvisa skulle komma denna senare akademi till del, om man försummade att gifva tillräckligt understöd åt denna gagneliga och nyttiga institution, af hvilken vårt land haft så mycken heder.

Jag hoppas att Kammaren härvidlag skall visa sin välvilja; ty, mine Herrar, varen förvissade om att det skall lända oss till heder, nytta och gäldje, om vi nu bevilja den måttliga summa som Kongl. Maj:t för i fråga varande ändamål äskat, och hvartill jag på det varmaste tillstyrker bifall.

Angående
förslag till
ny stat för
Musikaliska
akademien.
Forts.)

Herr *Rydin* förenade sig med Herr *Lyth*:

Herr *Key*: Jag lofvar Herrarne att mitt anförande icke skall blifva mycket långt, men jag anhåller likväl att få angifva några skäl utöfver de i reservationen upptagna, hvilka förmått mig att biträda denna reservation. Jag anser det nämligen såsom i viss mån en skyldighet mot mig sjelf att, till svar på den kritik jag här åhört, söka närmare ange de orsaker, som särskildt inverkat på *mitt* deltagande i samma reservation.

Jag vill då först fästa uppmärksamhet på arten af all musikalisk verksamhet. Om man tänker sig en svensk dramatisk skådespelerska med huru mycket snille, huru stor talang som helst — hon är dock till följd af det språk hon talar, inskränkt enbart till Skandinavien och Finland för sitt konstnärskaps utöfning. En svensk sängerska åter, äfven om hon står på en vida lägre ståndpunkt än den förra såsom konstnär, hon kan utöfva sin konst öfver hela världen.

Likaså kan en svensk målare sitta i Stockholm eller Düссeldorf och sända ut sina tafflor till expositioner i Paris, Wien eller Filadelfia, kort sagdt äfvenledes öfver hela världen. Men en sängerska eller en musikalisk exekutör måste på platsen föredraga sin konst, denna är *ett med hans person*, så framt han icke är kompositör; sången är med sängerskan sjelf ouplösligen förbunden. Denna väsentliga skilnad i arten af den omständigheten, att för sångaren och instrumentalisten derjemte, såsom jag nyss nämnde, hela världen står öppen, detta är det som gör, att vi aldrig kunna påräkna att få stadigvarande behålla de stora musikaliska mästarne, detta sagdt med all aktning för våra härvarande artister och för musikaliska akademien verksamhet. Jag tror icke, att jag misstager mig, om jag säger, att vårt så kallade konservatorium stiftades med hufvudsakligt afseende på en förhoppning att dervid få fästa Fru *Neruda Norman*, men endast en kort tid lyckades detta, och derpå vände hon åter bort till Europas större hufvudstäder, der hennes talang vida bättre kunde betalas.

Af hvad jag nu nämnt framgår, att lönerna vid musikaliska akademien kunna sägas vara satta å ena sidan för högt, å andra sidan för lågt. För lågt, om meningen är att söka vid akademien fästa större mästare, hvilkas arbete vi dock aldrig kunna erbjuda sådan betaltning, som medelbart eller omedelbart gifves vid de större hufvudstädernas konservatorier, för lågt äfven under den förutsättning att lärarne vid musikaliska akademien skulle egna sin verksamhet enbart åt akademien, men för högt deremot om man tillåter dessa lärare att öfverallt och i hvilken utsträckning som helst förskaffa sig biförtjenster. Om Herrarne behaga genomse den förteckning å lärarnes vid musikaliska akademien inkomster enligt påförd bevillning för år 1876, som finnes bilagd vår ifrågavarande reservation, skall det visa sig, att personer med lågt arfvode för sin lärareverksamhet vid akademien kunnat förskaffa sig tre, fyra à femtusen kronors biförtjenst.

Man har vidare talat om att de nuvarande tjänstemannalönerna skulle vara i och för sig för små. Dock finnas befattningar i åtskilliga

andra med det nu ifrågavarande jemförliga embetsverk hvilkas affö-
ningsförmåner äro relativt taget dermed fullt jemförliga. Sekreteraren
i musikaliska akademien uppbär nu i lön och arfvode 1,000 kronor,
men skulle enligt Utskottets förslag i aflöning erhålla 3,000 kronor,
således en förhöjning af 200 procent. Kamereraren, som nu uppbär
1,000 kronor, skulle erhålla 2,500 kronor. Bibliotekarien har nu 400
kronor men skulle erhålla 1,200 kronor, hvilket sistnämnda belopp
väl kan anses litet, men då hans tienstgöring under 8 månader af
året endast lärer upptaga cirka 4 timmar i veckan och under åter-
stående 4 månader 2 timmar i veckan, torde detta belopp kunna, i
förhållande till arbetet, anses ganska tillräckligt. Och samma är för-
hållandet i fråga om öfriga befattningar. Jag medger således att
löneförmånerna ingalunda äro i och för sig tillräckliga, men jag påstår
att vederbörande både kunna och böra skaffa sig annan verksamhet,
och att deras arbete är jemförelsevis tillräckligt betaldt, samt står i
ett rimligare förhållande till detta än de föreslagna nya beloppen, vid
hvilka icke några ökade fordringar äro fästade.

Ytterligare har man omnämnt den vackra och nyttiga utveckling,
undervisningen vid musikaliska akademien under senare tider tagit.
Jag vill visst icke förneka detta förhållande utan erkänner tvärtom
villigt allt det aktningvärda i akademiens verksamhet, men jag vågar
påstå, att om akademien fortfarande som hittills i verkligheten endast
har till huvudsakligt resultat att bilda organister och musikedirektörer,
torde härtill fullt kvalificerade lärare och tienstmän icke komma att
saknas äfven mot de löner de för närvarande uppbära, och detta desto
mindre som blotta anställningen vid akademien är ett medel och en
fullmakt på tillfällen till biförtjenster. Är åter meningen att på samma
gång dana stora artister, så kunna, såsom jag förutsagt, dessa icke utbildas i
Sverige. Jag skulle kunna anföra för Herrarne en lång rad af exem-
pel som utvisa att samtliga våra mera framstående artister förskaffat
sig sin egentliga utbildning utomlands. Och att så *måste* vara förhållandet
ligger i sakens natur. Jag vill i detta hänseende endast fästa upp-
märksamheten derpå, att våra utmärktaste kapellmästare Söderman
och Norman studerat vid konservatoriet i Leipzig och att våra för-
nämsta sångare och sångerskor studerat i Paris än för Garcia och
Viardot-Garcia, än för Masset och Dupréz m. fl. Alla våra förnämsta
musikaliska artister hafva utomlands erhållit sin utbildning och de
skola äfven allt framgent derstädes komma att söka den.

Man säger nu, att hädanefter skall det i berörda hänseende
blifva bättre. Nej, mina Herrar, på detta sätt skall det icke blifva
bättre, men väl genom att till akademiens elever lemna stipendier för
företagande af utrikes studieresor, likasom nu af målareakademien och
vetenskapsakademien utlemnas sådana stipendier. Jag önskar därför
lifligt, att någon del af de penningar, som man nu af eller framdeles kan
vilja anslå till musikaliska akademien, måtte få utgå såsom stipendier
till eleverna på det att desse må sättas lättare än nu i tillfälle att
kunna utomlands fullborda sina studier. Detta är rätta sättet att
utbilda artister. Inom Utskottet blef jag bemött med den in-
vändning att då får man icke behålla dem. Tron I, mine Herrar! att

*Angående
förslag till
ny stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

man på den artist, som känner sig i stånd att flyga kring världen, stäcker vingarne, därför att man *icke* gifver honom ett stipendium? Nej! der hans konst mest uppskattas och der den bäst betalas, dit kommer han att begifva sig; kan icke tacksamhet och fosterlandskärlek tid efter annan föra flyttfogeln tillbaka, icke gör "prohibitionsismen" det.

Hvad jag nu anfört är — kort antydt — en del af de skäl, som förmått mig att biträda reservationen. Jag skulle kunna anföra många flera, men anser mig icke vidare böra upptaga Herrarnes tid.

Herr August Pettersson: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till reservationen, och jag instämmer deri, att reservanterna haft goda skäl till densamma, hvilka dels blifvit uttalade i sjelfva reservationen dels ock framgå af den densamma åtföljande bilagan. Då tjänstemännen i Musikaliska akademien icke äro så sysselsatta, att deras tid der är helt och hållet upptagen, utan de kunna skaffa sig biförtjenster, anser jag, att reservationen har goda skäl för sig, och jag kommer att yrka bifall till densamma.

Herr Lyth: Jag vill blott med några ord svara Herr Key. Han ansåg, att det skulle vara bäst, om Konservatoriet icke fanns, utan att vi blott hade Musikaliska akademien. Jag ber att få fästa uppmärksamheten derå att Konservatoriet nu kostar 6,000 kronor om året, och att det är fråga om att höja detta anslag till 8,000 kronor. För dessa 6,000 kronor undervisas nu årligen 12—15 elever i artistklassen af lärare, hvilka för detta sitt arbete få betalning i mån af det antal timmar de undervisa. Om nu detta anslag ökas till 8,000 kronor, såsom föreslaget är, så kunde antalet af elever på denna afdelning antingen ökas något eller ock kunde antalet timmar i veckan blifva flera för det nu varande antalet af lärjungar. Men det är nu icke egentligen fråga om Konservatoriet, utan om aflöningen för *Musikaliska akademiens tjänstemän*, desse som nu utbilda våra organister och musiklärare, om de skola få högre lön för sitt arbete. Konservatoriet åter är en annan sak, och lönerna vid Musikaliska akademien hafva icke något att göra dermed. Jag får be Herr Key vara uppmärksam på, att frågan gäller om dessa lärare, som utbilda organister och musiklärare, äro värda att erhålla en aflöning motsvarande deras arbete, och dervid anser jag, att reservanterna blifva svaret skyldiga, ty dessa lärare hafva icke för närvarande den lön de förtjena. Jag yrkar att dem måtte vederfaras rättvisa, och att de få tillräckligt betalt för sitt arbete.

Herr Asker: Herr Grefve och Talman, mine Herrar! Länge skall jag icke upptaga Kammarens tid, men jag anhåller likväl att få fästa mig vid ett par uttryck i den afgifna reservationen, hvilkas betydelse jag för min del har svårt att förklara. Det synes vara reservanternes mening, att innehafvare af en befattning vid Musikaliska akademien och Konservatoriet skulle tilldelas så hög lön, att han kunde sättas i tillfälle att egna hela sin verksamhet åt akademiens tjänst.

Om denna grundsats skulle vinna Riksdagens bifall, hemställer jag, huru vida man genom antagande af en sådan åsigt skulle åstadkomma en besparing i statsverkets utgifter eller en tillökning i dessamma. Jag kan icke förstå annat, än att den efter mitt omdöme anspråkslösa löueförhöjning, som nu påyrkas, är vida att föredraga framför den åsigt, att man skulle aflöna alla lärarne så, att de icke kunde eller finge egna sin verksamhet åt att förvärfva sig någon biförtjenst. I reservationen säges också, att med dessa måttliga löner, som nu äro föreslagna, skulle akademiens tjänstebefattningar fortfarande komma att betraktas såsom biförtjenster. Mig synes att Herrar reservanter tagit denna fråga i omvändt förhållande, mot hvad de bort, ty det är gifvet, att om lönerna höjas till ett måttligt och rimligt belopp, blifver väl den förtjenst, som innehafvarne af dessa befattningar kunna, vid sidan af sin egentliga verksamhet, skaffa sig, att anse såsom en biförtjenst och icke tvärt om.

En talare, som nyss hade ordet, yttrade, att under nu varande förhållanden finnas innehafvare af ifrågavarande tjänstebefattningar, som kunna räknas ända till 6, 7 eller 8,000 kronors inkomst i biförtjenst. Hvarifrån han hemtat denna uppgift känner jag icke, åtminstone ger icke bilagan till Stats-Utskottets utlåtande anledning dertill. Må det tillåtas mig att uttrycka min förundran deröfver, att de af Andra Kammarens ledamöter, hvilka anmält sin reservation mot Utskottets utlåtande äro just de, som eljest och i allmänhet pläga vara varunt stämda för så kallade kulturfrågors framgång vid Riksdagen. Är icke äfven denna fråga en kulturfråga? Sverige kan med skäl berömma sig af att vara ett musikaliskt land; och vi hafva ju utskickat till utlandet talenter, som gjort svenska namnet känt och hedradt på ett sådant sätt, att ingen kan bestrida, att icke i vårt land finnas äfven på det musikaliska området så beskaffade naturanlag, som man icke bör försumma att på allt sätt utbilda. Dessutom synes det mig besynnerligt, att man icke dragit i betänkande att uppföra en dyrbar byggnad för Musikaliska akademiens behof, men deremot vill neka medel för den musikaliska utbildningen, hvilken icke kan vinnas på annat sätt än genom en billig och oundgänglig uppoffring.

En ärad talare midt öfver talade om skillnaden emellan den dramatiska artisten, sångerskan och målaren, och han yttrade, att den förstnämnde är inskränkt till sitt fosterland eller åtminstone till de nordiska länderna, hvilka hafva samma eller närbeslägtade språk, medan sångerskan och målaren hafva hela världen öppen för sig. Det må vara sant. Men hvarken för sångerskan eller målaren står någon värld öppen, så framt icke den ene så väl som den andre fått utbilda sina anlag för musik eller målarekonst. Det är ju också detta, man afser med undervisningen vid Musikaliska akademien, hvad sången beträffar, och i konservatoriet, som afser utbildning i både sång och dramatisk konst i förening med hvarandra.

Vidare har yttrats, att de föreslagna lönerna äro för låga, derest man ville ställa det anspråk på deras innehafvare, att de odeladt skulle egna sig åt sina befattningar. Det kan icke förnekas; men skulle det väl vara i tillämpningen riktigt och gäueligt att fästa vid

*Angående
förslag till
ny stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ny stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

innehafvandet af desse befattningar det vilkor, att dermed icke skulle få förenas någon biförtjenst? Dessa befattningar kunna icke ställas i jemförelse med statsrådsbefattningar, högre domarebeställningar eller andra likartade befattningar i statens tjenst. Tvärt om har Kongl. Maj:t, just med afseende derpå, att tillfällen till biförtjenst lätt kunna yppa sig för dessa tjenstemän, kunnat ställa deras löver på den jemförelsevis låga ståndpunkt, förslaget utvisar. Den ärade talaren yttrade vidare, att lönerna voro för höga, derest de kommo att tilldelas medelmåttiga förmågor. Icke heller detta kan bestridas. Men det lärer väl icke vara meningen att uppsöka medelmåttan, då man vill befrämja undervisningen vid Musikaliska akademien.

För min del finner jag de skäl, som af många talare i öfrigt anförts till förmån för Utskottets förslag, vara så öfvervägande motsidans, att det skulle mycket förundra mig, om denna Kammares ledamöter, som vid alla tillfällen visat sig varmt nitälska för allt, som är egnadt att föra bildningen framåt inom det ena eller andra området af vetenskap eller konst, icke äfven i detta fall skulle vilja visa sin välvilja genom ett bifall till Utskottets förslag, hvarpå jag hos Herr Talmannen vördsamt anhåller om proposition, äfven i förhoppning att derigenom kunde undvikas en gemensam votering, hvars utgång jag för min del dock icke betviflar.

Herr Sjöberg: Min ärade vän midt öfver, Stats-Utskottets vice Ordförande, yttrade åtskilligt i sitt senaste anförande, som var af den beskaffenhet, att jag — jag erkänner det öppet — icke riktigt kunde följa tankegången deri.

Hvad som emellertid framgår af denna diskussion, är, bland annat, att från motsidan påståtts, att de här föreslagna lönerna äro dels för låga, och dels för höga. Vid sådant förhållande tyckes deri ligga ett slags bevis för att vederbörande i detta förslag träffat den rätta medelvägen. Hvad man åter menar med, att man nu icke vill bevilja ifrågasvarande tjenstemän mera än det dyrtidstillägg, de nu åtnjuta, förstår jag icke rätt. Reservanterna säga visserligen, att Riksdagen bör begära ett nytt förslag af Kongl. Maj:t; men, mine Herrar, är det tänkbart, att Kongl. Maj:t skulle finna godt att uppgöra något annat förslag än det, som nu blifvit framlagdt? Om vi också inom ett annat område, som visserligen är långt viktigare än detta, kunna tänka oss möjligheten af allehanda nya organisationsförslag, är det väl derför icke troligt, att Kongl. Maj:t skall för en kommande Riksdag vilja uppställa andra grunder till stat för Musikaliska akademien och hennes konservatorium än de nu föreslagna. Vill man, att akademien skall nedsjunka till en musikalisk läroanstalt af andra eller tredje ordningen, eller hvilket ändamål söker man vinna medelst ett uppskof med frågans afgörande? Det kan jag icke finna af reservationen, som förlorar sig i små anvisningar på andra utvägar än dem, som vederbörande hafva tänkt sig såsom de enda rätta för läroverkets utveckling.

Då dessutom de skäl, som äro anförda i reservationen, redan, som det vill synas, blifvit vederlagda, och då några ytterligare skäl af nå-

gon betydighet icke hafva framkommit, vågar jag fortfarande hoppas, att Kammaren skall bifalla Utskottets förslag.

*Angående
förslag till
ny stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

Herr Carl Ifvarsson: Till hvad som förut yttrats till förmån för reservationen ber jag nu endast få lägga, att jag hittills icke sett exempel på någon framställning från Kongl. Maj:t om så hög tillökning i lön som den nu föreslagna åt Musikaliska akademien. Nämnda förslag innehåller t. ex. att sekreteraren, som för närvarande uppbär 750 kronor i lön och 250 kronor i arvode, eller tillsammans 1,000 kronor, enligt den nya staten skulle få en årlig inkomst af inalles 3,000 kronor. I ungefär samma proportion föreslås löneförhöjning åt kamreraren och bibliotekarien, och så hela raden igenom, på ett enda undantag när. Här är således fråga om en löneförhöjning till 300 procent, öfver hufvud taget, och detta är en så orimlig tillökning att jag icke sett något dylikt vid något enda embetsverk förut. Endast denna omständighet borde berättiga till en väsentlig afprutning i de äskade löneförhöjningarne.

På de skäl, som för öfrigt äro i reservationen anförda, yrkar jag afslag å Utskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr Statsrådet Carlson: Jag anhåller att med några ord få upplysa, att det ingalunda kan anses ega grund att detta förslag i sin helhet skulle vara stridande mot eljest antagna grunder eller att de deruti föreslagna lönebelopp äro högre än de som eljest blifvit vedertagna.

Hela den förhöjning, som föreslås, uppgår till 10,000 kronor, när man afräknar det belopp, som är anvisadt på extra stat.

Det är vidare långt ifrån att vara en genomgående grundsats i förslaget, att de deruti upptagna löneförhöjningarne skulle vara beräknade efter så många procent som den siste ärade talaren nämnde. De ifrågasatta högre löneförhöjningarne äro tvärt om *undantag* och icke regel. Skälet till ett af dessa undantag har jag redan haft äran nämna. Sekreteraren i Musikaliska akademien skall nemligen icke blott hafva samma ställning som en sekreterare i ett embetsverk utan fastmer som ett slags ledare af akademien verksamhet i det hela. Han måste hafva förvärfvat sig en hög och mångsidig bildning, och man kan följaktligen omöjligt låta honom i afseende å aflöningen stå på samma ståndpunkt som, efter hvad jag redan nämnt, motsvarar en förste vaktmästares ställning. Hvad inspektorn beträffar, som är chef för läroverket, så måste han förstå de olika grenarne af musik, utöfva kontroll öfver lärarne samt dagligen närvara vid läroverket. När nu denne tjänstemans lön hittills varit så djupt nedtryckt, fordrar väl billigheten att densamma vinner en betydligare förhöjning. Hvad kamreraren beträffar, så måste han i afseende å löneförhöjning ställas, om icke i full paritet åtminstone i någon jemförelse med öfrige ekonomiske tjänstemän. Med bibliotekarien är förhållandet enahanda.

För samtliga de 13 lärarne, är föreslagen en löneförhöjning af $33\frac{1}{3}$ procent eller just samma belopp, som blifvit för tjänstemän vid öfriga kulturanstalter antaget.

Angående
förslag till ny
stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)

Herr Carl Ifvarsson: I ett afseende må jag medgifva att någon förhöjning i aflöningen icke är föreslagen, nemligen åt vaktmästaren vid Musikaliska akademien, hvilken fortfarande skulle ega att uppbära ett årligt arvode af 750 kronor. Men för öfrigt utgör den ifrågasatta förhöjningen af alla de öfriga tjänstemännens löner vid detta läroverk, i synnerhet om dertill räknas ålderstilläggen, som äfven skulle ifrågakomma, öfverhufvud 200 à 300 procent; åtminstone blir denna förhöjning mer regel än undantag.

Herr Sääf: Då reservanterne med synnerlig ifver sökt ådagalägga riktigheten af sin mening och då ämnet är af så allmänt intresse, att äfven den, som egentligen icke egnat sig åt tonkonsten, måste finna det högst önskvärdt att det föreliggande förslaget blir af Kammaren antaget, så ber jag att få yttra några få ord.

Här har upprepade gånger blifvit sagdt, att den förhöjning, som nu är föreslagen, är så ofantligt högt tilltagen. Man har börjat tala om de första posterna som röra förhöjning i lönerna till sekreteraren, kamereraren och inspektorn. Tillräckliga skäl hafva redan blifvit anförda för dessa förhöjningar; och man måste väl för att kunna rätt bedöma denna sak se på sjelfva den utgångspunkt hvarom här är fråga, eller de belopp med hvilka dessa tjänster hittills blifvit aflönade. Ett tusen kronor, mine herrar, är ju ett så orimligt litet belopp, då det gäller att aflöna de tjänstemän, som nu äro i fråga, att man med allt skäl måste sätta i fråga att betydligt förhöja dessa löner. Ännu mindre kan man med fog påstå att de ifrågaställda löneförhöjningarne åt musikalska akademiens lärare äro i någon mån öfverdrifna. Den högsta aflöningen enligt nuvarande stat utgör 2,000 kronor. Den föreslås nu att höjas med en tredjedel eller till 2,666 kronor. Men tager man i betraktande att å dessa 2,000 kronor för närvarande åtnjutes 20 procent dyrtidstillägg, hvidan lönen i verkligheten utgår med 2,400, så belöper sig den föreslagna förhöjningen icke till mer än 266 kronor. Det dernäst högsta aflöningsbeloppet är 1,500 kronor, jemte 20 procent dyrtidstillägg derå, 300 kronor, således 1,800 kronor. Nu föreslås denna lön till 2,000 kronor; alltså en tillökning deraf med 200 kronor.

Jag hemställer till en hvar af herrarne huruvida dessa lönetillökningar kunna sägas vara så öfverdrifvet höga, att man, trots musikalska akademiens förklaring att de äro oundgängligen nödiga, bör neka att bevilja dem. Sedan föregående Riksdag, genom beviljande af anslag till uppbyggande af ett nytt och tidsenligt akademihus, stält akademien i en oberoende ställning i afseende på utrymme, vore det en stor motsägelse att nu neka hvad akademien begärt i aflöningsanslag för att fullständigt kunna uppnå både akademiens och konservatoriets ändamål, en motsägelse som blir så mycket hjertare, som, enligt hvad jag visat, beloppen äro så måttliga.

Hela den begärda förhöjningen i anslaget till Musikaliska akademien belöper sig ju icke till mera än något öfver 10,000 kronor. Bibehåller man den gamla staten, så komma också den öfverklagade inskränkningen i konservatoriets verksamhet samt för öfrigt hittills an-

märkta olägenheter att qvarstå. Med afseende å antalet elever säga reservanterna att detsamma icke utvisar synnerlig stegring. Detta skäl visar sig dock gripet alldeles ur luften, ty uti Utskottets betänkande (sid. 5) omförmäles att den stora tillströmningen af nya elever måst afvisas till följd af brist på lärarekrafter. Måne icke Riksdagen genom att bevilja ett skäligen förhöjdt anslag åt flere biträdande lärare nu äfven bör i någon mån afhjälpa denna brist?

*Angående
förslag till ny
stat för
Musikaliska
akademien.
(Forts.)*

Jag skall emellertid icke längre uppehålla Kammaren, utan in-skränker mig till att yrka bifall till hvad Utskottet här föreslagit och Första Kammaren redan bifallit.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag å samma hemställan och bifall i stället till reservanternes förslag; och förklarade Herr Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef begärd samt företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd så lydande omröstningsproposition:

“Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 80, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit den af Herr E. Key m. fl. afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.“

Voteringen utföll med 73 ja mot 105 nej; i följd hvaraf Kam-maren beslutit enligt nejpropositionen.

Reservationer mot detta beslut anmäldes af Herrar *Linder* och *Brodén*.

§ 4.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 82, i anledning af Kongl. Maj:ts nädiga proposition angående förvaltningen af kronans domäner, jemte i ämnet inom Riksdagen väckta motioner.

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner*

Utskottet hade gjort följande hemställanden:

A) att Riksdagen, för bestridande af kostnaden för förvaltningen af kronans till utarrendering afsedda, fasta egendom, må å extra stat för år 1878 anvisa ett belopp af 75,000 kronor;

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

B) att Riksdagen må föreskrifva följande grunder för förvaltningen af kronans domäner att gälla, intill dess frågan om ordnandet af styrelsen öfver statens domäner blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen afgjord, nemligen:

1:o) Att kronans fasta egendom, som ej är antingen till visst statsändamål anslagen och till följd deraf till omedelbart begagnande upplåten eller stald under skogsstyrelsens eller annan särskild embetsmyndighets vård skall på sätt här nedan stadgas utarrenderas.

2:o) mom. a. Den till kronans jordegendom hörande skogsmark skall, der den till fördel för statens skogshushållning kan såsom själfständig kronopark eller tillsammans med annan kronans skogsmark såsom kronopark förvaltas, före jordegendomens utarrenderande från densamma afskiljas och ställas under skogsstatens förvaltning. Fråga härom skall efter inhemtande af vederbörande skogstjenstemans yttrande af Skogsstyrelsen och den myndighet, åt hvilken förvaltningen af kronans domäner är anförtrodd, gemensamt afgöras och, om skiljaktiga meningar dem emellan uppstå, underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Hvad i detta mom. om skogsmark stadgas ege ej tillämpning då densamma ligger i samfällighet med enskild egendom.

Mom. b) Skogsmark, som ej varder till kronopark afsatt, må tillsammans med jordegendom utarrenderas med rätt för arrendatorn att skogsmarken enligt uppgjord kulturplan använda; ankommande det på vederbörande förvaltningsmyndighet att genom arrendekontraktet, med hänsyn till de i hvarje fall förekommande omständigheter bestämma arrendatorns rätt till skogens begagnande.

3:o) Arrendetiden för kronan tillhörig jordegendom blifver 20 år; dock må i afbidan på skiftes eller vattenaflednings fullbordan, så ock i händelse under närmast följande åren annat sådant förhållande antages inträda, som på arrendevärdet väsentligen inverkar, utarrendering ske på kortare tid.

För arrende af annan kronans fastighet må tiden i hvarje fall efter för handen varande förhållanden af vederbörande förvaltningsmyndighet bestämmas.

4:o) När kronans fördel anses sådant fordra, må flere egendomar under ett arrende upplåtas, eller en egendom i flere lotter utarrenderas. Likaledes må qvarnverk, vattenfall, fiske, sten- eller kalkbrott, eller annan lägenhet vid utarrendering af den egendom, hvartill densamma hör, jemte nödigt utmål undantagas och på särskildt arrende upplåtas, om högre afkomst derigenom kan påräknas.

5:o) Eter erforderlig undersökning skall en lokalnämnd bestående af en utaf Kongl. Maj:t för det område, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt bestämma, för viss tid förordnad ordförande samt två i landtbruk och affärsförhållanden kunnige män, hvilka, jemte lika antal suppleanter af landstinget för landsting-området eller viss del deraf årligen utses, uppgöra och jemte nödig egendomsbeskrifning till vederbörande förvaltningsmyndighet insända förslag till sättet för egendomens utarrendering, till de närmare arrendevilkoren i afseende å nybyggnads- och andra skyldigheter samt till den arrendeafgift, hvarför egendomen må utjudas.

Sedan sålunda inkomna förslag blifvit granskade och vederbörande i saken fattat beslut, skall underrättelse om detta beslut jemte nödiga handlingar öfersändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, der egendomen är belägen.

6:o) *Derefter låte Kongl. Maj:ts Befallningshafvande genom kungörelse, som skall innefatta egendomsbeskrifning, underrättelse om arrendevilkoren och det fastställda arrendevärdet samt öfriga nödiga anvisningar, utsätta viss tid, då arrendeanbud å egendomen kunna vid offentlig auktion inför Kongl. Maj:ts Befallningshafvande afgifvas; börande i nämnda kungörelse derjemte meddelas underrättelse om, att skriftligen uppsatta, förseglade anbud må före auktionen till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inlemnas.*

Sedan klubbslag skett för muntliga anbud, skola de skriftligen afgifna af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öppnas, och varda samtliga anbuden af lokalnämnden pröfvade. Vid pröfningen tages i främsta rummet hänsyn till högsta anbudet och om den för arrendevilkorens fullgörande erbjudna säkerhet är fullt tillräcklig, samt derefter till huruvida den bjudande är känd för redbar verksamhet och om han redan arrenderar samma egendom och den väl skött.

Förslag till antagande af arrendeanbud äfvensom det vid pröfningen förda protokoll insändas af lokalnämndens ordförande till vederbörande förvaltningsmyndighet, som eger att bland dem, som anbud afgifvit, arrendator utse. Ej må någon klaga deröfver, att hans anbud ej blifvit antaget.

*Erhålles ej antagligt anbud, ankomme på vederbörande förvaltningsmyndighet att antingen på föreskrifvet sätt föranstalta om ny arrendeauktion, dervid nedsättning i arrendet kan ske, eller ock tillsvi-
vidare om egendomens skötsel på annat sätt förordna.*

7:o) *De i näst föregående två punkter föreskrifna åtgärder böra så tidigt företagas, att nye arrendatorn må kunna vid den i 30:de punkten stadgade af- och tillträdessyn efter kallelse vara tillstädes, för att sin rätt bevaka.*

8:o) *Är genom gällande kontrakt optionsrätt till arrende innehafvaren tillförsäkrad, och har han egendomen väl brukat, hvilket tillkommer Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, med ledning af lokalnämndens afgifna yttrande, bedöma, bör, innan arrendet offentligen utbjudes, hembud deraf till det fastställda arrendevärdet ske i enlighet med kontraktets innehåll.*

Göres ej inom förelagd tid anmälan om arrendets öfvertagande, anses optionsrätten förfallen, och förfäres då såsom i 5:te och 6:te punkten sägs.

9:o) *Vid utarrendering af fiske eller annan lägenhet, som ej är att till jordegendom hänföra, äfvensom då, af anledning som i 3:dje punkten sägs, jordegendom skall på kortare tid än 20 år utarrenderas, förfare vederbörande förvaltningsmyndighet på sätt för hvarje fall lämpligast finnes.*

10:o) *Arrendeafgiften skall alltid vara i penningar bestämd och före utgången af hvarje arrendeår i länets ränteri inbetalas, arrenda-*

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

tor dock obetaget att derförinnan vid allmänna kronouppbördsstämman arrendeafgiften erlägga.

11:o) Ligger arrenderad kronoegendom i sin helhet eller till någon del i samfällighet med enskild egendom, när arrendet tager sin början, må arrendatorn å samfälda området äfvensom, sedan samfälligheten upphört, å det område, som dervid blifvit egendomen tillagdt, kronans rätt för den arrenderade egendomens nytta begagna; iakttaga dock hvad för ty fall lag bjuder samt de af samfälligheten, så länge den fortfar, härrörande förpligtelser.

12:o) Hörer till arrenderad egendom andel i härad- eller sockneallmänning eller rätt till annan förmån utom egendomens område, komme det arrendatorn till godo, så vida icke vederbörande förvaltningsmyndighet anser, att med sådan skogsmark bör förfaras i enlighet med hvad i punkten 2:o mom. a) stadgas. Arrendator ege i ingen händelse anspråk på dagsverken eller arbetsskyldighet från jord, som ej till egendomen hörer, eller på ersättning dertför. Vid utarrenderingen skall iakttagas, att der ej Kongl. Maj:t på vederbörande förvaltningsmyndighets framställning annorlunda förordnar, den förmån af mulbete eller utsyning från kronopark, hvaraf egendomen särskildt varit i åtnjutande, från arrendet undantages.

13:o) I enlighet med de anvisningar och bestämmelser som varda arrendator meddelade, eger han, om tillgång å egendomen finnes, upptaga torf till bränsle för husbehof samt dyjord, mergel, lera eller andra jordens beståndsdelar till åkerns eller ängens förbättrande.

Till anläggande och drivande af tegelbruk eller kalkbränning erfordras tillåtelse af vederbörande förvaltningsmyndighet, som jemväl bestämmer villkoren dertför.

14:o) Arrendatorn skall städse i fullgodt stånd underhålla de vid egendomen befintliga byggnader och anläggningar. Den husröteersättning, som afträdaren enligt syn kan kännas skyldig utgifva, må tillrädaren uppbara på sätt och genom liquid, hvarom stadgas i punkten 30.

15:o) Arrendatorns nybyggnadsskyldighet skall, der så ske kan, före egendomens utarrenderande så väl i anseende till nybyggnadens beskaffenhet som dess uppskattade kostnad noggrant bestämmas och i kontraktet intagas; åliggande det, der så ej skett, arrendatorn att i enlighet med lag och författningar i mån af behof verkställa nybyggnad i förhållande till arrendetiden; och skola i sådant fall, intill dess annorlunda varder förordnad, i afseende å denna skyldighets fullgörande följas de grunder, som enligt Kongl. Militieboställsordningen den 23 Januari 1836 redan gälla för de till statsverket indragna militieboställen.

Ersättning för verkställd öfverbyggnad, hvartill nuvarande arrendator enligt de för hans arrende gällande föreskrifter kan finnas berättigad, skall af den nya arrendatorn gäldas, der icke i arrendekontraktet med honom varder annorlunda bestämdt.

Om på grund af särskilda förhållanden hemman eller lägenhet anses lämpligast kunna utan åbyggnader utarrenderas, må arrendatorn från all byggnadsskyldighet befrias.

16:o) Arrendatorn åligger att ombesörja och bekosta åbyggnader-
nas brandförsäkring, företrädesvis i brandstodsforening för länet eller
orten, der sådan finnes. Vederbörande *förvaltnings*-myndighet eger
dock rätt bestämma så väl det belopp, hvarför brandförsäkring bör
sökas, som den anstalt, der försäkringen bör tagas.

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

17:o) Inträffar brandskada, vare arrendatorn i hvarje fall pliktig
att skadan bota. Den brandskadeersättning, som kan honom tillkomma,
eger han att mot borgen uppbära.

18:o) Uppstår under arrendetiden af annan anledning än i 17:de
punkten sägs, behof af ny byggnads uppförande eller af utvidgning
eller kostsammare inredning eller förändring af redan befintlig bygg-
nad, må uppgörelse med *vederbörande förvaltningsmyndighet* kunna
träffas rörande kronans medverkan och vilkoren därför.

19:o) När ny byggnad skall uppföras, bör densamma, oberoende
af den förras storlek och inredning, så anordnas, som med egendomens
beskaffenhet och behof öfverensstämmer.

20:o) Arrendatorn är skyldig uppföra och underhålla all den
stängsel, som i det arrenderade området gräns mot annans egendom
efter lag bör finnas; men är ej, der icke annorlunda genom kontraktet
är stadgadt, förbunden att inom det arrenderade området hägnad
uppehålla.

21:o) För alla arrenderad kronoegendom åliggande utskylder och
besvär, af hvad namn och beskaffenhet de vara må, ansvare arrenda-
torn utan afkortning på arrendeafgiften; dock befrias han från er-
läggande af den egendomen genom skattläggning åsatta ränta, äfven-
som af kronotionde.

*Då arrendator, på grund af i laga ordning tillkommet beslut,
fått under sin arrendetid vidkännas betydligare kostnad för nybyggnad
af kyrka, prestgård eller andra allmänna hus, uppförande af större
broar eller anläggning af nya landsvägar, jernvägar eller kanaler, må
godtgörelse för sådan kostnad, i enlighet med bestämmelserna i Kongl.
Kungörelsen den 16 Januari 1863, honom tillkomma.*

22:o) Har, efter det arrendatorn autagits, fråga uppstått om
vattenafledning, deraf den arrenderade egendomen tillskyndats fördel,
men arrendatorn undandragit sig att i företaget deltaga, och detsamma
derefter under kronans medverkan kommit till stånd, skall arrendatorn
å det belopp, kronan fått för ändamålet utgifva, erlägga ränta efter
fem för hundra om året från det arrendeårs början, då företaget kan
anses fullbordadt, eller den dermed för egendomen afsedda fördel
vunnen; börande denna ränta, för helt år räknadt, i sammanhang med
arrendeafgiften gäldas.

23:o) Arrendator vare förbunden att, der sådant för allmännyttigt
ändamål å kronans vägnar fordras, afstå arrenderad kronoegendom
tillhörig mark äfvensom inkomst gifvande lägenhet emot åtnjutande
af minskning i arrendeafgiften, motsvarande den förlust, som honom
tillskyndas.

24:o) Öfverlåtelse af arrende må endast med *vederbörande för-
valtningsmyndighets* medgifvande kunna ske.

Dör arrendator, eller varder han i konkurs försatt, ege i förra

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

fallet den affidnes rättsinnehafvare, och i det senare konkursboet, att för den del af arrendetiden, som eljest skolat återstå, arrendet på viss person öfverlåta, likasom i händelse arrendator vid sitt fränfalle efterlemnad endast en rättsinnehafvare, denne må öfvertaga arrendet, under vilkor dock i båda fallen att anmälan derom göres hos *vederbörande förvaltningsmyndighet* inom sex månader efter dödsfallet eller konkursens början, samt att den nya arrendatorn af *vederbörande förvaltningsmyndighet* godkännes. Hafva i konkurs försatt arrendators löftesmän på grund af sin borgen nödgats något utbetala, samt därför ej af konkursboet undfått godtgörelse, eller har konkursboet ej, sedan löftesmännen inom två månader från konkursens början derom gjort framställning, senast två månader derefter utfäst sig att hålla löftesmännen för deras borgen skadeslöse och därför ställt säkerhet, då bör åt löftesmännen tillerkännas den rätt att öfver arrendet förfoga, som i annan händelse varit konkursboet förbehålles. Underlåtes anmälan, hvarom här är sagdt, eller framställes ej inom den bestämda tiden ny arrendator, som antages, kommer arrendet att upphöra första fardag, sedan ett år förflutit från den Thomedag, som infaller näst efter dödsfallet eller konkursens början, så framt ej arrendetiden redan dess förrinnan till ända gått; och varde egendomen, om *vederbörande förvaltningsmyndighet* pröfvar skäl dertill vara, för de återstående arrendeåren genom offentlig auktion till den högstbjudande utarrenderad, för hvilket fall i arrendatorns bo, äfvensom hos löftesmännen för den tid, som deras borgen omfattar, fordringsrätt förbehålles för den förlust, som, genom arrendesummans nedgående under hvad förut bestämdt varit, dervid kan uppkomma.

25:o) Såsom säkerhet för fullgörande af arrendevilkoren bör städse för en tid af minst fem år, derest arrendet så länge skall fortfara och högst åtta år vara stäldt borgen af två män, de der borga, en för begge och begge för en, och hvilkas vederhäftighet är af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller domaren styrkt; och må löftesmannens ansvarighet ej utsträckas utöfver den tid, för hvilken de i borgen gått. I stället för sådan borgen må arrendatorn afemna räntebärande obligationer eller af *vederbörande godkända säkerhetshandlingar*, till värde motsvarande tre års arrendeafgift, hvarvid i afseende å obligationernas antaglighet och uppskattning gälla enahanda bestämmelser, som i fråga om obligationer vid uppbördsborgen äro meddelade.

Minst åtta månader före utgången af den tid, för hvilken borgen blifvit stäld, skall ny borgen afemnas så beskaffad, som ofvan sägs; hvarförutom arrendatorn alltid är pligtig att, derest någon af löftesmännen dör eller upphör att vara vederhäftig, inom tre månader efter erhållet föreläggande ny vederhäftig borgen anskaffa.

26:o) I alla de fall, då anbud sker på arrende af kronoegendom, eller anmälan göres om arrendes öfverlåtande eller öfvertagande enligt 8:de eller 24:de punkten, bör, såvida afseende derå skall fästas, aflemnas säkerhet så beskaffad, som i näst föregående punkt är stadgad.

27:o) Underlåter arrendator att inom föreskrifven tid erlagga arrendeafgiften, eller att iakttaga sina skyldigheter i afseende å säkerheten för arrendevilkorens fullgörande, vare arrenderätten förverkad,

och ankomme på *vederbörande förvaltningsmyndighet* att påfordra egendomens afträdande den näst derefter följande 14 Mars.

Beträdes arrendator med vanhäfd af egendom till jord eller byggnader, gör han sig skyldig till skogsåverkan, eller befinnes han eljest öfverträda de rättigheter, honom i kontraktet medgifvas, eller åsidosätta de på grund af detsamma honom åliggande skyldigheter, hafve ock förverkat arrenderätten och afträde, derest sådant yrkas, och sedan rätten derom meddelat beslut, egendomen nästa fardag.

28:o) När arrenderätt förverkad är, gälle i afseende å egendomens utarrendering och kronans rätt till godtgörelse för möjligen skeende nedsättning i arrendeafgiften hvad i 24:de punkten finnes stadgad för det fall, att död eller gäldbunden arrendators rättsinnehafvare försumma sådan anmälan om arrendets öfverlåtande eller öfvertagande, som der omförmäles.

29:o) Hvert femte år eller oftare, om så aktas nödigt, skall af *vederbörande lokalnämnd* ekonomisk besigtning å hvarje kronoegendom verkställas till utrönande huru den af arrendatorn häfdas och derå befintliga byggnader underhållas. Hvad vid dessa förrättningar förekommer upptages korteligen i protokoll.

30:o) På *lämplig årtid*, då *marken är bar*, skall, före egendomens afträdande, af- och tillträdessyn hållas i stad af rådstufvurätt, för landet af kronofogde med biträde af två nämndemän; egande den med sistbemälda synemäns beslut missnöjde att deremot föra talan i den ordning Kongl. förordningen, angående viss tid för klander af husesyn mellan enskild jordegare och landbo den 6 Februari 1849, bestämmer. *Vederbörande förvaltningsmyndighet eller arrendator* må likväl, der egendomens betydenhet eller andra omständigheter dertill föranleda, *i stället för så beskaffad af- och tillträdessyn*, påkalla syn af häradshöfding och nämnd.

Synemännen skola äfven vid samma tillfälle, efter uppgjord, på de vid synen åsatta värden grundad liquidationsräkning, bestämma det ersättningsbelopp, som afträdaren kan kännas skyldig att gälda, eller som tillträdaren skall till den förre betala.

Det ersättningsbelopp för brister i byggnad och hägnad m. m., som tillkommer tillträdaren efter afdrag af värdet å de för hans räkning af företrädaren fullgjorda prestationer, tillhandahålles honom af vederbörande förvaltningsmyndighet, som hos den betalningsskyldige genast utsöker beloppet.

Kostnaden för syn, som nu sagd är, skola af- och tillträdare till hälften hvardera gälda.

Särskild laga syn skall ock på *vederbörande förvaltningsmyndighets* föranstaltande förrättas, när vid ekonomisk besigtning befunnits, att egendomen vanhäfdas eller att arrendatorn eljest öfverträder sina rättigheter eller åsidosätter de honom åliggande skyldigheter.

C) *dets* att Riksdagen må förklara, att de i fråga om utarrendering och förvaltning af kronans nu ifrågavarande domäner erforderliga bestämmelser, hvilka icke förekomma i här ofvan upptagna grunder för förvaltningen af kronans domäner, måtte, *sedan vederbörande*

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.

lokalstyrelse i hvarje särskildt fall blifvit hörd, få meddelas af Kongl. Maj:t;

dels att, der under första ordnandet af den nya förvaltningen de nu föreslagna grunderna för utarrenderingen icke kunna utföras, de hittills gällande former för arrendeupplåtelse må få tillämpas;

dels ock att Riksdagen må för sin del medgifva, att de hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgifterna nu icke öfverstiga 200 kronor äfvensom de, å hvilka vid utarrendering hädanefter icke erhållas högre arrendebud än 200 kronor och hvilka icke lämpligen kunna med annan egendom under ett arrende förenas, må få, der så af Kongl. Maj:t prövas lämpligt, under iakttagande af de föreskrifter, som af Kongl. Maj:t kunna varda meddelade, på offentlig auktion till den högstbjudande försäljas under de vilkor, som redan äro af Riksdagen i afseende å sådan försäljning bestämda, samt att köpesumman må ställas till Kongl. Maj:ts disposition att användas för inköp af skogsmark eller annan fast egendom;

D) att Herr *Jöns Pehrssons* rörande utarrenderingen af statens egendomar afgifna motion (N:o 138) måtte anses, genom hvad i nu anförda grunder för förvaltningen af kronans domäner finnes föreslaget, hafva blifvit besvarad; samt

E) att Herr *A. P. Danielssons* motion (N:o 53), afseende försäljning af sådana kronan tillhöriga hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgiften icke öfverstege 500 kronor, äfvensom Herr *C. J. Svenséns* motion (N:o 99), innehållande förslag om försäljning af de statens egendomar, som ej vore för särskildt ändamål afsedda, och för hvilka, vid deras ledigblifvande, bjödes ett sådant pris, att räntan å köpeskillingen öfverstege det högsta arrende, som kunde erhållas, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt anteckning å utlåtandet voro reservationer beträffande detsamma inom Utskottet afgifna:

dels af Herr *Liss Olof Larsson*;

dels vid punkten 6 under litt. B af Herrar *E. Key, Carl Ifvarsson, P. O. Hörnfeldt, Jan Andersson, J. E. Johansson* och *J. E. Billström*;

dels vid punkten 18 under litt. B af Herr *Sven Nilsson* i Efveröd;

dels vid sista momentet af Utskottets hemställan under litt. C af Herrar *E. Key, Carl Ifvarsson, P. O. Hörnfeldt, Peter Olsson, Jan Andersson, J. E. Johansson, J. E. Billström, Johannes Jonsson* och *Hans Andersson*.

Innan föredragningen af det förevarande utlåtandet blifvit börjad, begärdes ordet af

Herr Adlercreutz, som yttrade: Herr Grefve och Talman! Mine Herrar! Med afseende å föredragningen och behandlingen af föreliggande utlåtande anhåller jag hos Herr Talmannen om hemställan till Kammaren att punkten A. måtte få föredragas efter punkterna B. och C., äfvensom att diskussionen fritt må få röra sig om hela ämnet,

under det att likväl beslut fattas särskildt vid hvarje punkt. Anledningen, hvarföre jag tager mig friheten göra denna framställning angående föredragningsättet, är den att anslagsbeloppet, enligt hvad Utskottet sjelf i motiveringen antydt, kan vara beroende af det sätt, hvarpå frågan i öfrigt afgöres.

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Herr Lyttkens: För min del skulle jag vilja yrka, att föredragningen sker i den ordning, Stats-Utskottet uppställt betänkandet. Hufvudsaken är att afgöra, huru vida en förvaltningsmyndighet skall komma till stånd, och först derefter böra grunderna för förvaltningen bestämmas. Bestämmandet af dessa grunder beror ju mycket på, om den föreslagna förvaltande myndigheten kommer till stånd, och huruledes den blifver organiserad.

Jag yrkar således, att föredragningen må ske i den ordning Utskottet uppställt betänkandet.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Jag skall be att få instämma med Herr Lyttkens, och detta med så mycket mera skäl, som Första Kammaren beslutit föredraga betänkandet i sådan ordning och till och med redan läser bifallit litt. A samt åtskilliga punkter af litt. B.

Herr Adlercreutz: I afseende å skälen står jag på samma sida som de näst föregående talarne, enär jag anser att frågan om den förvaltande myndigheten bör afgöras, innan anslagsbeloppet bestämmas; och hade i punkten) A förekommit något om förvaltningsmyndigheten, skulle jag icke gjort denna hemställan, men i punkten A talas endast om anslagssumman, och derföre nödgas jag vidhålla mitt yrkande.

Härmed förklarades öfverläggningen rörande föredragningsättet slutad. Herr Talmannen gaf propositioner enligt de gjorda yrkandena och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Herr Adlercreutz' förslag. Som votering begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

“Den, som bifaller det af Herr Adlercreutz framställda förslag i fråga om föredragningen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 82, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutat, att Utlåtandet skall föredragas i den ordning, det af Utskottet blifvit uppställt.“

Omröstningen försiggick och visade 48 ja mot 95 nej; hvadan beslut blifvit af Kammaren fattadt i enlighet med nej-propositionen.

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

I följd häraf upplästes först Utskottets hemställan i *afdelningen*
litt. A, hvarefter ordet lemnades till

Herr Adlercreutz, som nu anförde: Jag kan icke förstå det af Kammaren nyss fattade beslutet annorlunda än att, då nu föredragna punkten, hvori Utskottet upptagit det anslag, som ansetts böra gifvas för förvaltningen, skall först afgöras, Kammaren dermed sagt att frågan om styrelsen äfven vid denna punkt må komma under öfverläggning och till afgörande; hvarför jag nu ock vill upptaga densamma till diskussion.

Kongl. Maj:t har uti sin proposition framlagt förslag om organisation af en centralstyrelse för statens till utarrendering afsedda fastigheter. I afseende å lokalförvaltningen af domänerna åter, är den nämnda propositionen inskränkt till en hemställan, att Riksdagen ville medgifva, att Kongl. Maj:t måtte tills vidare, på sätt lämpligast syntes, ordna denna förvaltning, samt att Riksdagen för sådant ändamål ville å extra stat för år 1878 anvisa ett belopp af 56,000 kronor.

Såsom Kammaren har sig bekant, har förevarande fråga varit öfverlemnad till behandling af en komité, deri jag haft förtroende att vara medarbetare. Uti det uppdrag, som lemnades komitén, ingick äfven det att afgifva förslag rörande lämpligaste sättet för ordnande af förvaltningen utaf kronans domäner. I statsrådsprotokollet för den dag, då komitén förordnades, förekommer ett af Herr Finansministern afgifvet yttrande, deri det talas både om en centralstyrelse och om en för förvaltningen af dessa kronoegendomar nödig lokalförvaltning. Komitén fick emottaga detta statsrådsprotokoll till ledning för bedömmande af arten och omfånget af det komitén lemnade uppdraget, och med anledning häraf afgaf komitén jemväl förslag rörande så väl en centralförvaltnings som en lokalförvaltnings ordnande. När sedermera ärendet förekom hos Kongl. Maj:t och proposition beslöts till Riksdagen, yttrade Herr Chefen för Finansdepartementet, att det rätteligen borde anses tillhöra den blifvande centralstyrelsen att inkomma med förslag till de närmare bestämmelserna rörande lokalförvaltningens organisation. Om sålunda komiterade genom uppgörande af förslag rörande lokalförvaltningen gått längre än dem tillkommit, synes felet åtminstone icke hafva legat hos dem. Emellertid har af det förhållande, att regeringens icke framlagt något förslag till lokalstyrelsens ordnande, Stats-Utskottet hemtat anledning att undandraga sig försöket att ordna centralstyrelsen.

Det heter nemligen på 11 sidan af Utskottets betänkande: "Då Utskottet nu går att yttra sig öfver de till dess handläggning sålunda öfverlemnade framställningar och förslag, får Utskottet till en början anföras, att, då i den nämnda propositionen någon redogörelse icke finnes meddelad i afseende å ordnandet inom orterna af den närmare tillsynen å och förvaltningen af kronans utarrenderade egendomar, Utskottet funnit sig sakna tillräcklig ledning för bedömandet af den ställning, centralförvaltningen skulle komma att intaga." Här synes en svår knut hafva uppstått, i det finansministern icke ansett sig kunna ordna lokalförvaltningen, förr än han först ordnat central-

förvaltningen, och Stats-Utskottet deremot icke velat ordna centralförvaltningen, innan man först kommit på det klara med lokalförvaltningen. Utskottet har likväl icke hållit så strängt på sin mening, ty Utskottet har derefter sjelf uppgjort förslag till en lokalförvaltning. Denna förvaltnings organisation finnes omtalad i punkten 5 af Utskottets förslag till grunder, och dess verksamhet finnes vidare bestämd och beskrifven i punkterna 6 och 29 af samma grunder.

Det har icke varit Utskottets mening att göra denna organisation endast hastigt öfvergående, hvilket synes af hvad Utskottet yttrar i denna punkt. Komiterades liksom äfven Kongl. Maj:ts förslag gick ut på att förvaltningen i orterna skulle besörjas af landbruksinspektörer, såsom de enligt komiterades förslag benämnas, eller för rättningsmän, som Kongl. Maj:t kallar dem, och skulle dessa vid vissa åtgärder åtnjuta biträde af två i landbruk och affärsförhållanden insigtsfulle män, hvilka borde utses af länens hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Utskottet deremot säger om de af detsamma föreslagna lokalnämnderna följande: "Denna nämnds framtida bestånd torde mera tryggas genom val af landstingen, hvilka hvila på grundlagens bud, än om densammas tillsättning ställes i beroende af hushållningssällskapen, hvilkas fortfarande tillvaro ej så säkert kan förutses." Häraf synes, att den af Utskottet föreslagna lokalförvaltningsnämnden är påräknad att hafva längre tillvaro än för ögonblicket, då man beräknat att den skall vara längre än hushållningssällskapen, ehuru jag för min del icke ännu hört någon tänka på att dessa skulle upphöra.

Det skäl Utskottet anför, då det undandrager sig att ordna centralförvaltningen, synes mig vid nu anförda förhållande vara rent af hemtadt ur luften. Det är ett sådant skäl, som, åtminstone så vidt jag förstår, är blottadt på allt verkligt innehåll och som hör till det slag man griper till, då man antingen icke kan eller vill eller icke har tid att rätt tänka på saken.

Då denna fråga, näst efter försvarsfrågan, må hända är den viktigaste, vi under denna riksdag haft att handlägga, anser jag det icke vara Riksdagen värdigt eller vi sjelfva kunna stå till svars med att icke lemna full uppmärksamhet och grundlig behandling åt densamma. Då vi fordra stor pligtrohet af andra, böra vi vara betänkta på att ännu mindre sjelfve vara försumlige.

Nu kunde ju vara en möjlighet, att Utskottet för sitt förfarande här haft bättre skäl, ehuru jag icke kunnat finna dem.

För att bedöma ett arbete af större omfång, tror jag nemligen icke att man bör fästa sig för mycket vid en enda punkt, utan man bör skåda längre omkring, och det är just detta jag i denna fråga nu vill göra, för att se om Utskottets betänkande verkligen är förtjent af en sådan uppmärksamhet och förtroende, att man må sluta sig till det, samt huru vida således sjelfva förslaget är mera välbetänkt, än motiveringen rörande centralstyrelsen gifver anledning att tro. Under denna granskning kommer jag äfven att i åtskilliga delar kasta blicken på regeringens förslag. Så väl detta som Utskottets förslag hvila ytterst på basen af det af komiterade uppgjorda, både i afseende å

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

ordningsföljden och i ordalagen, men då i begge förslagen ändringar blifvit gjorda, är det vid dessa förändringar jag särskildt vill fästa mig.

Komiterade hade föreslagit, att en gemensam centralstyrelse skulle bildas för förvaltningen af kronans skogar och jordegendomar och redigerat föreskriften derom på följande sätt: "all kronans fasta egendom, som ej är till visst statsändamål anslagen och i följd deraf antingen till omedelbart begagnande upplåten eller stäld under särskild embetsmyndighets vård, skall stå under insecende af en i hufvudstaden förlagd Domänstyrelse etc." Herr Chefen för Finansdepartementet deremot ansåg, att det borde vara en särskild styrelse för förvaltningen af kronans skogar och en särskild för kronans jordegendom, men behöll dock det väsentligaste af ordalagen samt formulerade förslaget sålunda: "att för förvaltningen af all kronans fasta egendom, som ej är till visst statsändamål anslagen och till följd deraf antingen till omedelbart begagnande upplåten eller stäld under Skogsstyrelsens eller annan särskild embetsmyndighets vård, måtte upprättas ett särskildt embetsverk, hvilket under benämning af "Domänförvaltningen" skall hafva sitt säte i Stockholm." Då alltså första villkoret för att någon kronans fastighet icke skulle höra under Domänstyrelsens förvaltning var, att denna fastighet skulle vara till visst statsändamål anslagen, så har genom inskjutande af bestämmelsen om Skogsstyrelsen följden icke blifvit att skogarne undantagits från styrelsens förvaltning, utan ordalydelsen föranleder dertill att, oaktadt Skogsstyrelsen skulle såsom särskildt embetsverk kvarstå, kronans skogar ändock skulle förläggas under den myndighet, som förvaltar jordbruksfastigheterna. Denna missredigering har Stats-Utskottet observerat äfvensom märkt att genom den förändrade uppställningen i regeringens förslag, den för logisk sammanfattning af förvaltningsgrunderna erforderliga föreskriften om egendomens utarrendering kommit att utgå, hvarföre Utskottet, med förnyadt begagnande af de ominösa ordalagen i komiténs förslag, formulerat första punkten på följande sätt: "Att kronans fasta egendom, som ej är antingen till visst statsändamål anslagen och till följd deraf till omedelbart begagnande upplåten eller stäld under Skogsstyrelsens eller annan särskild embetsmyndighets vård skall på sätt här nedan stadgas utarrenderas."

Jag måste härvid fästa uppmärksamheten derpå, att uttrycket "särskild embetsmyndighet" är något helt annat i komiterades förslag än i Utskottets. I komiterades förslag framställes dermed en myndighet, som fått särskildt uppdrag att på grund deraf att jordegendomen är till visst statsändamål anslagen förvalta densamma; under det att här i Utskottets förslag med särskild embetsmyndighet måste efter ordalydelsen förstås en sådan i allmänhet, och en särskild embetsmyndighet är lika väl Kammarkollegium, som Skogsstyrelsen. De egendomar, som höra under Kammarkollegium, äro de som hittills hafva blifvit för statsverkets omedelbara räkning utarrenderade, hvar till med 1876 års slut kommit samtliga hospitalshemmanen. Militieboställena komma först med detta års utgång att öfverlemnas och de stå sålunda i den ställning, att när dessa förvaltningsgrunder, om de

bifallas, blifva gällande, de icke höra under särskild myndighets förvaltning, och på dem kan sålunda denna punkt tillämpas, men också endast på dem. Jag föreställer mig alltså, att punkten i sitt närvarande skick icke kan af Kammaren antagas.

Jag skall derefter fästa mig vid femte punkten, der den af Utskottet föreslagna lokalnämnden och dess organisation omtalas. Denna nämnd skulle bestå af en utaf Kongl. Maj:t för viss tid förordnad ordförande samt två i landtbruk och affärsförhållanden kunnige män. Ser man på denna nämnds göromål, sådana de finnas i Utskottets förslag beskrifna, så finner man att nämnden skall enligt 5 punkten "uppgöra och jemte nödig egendomsbeskrifning till vederbörande förvaltningsmyndighet insända förslag till sättet för egendomens utarrendering", och enligt 29 punkten "hvert femte år eller oftare, om så aktas nödigt, anställa ekonomisk besigtning å hvarje kronoegendom." Den ställning, som Utskottet velat anvisa kronan i fråga om ansvaret för och utbetalningen af vid till- och afträdessyn befintlig husröta, lärer göra nödvändigt för denna lokalnämnd att jemväl vara till städes vid alla af- och tillträdessyn. Dylik syn hålles ena året, och det följande sker afträdet. Då lärer lokalnämnden nödgas göra ännu ett besök på egendomen för att tillse, huru de anmärkta husrötesbristerna blifvit afhjulpna. Normala medelantalet af de egendomar, som komma att under hvarje år utarrenderas, uppgår till $\frac{1}{20}$ af hela antalet. Om nu detta antages till 3,500, så skulle de egendomar, hvilka årligen utarrenderas, uppgå till minst 170 stycken. På dessa egendomar skall nämnden före deras utarrendering hålla besigtning. Vidare skall nämnden vara närvarande vid af- och tillträdessyn å minst lika många ställen och slutligen verkställa den besigtning efter synen, som jag nyss nämnde, å samma antal. Dessa åtgärder medföra således minst 510 dylika förrättningar om året. Vidare skall en femtedel af dessa egendomar, eller 700 för hvarje år, undergå ekonomisk besigtning. Denna nämnd måste således hvarje år göra minst 1,210 egendomsbesök. Då man derjemte tager i betraktande, att många egendomar ombyta arrendator oftare än hvert tjugonde år, samt att ekonomiska besigtningar skola ske *minst* hvert femte år å hvarje egendom, kan man antaga att antalet af dylika förrättningar uppgår till åtminstone 1,300 om året. Dessa förrättningar äro, mine Herrar, af det slag, att onekligen icke mer än en enda sakkunnig person behöfver verkställa desamma eller dervid å kronans vägnar vara tillstädes, och ändock har man nu föreslagit, att tre i landtbruk insigtsfulle och om affärsförhållanden kunnige män skola dermed sysselsätta sig. Jag kan knappast tänka mig en större miss-hushållning med arbetskraft och penningar än denna. För dessa af landstingen utsedde män kan ersättningsbeloppet icke komma att understiga 10 eller kanske 20 kronor i resekostnad och traktamente för hvarje förrättning. Efter beräkning af 10 kronor, gör det för året tillsammans 26,000 kronor, och det dubbla eller 52,000 kronor efter det högre beloppet. Läger man dertill kostnaden för den af Kongl. Maj:t förordnade ordföranden, så kommer man upp på en summa, som blir högre än hvad Stats-Utskottet föreslagit för det hela; och utan ersättning föreställer jag mig att man icke kan sätta i fråga

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

att dessa förrättningar skola kunna verkställas. Följden blir alltså, att nästan hela anslaget kommer att gå åt till dessa 2 af landstinget utsedde män, under det man, såsom det säges i motiveringen, vill inrymma centralstyrelsen i något kontor under ett redan befintligt embetsverk.

Denna 5 punkt är så uppställd, som om den gälde *alla* slags arrenden utan undantag. Men i 9 punkten finnes särskild bestämmelse om förfaringssättet vid utarrendering af fiske eller annan lägenhet, som ej är att hänföra till jordegendom, äfvensom då, af anledning som sägs i 3 punkten, jordegendom skall utarrenderas på kortare tid än 20 år. Af samma skäl, som Kongl. Maj:t och likaså Utskottet efter komiterades förslag uti 2 punkten bibehållit ett nödvändigt samband mellan denna och en efterföljande punkt, nemligen den 11:te, borde man äfven hafva tillsett, att emellan 5 och 9 punkterna förefunnits ett dylikt samband. Det är att märka, att sådant blifvit iakttaget uti komiterades förslag, genom inledningsorden i punkten: "Innan kronan tillhörig jordegendom på tjuguarigt arrende upplåtes, skall" etc., men så väl i Kongl. Maj:ts som i Utskottets förslag har det blifvit lemnadt å sido, såsom mig synes, ingalunda till fördel för saken. Kastar jag nu en blick på 6 punkten, så finner jag att Utskottet ändrat den derhän, att icke blott, såsom komiterade och Kongl. Maj:t föreslagit, skriftliga, utan äfven muntliga arrendeanbud skulle få göras. Vid en auktion, der högsta anbudet icke ovilkorligen blir gällande, synes tillåtandet af muntliga anbud vara något oegentligt. Ty det kan ju icke på förhand afgöras, hvilket anbud kommer att antagas, och det efter det högsta i ordningen närmast budet kan må hända vara att föredraga framför det högsta. Det sätt, hvarpå Utskottet sökt ordna denna oegentlighet, skall inhemtas af punktens andra moment, der det heter: "sedan klubbslag skett för muntliga anbud, skola de skriftligen afgifna af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öppnas, och varda *samtliga* anbudena af lokalnämnden pröfvade." Men huru är det möjligt, frågar jag, att vid en auktion taga till protokollet *alla* muntliga anbud tillika med uppgifterna på den säkerhet, som på samma gång skall erbjudas? För min del åtminstone kan jag icke inse detta.

En annan anmärkning har jag att göra emot Utskottets förslag i denna punkt. Såsom jag nyss nämnde, stadgas det i andra momentet, att, sedan anbudena blifvit afgifna, skola de samtliga varda af lokalnämnden "pröfvade." Af nästföljande moment synes emellertid, att denna pröfningsrätt är så begränsad, att den endast sträcker sig till upprättande af "*förslag*" till antagande af arrendeanbud". Det är dock vanligt, att "pröfva", då det förekommer vid dylika bestämmelser, icke begagnas utan att det tillika innebär ett *afgörande*. Den anmärkning, som jag nu gjort emot Utskottets förslag, gäller äfven det af regeringen framlagda.

Jag har ännu en anmärkning att framställa mot ifrågavarande 6 punkten, och denna gäller likaledes en mindre lycklig redaktionsförändring. De omständigheter, hvilka skola tagas i betraktande vid bestämmandet af det anbud, som bör antagas, hafva här blifvit angifna till ledning endast för den lägre men icke för den högre instans, som

härvid har afgöranderätten. Det är dock tydligt, att, om en högre instans har vissa regler att följa i dylika fall, dessa också skola tjena till efterföljd för den lägre, hvars yttrande skall tjena till ledning för den högre. Deremot har icke en högre instans skyldighet att rätta sig efter regler, som äro uppställda till efterföljd för en lägre instans. I komiterades förslag har följdrigtig ordning härutinnan blifvit iakttagen, men i så väl Kongl. Maj:ts som Utskottets förslag har denna ordning blifvit omvänd.

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

I 14 punkten är föreslaget, att "arrendatorn skall städe i fullgodt stånd underhålla de vid egendomen befintliga byggnader och anläggningar". Utskottet anser således, i likhet med hvad äfven af komiterade och Kongl. Maj:t blifvit föreslaget, att arrendatorn skall vara skyldig att hålla hus och åbyggnader i fullständigt godt skick. Denna skyldighet skulle, enligt komiterades förslag, åligga arrendatorn äfven i det fall, att han mottagit egendomen i icke fullgodt stånd och af företrädaren icke kunnat utfå ersättning för bristerna. Kongl. Maj:t anser detta vara något för strängt och föreslår derföre, att denna skyldighet skall åligga arrendatorn endast "der icke Kongl. Maj:t på grund af Domänförvaltningens framställning finner särskilda förhållanden påkalla sådan ersättning genom motsvarande eftergift å arrendet". Så vidt jag vet, hafva några medel för sådant ändamål aldrig funnits ställda till Kongl. Maj:ts disposition, och icke heller torde några sådana hafva blifvit begärda. Inom komitén var så väl jag som de öfriga ledamöterna, hvilka i denna fråga utgjorde majoritet, af den åsigt, att, när ömmande fall förekommo, framställning om befrielse för arrendatorn från nämnda skyldighet kunde göras hos Kongl. Maj:t, som då egde att hänskjuta frågan till Riksdagens afgörande. Utskottet åter har föreslagit, att staten skulle träda emellan och tillhandahålla tillträdaren ersättningen för bristerna, hvarefter denna ersättning skulle hos afträdaren utsökas. Jag skall icke nu yttra mig om hvad som härutinnan kan vara rätt eller icke, jag vill blott fästa mig vid den bristande omsorg, som Utskottet synes mig hafva egnat ordnandet af ifrågavarande angelägenhet. Uti 14 punkten hänvisar Utskottet till den 30:de, der det heter, att "det ersättningsbelopp för brister i byggnad och hägnad m. m., som tillkommer tillträdaren *efter afdrag af värdet å de för hans räkning af företrädaren fullgjorda prestationer*, tillhandahålles honom af vederbörande förvaltningsmyndighet, som hos den betalningsskyldige genast utsöker beloppet". Enligt detta stadgande får således afträdaren och dermed äfven kronan vid liqviden beräkna ersättning för hvad den förre utfört åt efterträdaren, såsom till exempel för höstutsäde och dylikt. Detta är nog också riktigt. Men nu har Utskottet på ett annat ställe i förslaget intagit den bestämelse, att, om arrendatorn under arrendetiden fått vidkännas betydligare kostnader för kyrkobyggnad och prestgårdsbyggnad, m. m., han eger utfå ersättning derför af efterträdaren. Jag frågar då: skall icke afträdaren och dermed jemväl kronan få räkna sig äfven detta till godo, utan skall hela husrötebeloppet utan något afdrag i nämnda hänseende af kronan betalas och hos afträdaren uttagas? Man skulle äfven kunna vara berättigad att fråga, hvarför en ådan ömhet, som

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

här visats tillträdaren, icke i lika mån kommit afträdaren till godo, då fallet väl oftast blifver, att afträdaren får fordran hos tillträdaren, och icke tvärtom. Och vidare, då Utskottet i 21 punkten stadgat rättighet för afträdande arrendator, som under arrendetiden fått vidkännas betydligare kostnad för nybyggnad af kyrka eller andra allmänna hus, uppförande af större broar eller anläggning af nya landsvägar, jernvägar eller kanaler, att för sådan kostnad erhålla godtgörelse i enlighet med bestämmelserna i Kongl. kungörelsen den 16 Januari 1863, hvarföre har icke enahanda rätt till ersättning tillerkänts honom för det fall, att han fått vidkännas kostnader för deltagande i sådana odlingsföretag, som omförmålas i Kongl. förordningen den 6 Juli 1849? Jag tror det visserligen vara onödigt att bland förvaltningsgrunderna upptaga dessa stadganden, men införes der, att afträdaren skall få ersättning i det ena fallet, bör der äfven stå att han skall få sådan i det andra. Ännu mera blir denna fråga om ersättning af vigt, då det gäller deltagande i egoskifte.

Beträffande arrendators nybyggnadsskyldighet hafva redan genom den nådiga propositionen åtskilliga ändringar vidtagits i komiterades förslag, och dessa ändringar hafva af Utskottet accepterats. I detta afseende förekomma emellertid i dessa omarbetade förslag stadganden, som, för så vidt jag kan inse, äro sins emellan alldeles oförenliga. På samma gång man nemligen stadgar, att i fråga om nybyggnadsskyldigheten skall lända till efterrättelse föreskrifterna i allmänna lagen och militieboställsordningen, vill man å andra sidan äfven att denna byggnadsskyldighet skall bestämmas i arrendekontraktet. Om nu äfven, såsom jag har anledning förmoda, det ena af dessa stadganden är ämnadt att endast gälla såsom ett öfvergångsstadgande, så förekommer dock på ett annat ställe, i 18 punkten, en bestämmelse, att i händelse af behof af ny byggnads uppförande skall *uppgörelse* med vederbörande förvaltningsmyndighet kunna träffas rörande kronans medverkan och vilkoren derför. Således vill man ålägga arrendator nybyggnadsskyldighet, till en början åtminstone, med årsberäkning, men på samma gång fastställa en annan grund för byggnadsväsendet, hvilande på *uppgörelse*. Enligt min uppfattning är det dock omöjligt att på en gång tillämpa så olika grunder i samma sak.

I fråga om brandförsäkring och uppbärande af brandskadeersättning hade komiterade föreslagit, att kronan, såsom egare till åbyggnaderna, skulle unna den, som både hade skyldighet att ombesörja dessas försäkrande mot eldfara och i händelse af brandolycka rättighet att uppbära brandskadeersättningen. Det är nemligen en allmänt erkänd rättsregel, att *egaren* står risken för olyckshändelsen. Detta förslag har emellertid i den Kongl., af Utskottet i denna del godkända, propositionen blifvit ändradt derhän, att det skall åligga arrendatorn att bestrida kostnaden för brandförsäkringen, sedan kronan såsom egare likväl bestämt så väl försäkringsbeloppet som inrättningen der försäkring skall tagas; och, om sedan åbyggnaderna brinna ned, åligger arrendatorn att bota skadan med rättighet att uppbära brandskadeersättningen. Men nu förekommer i 19 punkten ett stadgande, som säger, att när ny byggnad skall uppföras, bör den-

samma, oberoende af den förras storlek och inredning, så anordnas, som med egendomens beskaffenhet och behof öfverensstämmer. Nu kan ju inträffa, att kronan på någon sin egendom har en åbyggnad, som är större än behofvet kräver, och att därför, när den gamla åbyggnaden af en eller annan anledning behöfver ersättas med ny sådan, skall denna senare uppföras endast så stor, som för lägenhetens bruk erfordras, och den nya åbyggnaden således blifva vida mindre än den gamla. Brandförsäkringssumman har emellertid bestämts efter den äldre, större åbyggnadens värde; och efter dessa af mig nu upplästa stadganden skulle en arrendator, om egendomen träffas af vådeld, ega rätt att uppbära brandskadeersättning för en större byggnad, men endast vara skyldig att uppföra en mindre. Ett sådant stadgande kan väl icke anses vara hvarken klokt eller rättvist, och orättvisan blir lika stor om förhållandet blir omvänt, det vill säga att arrendatorn uppbär ersättning efter värdet af den mindre byggnaden, men skall vara skyldig att sjelf uppföra den större.

Ingen af de anmärkningar, jag nu tagit mig friheten framställa, drabbar emellertid komiterades förslag.

Det skulle blifva allt för tröttande att längre fortsätta på detta sätt och framdraga alla anmärkningar, hvartill Utskottets förslag skulle kunna gifva anledning. Jag vill nu därför omedelbart öfvergå till punkten C i Utskottets förslag, hvars innehåll synes mig särdeles anmärkningsvärdt. Der heter det nemligen i första punkten: "att Riksdagen må förklara, att de i fråga om utarrendering och förvaltning af kronans nu ifrågavarande domäner erforderliga bestämmelser, hvilka icke förekomma i här ofvan upptagna grunder för förvaltningen af kronans domäner, måtte, *sedan vederbörande lokalstyrelse i hvarje särskildt fall blifvit hörd*, få meddelas af Kongl. Maj:t". Alltså, om Kongl. Maj:t skulle vilja meddela allmänna bestämmelser i fråga om t. ex. lydelsen af de borgensförbindelser, som skola aflemnas såsom säkerhet för arrendevilkorens uppfyllande, eller om sättet för förvaring af dessa borgensförbindelser, om Kongl. Maj:t, såsom ju är ganska antagligt, vill ålägga arrendatorn skyldighet att tillse det egendomens tillhörigheter skyddas mot åverkan och, i händelse sådan skulle förekomma, anmäla förhållandet hos vederbörande kronobetjent, så skall Kongl. Maj:t icke ega att meddela dylika allmänna bestämmelser *utan att i hvarje särskildt fall höra vederbörande lokalstyrelse*. Jag kan icke förstå annat, än att ett dylikt stadgande måste hafva tillkommit genom något misstag eller kanske tryckfel. Det är ju rent af omöjligt, att Kongl. Maj:t för dylika fall skall behöfva höra hvarje särskild lokalstyrelse. Ja, jag vågar påstå, att ett sådant stadgande strider mot all sundt förstånd.

Till sist vill jag förklara, att om antingen från regeringen hade framkommit eller af Utskottet utarbetats ett förslag i detta ämne, som varit fullt klart och konsekvent genomfördt, så skulle jag varit villig att, äfven med uppoffring af min egen öfvertygelse om hvad som vore det lämpligaste, med min röst bidraga till framgången af ett sådant förslag; ty jag vet väl att frågan är svärlöst; men med afseende på de anmärkningar, jag nu tillåtit mig mot Kongl. Maj:ts

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

och Utskottets förslag framställa — och dertill skulle kunna läggas ännu många flera — finner jag det för mig omöjligt att skänka mitt förtroende till någotdera af dessa nu föreliggande förslag. Då emellertid icke något af de oegentligheter, jag nu påvisat, vidlåder det förslag, som af komiterade uppgjorts, så må det tillåtas mig anse det innebära en fördel, om detta senare förslag lägges till grund för lagstifningen i ämnet. Mitt yrkande beträffande den nu föredragna första punkten skall således — af skäl som jag anhåller att sedermera få närmare utveckla — blifva att, jemte bifall till det af Kongl. Maj:t äskade anslagsbelopp, första punkten i komiterades förslag måtte återupptagas och sättas såsom första punkten i grunderna för förvaltningen af kronans domäner.

Denna punkt lyder sålunda: "Att kronans fasta egendom, som ej är till visst statsändamål anslagen och i följd deraf antingen till omedelbart begagnande upplåten eller stäld under särskild embetsmyndighets vård, skall stå under inseeende af en i hufvudstaden förlagd Domänstyrelse, hvilkens biträde i landsorten utgöres af dels den redan organiserade skogsstaten med erforderlig tillökning i personalen, dels landtbruksinspektörer jemte deras medhjelpare till det antal och med de tjänstgöringsområden, som i vederbörlig ordning bestämmas." Det första, som man härvid har att fråga sig, är om någon ny centralstyrelse alls skall behövas, och vidare om den bör vara förenad med styrelsen öfver statens skogar. Hvad den förra af dessa frågor beträffar, tyckes svaret på densamma endast dunkelt hafva föresväfvat Utskottet, då det nemligen talar dels om att förlägga denna styrelse såsom en afdelning eller ett "kontor" under ett redan befintligt embetsverk, dels om att för ändamålet inrätta en särskild byrå under något af statsdepartementen, och bland dem helst under Finansdepartementet. Så mycket torde dock genast böra vara klart för hvar och en, att den egentligen sammanhållande, kontrollerande och organiserande kraften måste ligga hos en centralstyrelse, och att denna kraft icke kan söndersplittras på särskilda lokala förvaltningar. Medgifver man detta, så faller af sig sjelft att denna styrelse skulle få till uppgift bland annat att antaga arrendatorer, uppgöra arrendekontrakt och mera dylikt, och följderna af en sådan åtgärd som jag nyss nämnde, eller att inrätta denna styrelse såsom en byrå under något af statsdepartementen, blefve att dessa göromål komme att i sista hand ombesörjas af regeringen. Jag tror icke att en sådan åtgärd gerna är tänkbar. Åtminstone strider den på det bestämdaste mot de åsigt, som Riksdagen förut uttalat, då den alltid så mycket som möjligt sökt att befria regeringen från detaljgöromål. Hvad åter angår den andra utvägen, eller att förlägga centralförvaltningsgöromålen till en afdelning eller kontor under något förvaltande verk, kan jag till en början icke underlåta att uttala min förvåning öfver att en sådan tanke sett dagen. Redan innan Kammarkollegium egde vetskap om ett sådant förslag, yttrade kollegium i sitt underdåniga utlåtande sig sålunda: "arrendeväsendet kräfver en blifvande styrelses hela uppmärksamhet", och på ett annat ställe: "under förutsättning att Skogsstyrelsen förblifver ett särskildt embetsverk, anser kollegium, att den centrala förvaltningen

af arrendegodsen erfordrar, utom en generaldirektör såsom chef, till en början åtminstone två föredragande ledamöter samt en sekreterare, som tillika är ombudsman, och en kamrerare jemte nödiga biträden.“ Jag citerar dessa uttalanden icke derföre att jag vill i allo i dem instämma, utan allenast derför att de äro afgifna af en obestriddigen sakkunnig myndighet samt bilda en skarp motsats mot det något lätta sätt, hvarpå Utskottet ansett den ifrågavarande förvaltningen böra organiseras. Behovvet af en centralstyrelse för domänerna är, efter min tanke, ovedersägligt. Men skall denna styrelse förenas med Skogsstyrelsen? Denna fråga hafva komiterade i korthet besvarat på följande sätt: “Föremålen för den gemensamma styrelsens verksamhet kunna icke antagas vara af den olikartade beskaffenhet, att deri ligger något hinder för deras sammanförande under en chef med specielt sakkunniga personer vid sin sida. Tvärtom kan med skäl påstås, att de båda förvaltningarne redan hafva och framgent få så många beröringspunkter, att deraf nära nog med nödvändighet påkallas en gemensam högste chef med afgörande röst och med myndighet att låta de båda förvaltningslinierna ömsesidigt vara hvarandra till biträde.“ Kongl. Maj:t godkände emellertid, såsom förut är nämnt, icke denna åsigt, utan ansåg att det borde vara skilda styrelser för förvaltningen af statens skogar och för förvaltningen af statens jordegendomar, och Herr Finansministern börjar sitt anförande till statsrådsprotokollet angående denna punkt med följande ord: “Mot komiterades förslag härom hafva af Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i fem af rikets län framställt åtskilliga anmärkningar, och de centrala myndigheter, som i ämnet blifvit hörda — Skogsstyrelsen, Landbruksakademiens förvaltningskomité och Kammarkollegium — hafva bestämt afstyrkt det samma.“ För min del skulle jag emot de fem Konungens Befallningshafvande, hvilka framställt anmärkningar emot komiterades förslag, vilja åberopa de nitton, som icke gjort några anmärkningar mot det samma, och hvad beträffar de tre centrala embetsmyndigheterna, som afstyrkt förslaget, så har dock en af dem, nemligen Landbruksakademiens förvaltningskomité, yttrat sig i mycket sväfvande ordalag. Den uttalar nemligen, såsom Herr Finansministern längre fram i sitt nyss nämnda anförande säger, “tvekan att åtminstone för närvarande och vid första organisationen af Domänstyrelsen tillstyrka dess förening med Skogsstyrelsen. Skogsstyrelsen afstyrker deremot mycket bestämt den ifrågasatta föreningen, åberopar mängden af sina göromål samt framhåller att om dessa båda slag af statens fasta egendom komme under gemensam förvaltning, fara vore för handen att eu sådan anordning komme att hämmande inverka på skogsväsendet. Och anmärker Skogsstyrelsen härjemte, att föreningsbandet emellan dessa båda förvaltningsgrenar icke kunde blifva synnerligen stort, utan komme att egentligen afse afskiljande af skogsmark från den till utarrendering bestämda jorden. Återstår derefter Kammarkollegium, hvilket angående denna fråga kommer till det resultat, “att om den ifrågaställda föreningen kunde åvägbringas, väsentliga fördelar häraf till lättnad och förenkling i förvaltningen skulle vinnas“. Men med afseende på mängden och omfatt-

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

ningen af de till Skogsstyrelsens handläggning hörande ärenden kunde Kammarkollegium icke tillstyrka föreningen.

Herr Finansministern i sitt anförande till statsrådsprotokollet fäster sig vidare vid olikheten emellan de båda förvaltningarne och anser, i motsats mot Skogsstyrelsen, att skogarne skola tilldraga sig det hufvudsakliga intresset, och förvaltningen af jordegendomarne till följd deraf må hända få sitta något emellan. Han anser tillika, att någon synnerlig förbindelse emellan de båda förvaltningarne icke skall komma att ega rum, och tror derjemte, att icke så särdeles mycket skulle vinnas om en chef funnes, öfverordnad de å hvardera sidan högst ställda, i sina respektive fack särskildt sakkunnige männen. Hvad först angår frågan om vilkendera af de båda förvaltningarne hufvudsakligen kunde komma att lida af föreningen, tror jag, att lika mycket och lika litet talar för Herr Finansministerns som för Skogsstyrelsens åsigt härutinnan. Skulle så vara, att medelbarheten eller omedelbarheten i förvaltningsgöromålen hade en förmåga att förstärka eller undergräfvat intresset, så ligger redan ett fel i organisationen af nuvarande Skogsstyrelsen, i hvars hand göromål af båda slagen äro förenade.

Beträffande frågan, huru vida en öfver de båda förvaltningarne stående chef skall kunna blifva till nytta eller antages komma att endast utöfva en formel beslutanderätt, under det att frågorna i sjelfva verket afgjordes af de närmaste sakkunnige männen sjelfve, torde väl vara uppenbart, att då arbetet inom ett verk är väl ordnad, så att frågorna fullständigt utredas i alla dess detaljer efter en förut gifven bestämd plan och ordning, samt förslag till beslut framläggas med motiv så väl på den ena som på den andra sidan, sådant högst väsentligt underlättar chefens arbete och gör, att han kan medhinna ofantligt mycket mera än eljest. Detta är ju en princip, som är erkänd och ligger till grund för arbetsordningen inom en mängd af våra domstolar och styrelser. Återstår således egentligen den frågan: hafva dessa två förvaltningsgrenar så mycket med hvarandra gemensamt, att det kan vara skäl att föra dem tillsammans till ett under en chef? Jag ber Herrarne hafva tålmod ännu några ögonblick, om jag i afseende på denna fråga måste uppläsa ytterligare några rader ur Kammarkollegii utlåtande. Kammarkollegium yttrar: "Denna uppfattning öfverensstämmar dock icke med komiterades förslag till grunder för förvaltningen af kronans fastigheter (7:de punkten) enligt hvilka Domänstyrelsen skulle tillkomma att meddela beslut i dessa frågor. Helt visst skulle emellertid Skogsstyrelsens bibehållande såsom särskild förvaltning kunna medföra, på sätt för närvarande genom Kongl. förordningen den 29 Juni 1866, angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, är föreskrifvet, samma ärendens hemställande till Eders Kongl. Maj:t, hvilket i annat fall, då marken komme att på ena eller andra sättet för kronans räkning disponeras, hvarken af ärendets vikt påkallas eller öfverensstämmar med den i komiterades förslag åt Domänstyrelsen i öfrigt inrymda handlingsfrihet. Dessa frågor blefve sålunda i och för sig genom vidlyftiga skriftväxlingar vid utarrenderingen af alla jordbruksegendomar,

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

der skog finnes, af vida större vigt, än Skogsstyrelsen velat tillerkänna desamma; och då af komitébetänkandet (sid. 73) framgår, att till följd af jordbrukets och boskapsskötselns fortgående utveckling hagemark, som vid en utarrendering ansetts böra såsom betesmark bibehållas vid jordbruket, möjligen skulle vid en förnyad utarrendering komma att räknas till skogsmarken, så följer häraf, att samma frågor ej äro af någon öfvergående beskaffenhet. Men de utgöra dessutom ingalunda den enda beröringspunkten emellan de särskilda förvaltningsgrenarne. Då enligt tredje punkten af förslaget till grunder för förvaltningen (sid. 85) Domänstyrelsen, angående bevakningen och skötsel af de skogar, hvilka till följd af belägenheten ej kunde ingå i kronoparker, skulle ega att träffa aftal med arrendatorn af den egendom, hvartill skogen hörer, eller annan närboende person, som må befinnas lämplig, torde, der sådant aftal med arrendatorn erfordrades, detsamma antagligen på de för kronan förmånligaste vilkor kunna uppgöras i sammanhang med sjelfva utarrenderingen af jorden. Denna omständighet och ännu mera de föreslagna stadgandena i sjunde och tolfte punkterna af samma allmänna vilkor äfvensom flerfaldiga andra förhållanden påkalla, såsom jemväl af Skogsstyrelsens anförande ej blott vid nyss nämnda tvenne och nionde punkterna af allmänna vilkoren vid kronoarrenden utan äfven vid sjuttonde, adertonde och tjugutredje punkterna af grunderna för förvaltningen framgår, ett tillhandagående emellan de båda förvaltningsgrenarne, som ej alltid af särskilda myndigheter kan åstadkommas utan besvärliga omgångar, hvarpå som ytterligare exempel må anföras de tillfällen, då, såsom i komitébetänkandet (sid. 73) förutsattes, Domänstyrelsen kunde finna sig föranlåten att, på det utarrenderingen af egendomen måtte kunna verkställas, utfästa tillhandahållandet åt arrendatorn af något visst belopp skogseffekter årligen. I hvarje sådant fall torde förvaltningen af jordbruksfastigheten behöfva inhemta Skogsstyrelsens yttrande ej mindre om sättet för skogseffekternas tillhandahållande åt arrendatorn, än äfven om det arrendevärde, som derfor enligt Skogs-Styrelsens förmenande borde bestämmas och hvilket värde vid mindre egendomar möjligen skulle, i anseende till de arrendet åtföljande onera och utskylder, komma att öfverstiga den arrendeafgift, som för hela egendomen sedermera kunde erhållas.“

Jag skall icke längre upptaga Kammarrens tid med att citera; men utom de ärenden, hvilka här blifvit af Kammarkollegium anförda såsom gemensamma för de båda förvaltningsgrenarne, skall jag anhålla få fästa uppmärksamheten på ännu några. Det kan t. ex. ifrågakomma nyodlingar af ångar, bevuxna med träd, äfvensom af förut varande skogsmarker, och der vid lag måste den myndighet, som har närmaste uppsigten öfver statens skogar, onekligen hafva något att säga, förutom det att förvaltningarne kunna vara hvarandra till ömsesidig hjälp, såsom i fråga om trädplanteringar på jordegendomarne, vid kontrollen huru så väl skogarne som jordegendomarne skötas m. m. Att beröringspunkterna mellan dessa båda förvaltningar äro ganska talrika torde vara obestriddigt, och en högst betydlig lättnad i göromålen skulle, efter mitt omdöme, genom deras sammansläende vinnas.

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

Vidkommande frågan om göromålens mängd i de båda förvaltningarne, vill jag ytterligare fästa uppmärksamheten derpå, att Skogsstyrelsen — hvilken nu egentligen kan sägas vara af en person representerad — verkligen är så öfverhopad af vigtiga och betungande göromål, att det synes mig förunderligt, att denna styrelse icke är mera nedtryckt af de löpande ärendena, än att den eger spänstighet nog att kunna träda fram med utlåtanden och förslag i hvarjehanda rigtningar. Men vi må betänka, att om sjukdomsörfall för denne ende person inträffar, elier när han är stadd på resor eller har något förhinder, är det knappt möjligt att Skogsstyrelsen skall behöringen och utan afbrott sköta ärendenas gång. Enligt hvad jag tänkt mig, borde chefen hafva vid sin sida två sakkunnige män, af hvilka, när den ene af dessa i styrelsen ingående personer vore stadd på resor eller eljest ej i styrelsen tillstädes, den andre uppehölle göromålen, så att förvaltningen städs kunde obehindradt fortgå, hvarjemte de ömsesidigt gingo hvarandra till handa med råd och upplysningar. I fråga om kostnaden för en gemensam styrelse, sådan komiterade föreslagit densamma, å ena sidan, och tillsättande af två styrelser, å den andra, torde skillnaden icke blifva synnerligt stor. Jag har tänkt mig att aflöningen för en gemensam chef borde i ett verk, sådant som detta, åtminstone icke sättas under 12,000 kronor. Om man vid verket anställer en generaldirektör med nämnda aflöning, så kan aflöningen åt de två näst under honom stående embetsmännen blifva något mindre, än om desse senare skulle blifva chefer hvar och en för sin styrelse. Utan tvifvel skulle också genom sammanslagningar af tjenster inom de lägre graderna någon nedsättning i kostnaderna kunna ske, så att aflöningen åt en gemensam chef, på det hela taget, skulle medföra en ganska obetydlig, om ens någon, förhöjning i kostnaderna, på samma gång som man vunnit att förvaltningen erhållit ökad styrka. Af Skogsstyrelsens i annat ämne afgifna memorial, som jag här håller i min hand, inhemtas, att nämnda styrelse icke längre anser det kunna vid nuvarande förhållanden förblifva, utan finner en omorganisation af embetsverket vara af behovet påkallad. Jag ser häruti ett bevis på lämpligheten, att just nu en sammanslagning sker af de båda styrelserna.

I den första punkten af komiterades betänkande förekommer vidare bestämmelse angående Domänstyrelsens biträden i landsorten, de så kallade landtbruksinspektörerne. Man må nu gifva desse hvad namn som helst, såsom enligt regeringens förslag förrättningsmän eller annat dylikt — derpå ligger icke den ringaste vikt — så antager jag dock för alldeles gifvet, att en mellanhand måste finnas emellan arrendatorerne och centralstyrelsen. Komiterade hafva beskrifvit arten af deras göromål i allmänhet och komma slutligen till den uppgiften, som utgör likasom en sammanfattning af hela deras uppdrag, eller att utgöra den nödiga och förmedlande länken mellan Domänstyrelsen och arrendatorerne. Denna länk vill Utskottet finna i den föreslagna lokalnämnden. Men, mine Herrar, hos en så beskaffad nämnd kan aldrig påräknas den rörlighet och snabbhet vid fullgörande af dess åligganden, som nödigt är och i allmänhet bör kunna påräknas af en ensam person, hvilken handlar under tjänstemannaansvar.

Återstår att tillse, huru vida nu omhandlade bestämmelser lämpligen kunna inrymmas bland förvaltningsgrunderna. Detta synes Herr Finansministern icke hafva ansett. För min del kan jag likväl icke förstå, hvarföre en bestämmelse, som går ut på att kronans skogar och jord-egendomar böra ställas under en gemensam styrelse, icke hörer till nämnda grunder. Åtminstone torde böra medgifvas, att lika väl som Utskottet i förvaltningsgrunderna upptagit och beskrifvit lokalnämnderna och deras sammansättning, lika väl kunde något yttrande angående ordnandet af den högsta styrelsen fått rum i samma grunder. I afseende på det af Kongl. Maj:t för domänernas förvaltning under nästa år äskade anslaget af 85,000 kronor, har Utskottet tillstyrkt en ned-sättning deri till 75,000 kronor, af skäl att, enligt Utskottets förmenande den nya centralstyrelsen skulle få så ofantligt litet att göra. Detta skäl kan jag för min del icke gilla. Jag tror tvärtom att styrelsen skall få ofantligt mycket att göra, och att ett stort ansvar just då kommer att hvila på denna styrelse, genom öfvertagande till förvaltning af en så stor massa af egendomar, hvarom här är fråga. Jag måste således på det högsta afstyrka den af Utskottet föreslagna ned-sättning i anslaget och hemställer, att Kammaren ville behjerta vigten af att antaga Kongl. Maj:ts förslag, och sålunda bevilja ett ordinarie anslag af 29,000 kronor för centralstyrelsens förvaltning samt 56,000 kronor såsom extra anslag. Till denna framställning med afseende på anslaget ber jag få lägga det yrkandet, att första punkten af Domän-komiténs förslag måtte inrymmas såsom en första punkt bland de grunder för förvaltning af statens domäner, som Riksdagen har att bestämma.

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Chefen för Kongl. Finansdepartementet, Herr Statsrådet Forssell: De sakkunnige män, åt hvilka Kongl. Maj:t anförtrott uppdraget att afgifva utlåtande rörande grunderna för en domänförvaltning, hafva åt detta ärende gifvit en utredning, som söker sin like i fullständighet, och med fjerrskådande blick hafva de sökt utstaka rigtningen för en framtida utveckling af denna förvaltning. Att Kongl. Maj:t icke kunnat i alla stycken föreslå Riksdagen att antaga de bestämmelser, som innehållas uti komiterades utlåtande, beror hufvudsakligen deraf att man ansett, att någon erfarenhet om denna betydligt utvidgade egen-domsförvaltning först behöfde inhemtas, innan väsentligen nya, hit-tills opröfvade grunder för arrendeväsendet kunde godkännas och till-lämpas. Kongl. Maj:t har således icke velat föreslå Riksdagen att antaga de strängt och systematiskt genomförda bestämmel-serna om skogsmarkens afskiljande, icke heller de väsentligen nya stadganden, som inneburo statens öfvertagande af nybyggnads- och stängselskyldigheten och i viss mån af brandförsäkringen. Slutligen icke heller fullständigt upptagit den af komiterade föreslagna organisa-tion af central- och lokalförvaltningen; allt detta hufvudsakligen af det skäl, att man i förevarande skede af frågans utveckling ansett sig böra så litet som möjligt afvika från nu gällande grunder för ut-arrendering af kronans egendomar och för arrendatorns förhållande till staten. För mig har det i detta afseende varit en särskild uppgift

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

att åtminstone för det närvarande i möjligaste mån undvika en utvidgning af statens förmynderskap öfver arrendatorerne eller af statens ingripande i deras fria förfogande öfver åt dem anförtrodd egendom, i synnerhet som med hvarje sådant steg i denna riktning måste följa en betydlig utvidgning af ämbetsmannaverksamhet å ett område, der den uträttar mindre än annanstädes.

Kongl. Maj:ts förslag har från Stats-Utskottet återkommit i åtskilliga punkter förändradt. En del af dessa ändringar äro — jag erkänner det villigt — verkliga förbättringar; några äro betydelselösa, andra innebära försämringar af mindre inflytande, och slutligen finnas der försämringar, hvilkas tillkomst jag måste beklaga och som jag derföre helst skulle se aflägsnade genom Kammarens beslut. Till försämringarne bör, efter min uppfattning, naturligtvis räknas, att Utskottet icke trots sig kunna tillstyrka centralstyrelsens uppförande på ordinarie stat, och att Utskottet föreslagit en nedsättning af 10,000 kronor uti det af Kongl. Maj:t för hela förvaltningen begärda anslaget. Förfarandet i dessa fall beklagar jag så mycket mer, som Utskottet för den först nämnda åtgärden anfört skäl, hvilka svårigen kunna anses vara fullt bindande, och för anslagsbeloppet icke framlagt någon som helst beräkning, i hvilket fall naturligtvis den i statsrådsprotokollet intagna beräkning måste anses ega större vitsord för Riksdagen än Utskottets förslag.

En högt ärad talare har på grund af åtskilliga skäl ansett sig böra gå tillbaka till komiterades förslag och i denna Kammare förorda dess antagande. Mig vill det förefalla, som om dermed icke kunde vinnas något annat, än att hela frågan vid denna riksdag förfaller. Ty jag föreställer mig att, sedan Första Kammaren intagit en god del af de utaf Utskottet föreslagna grunderna, och då inom denna Kammare icke torde förefinnas benägenhet för att i afseende å nya reformer gå åtminstone längre än Kongl. Maj:t föreslagit, så ligger uti det af den ärade talaren framställda förslaget ingenting annat än en protest, som dock icke kan föranleda till något praktiskt resultat.

För min del är jag så öfvertygad om vigten af att redan vid denna riksdag *något* göres i denna fråga, att jag är benägen att låta flera af de anmärkningar falla, som jag eljest skulle hafva rigtat mot Utskottets förslag. Men då jag så gör, sker det uttryckligen *endast derföre* att jag misströstar om att på annat sätt kunna vid denna riksdag vinna något resultat och med särskild hänsyn dertill att Utskottet hemställt, det de af Utskottet föreslagna grunderna skulle gälla blott "intill dess frågan om ordnandet af styrelsen öfver statens domäner blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen afgjord", vid hvilket förhållande dessa grunder, om de antagas, således blifva endast prosvisoriska.

Det finnes emellertid en punkt i Utskottets förslag, i afseende å hvilken en förändring *måste* vidtagas; Utskottet föreslår nemligen i 1:o under Litt. B följande: "Att kronans fasta egendom, som ej är antingen till visst statsändamål anslagen och till följd deraf till omedelbart begagnande upplåten eller stäld under Skogsstyrelsens eller annan särskild ämbetsmyndighets vård, skall på sätt här nedan stadgas ut-

arrenderas.“ Om denna punkt blefve antagen, så skulle man kunna säga, att ingen kronans jordegendom finge utarrenderas, så vida man ordnar förvaltningen så, att jordegendomen ställes under annan särskild embetsmyndighet än Skogsstyrelsen.

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Med denna punkt har Utskottet i öfrigt afsett att göra en berättigad förändring i Kongl. Maj:ts proposition. Der förekommer nemligen lika litet som i komiterades förslag någon bestämmelse om att jordegendom *skall utarrenderas*, utan har man i båda dessa förslag tagit för gifvet, att en sådan utarrendering skall ske. Nu har Utskottet velat inrycka en sådan bestämmelse bland grunderna för förvaltningen, och har Utskottet derföre sammanknutit denna bestämmelse med de uti den Kongl. propositionen framställda förvaltningsgrunder.

För öfrigt har den siste talaren gjort åtskilliga anmärkningar dels mot Utskottets förslag, dels mot Kongl. Maj:ts förslag; och detta senare skall jag upptaga till besvarande, emedan de för honom tyckas hafva varit af afgörande vikt. De afse först i fråga om 6 punkten, att bestämmelserna angående pröfning af gjorda arrendeanbud blifvit flyttade från den plats, de hade i komiterades förslag, till ett senare moment i denna punkt; derom anser jag mig blott böra förklara, att detta har icke skett utan afsigt, och jag kan icke heller medgifva, att i förändringen ligger någon försämring hvarken i formelt eller materielt hänseende. Vidare har den ärade talaren sagt, att i 15 punkten skulle vara gifna bestämmelser, hvilka kunna komma i strid med hvarandra, då det sagts “att arrendatorns nybyggnadsskyldighet skall, der så ske kan, före egendomens utarrenderande så väl i anseende till nybyggnadens beskaffenhet som dess uppskattade kostnad noggrant bestämmas och i kontraktet intagas; åliggande det, der så ej skett, arrendatorn att i enlighet med lag och författningar i mån af behof verkställa nybyggnad i förhållande till arrendetiden“. Läser man denna § rätt, betyder uttrycket “*der så ske kan*“, ingenting annat än en reservation för den händelse, att lokalmyndigheten icke hinner blifva tillräckligt tidigt organiserad, så att vid de nu först påfallande utarrenderingarne de afsedda kontraktsbestämmelserna icke kunna vederbörligen förberedas och uppgöras. För en sådan händelse måste ju finnas någon utväg att reglera förhållandena, och det enklaste sättet är ju, att hittills gällande bestämmelser få ega tillämpning å alla de egendomar, för hvilka icke genom kontrakt blifvit åsatt definitiv nybyggnadsskyldighet. För sådana egendomar komma att under hela arrendetiden tillämpas de bestämmelser, som vid arrendets uppgörande voro gällande, alldeles likasom vid de hemman som blifvit utarrenderade under detta och föregående år.

Den ärade talaren har också velat upptäcka en motsägelse mellan den 15 § och den 18 §, och jag tror, att han anser denna motsägelse ligga deri, att 18 § icke skulle kunna få någon tillämpning i de fall, då nybyggnadsskyldigheten skall bestämmas efter hittills gällande stadganden. I 18 § är sagdt: “Uppstår under arrendetiden af annan anledning än i 17 punkten sägs,“ d. v. s. af annan anledning än brandskada, “behof af ny byggnads uppförande eller af utvidgning eller kostsamare inredning eller förändring af redan befintlig byggnad,

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

må uppgörelse med Domänförvaltningen kunna träffas rörande kronans medverkan och villkoren därför. " Nu inträffar det t. ex. att vid egendomar, som blifvit utarrenderade under hittills gällande bestämmelser för nybyggnadsskyldigheten, hvilka, såsom Herrarne veta, afse att så och så mycken byggnad gäller för så eller så många års nybyggnadsskyldighet o. s. v., det inträffar, att vid en sådan egendom uppstår behof af en större, efter tidens fordringar lämpad ladugårds- eller annan byggnad af sten, på hvilken den i allmänna lagen intagna beräkningsgrund för nybyggnad icke kan tillämpas; vid sådant förhållande bör det väl vara medgifvet att träffa öfverenskommelse mellan arrendatorn och Domänstyrelsen om statens medverkan; och någon motsägelse mot 15 §:s bestämmelser torde således ej ligga i 18 §:s stadgande.

Den ärade talaren har äfven yttrat, att stridigheter förefunnos mellan 17 och 19 punkterna. I 17 punkten står: "Inträffar brandskada, vare arrendator i hvarje fall pliktig att skadan bota." Han är enligt föregående § skyldig bekosta byggnadernas brandförsäkring, och det är således på hans risk, det hädanefter som hittills skulle ligga att bota de skador, som genom eldsvåda kunna uppstå. Har han icke brandförsäkrat, är han skyldig att af egna tillgångar bota skadan; har han åter försäkrat, är han skyldig bota med brandskadeersättningen. I 19 punkten säges åter: "När ny byggnad skall uppföras, bör densamma, oberoende af den förras storlek och inredning, så anordnas, som med egendomens beskaffenhet och behof öfverensstämmer." Bestämmelsen innebär, att Domänförvaltningen kan bestämma, att i stället för en byggnad, som uppbrunnit, en mer tidsenlig och bättre ordnad må uppföras; men deraf kan icke dragas den slutsats, att arrendatorn skall bidraga till denna byggnads uppförande med större belopp än som motsvarar den gamla byggnadens värde.

Jag är i öfrigt visst icke benägen att taga Utskottets förslag i försvar mot den siste ärade talarens anmärkningar. Äfven efter min uppfattning är det alls icke lämpligt, att, då till Kongl. Maj:ts disposition endast på extra stat öfverlemnas en anslagssumma, under tydligt uttalande att den dermed åsyftade organisationen är af tillfällig karakter, det i femte punkten af Utskottets förslag gifves en mera definitiv karakter, än Kongl. Maj:t ansett sig kunna föreslå, åt en myndighet, som i landsorten skall i första hand sköta der varande egendomars utarrendering. I femte punkten omtalas nemligen en nämnd, som skall bestå af en af Kongl. Maj:t för viss tid förordnad ordförande samt två af landstinget utsedde, i landtbruk och affärsförhållanden kunnige män. Förhållandet är, att jag vid mitt tillstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition tänkte föreslå ungefär detsamma, hvarmed Utskottet här framkommit, men väl vetande att i de särskilda landsorterna förhållandena äro särdeles olikartade med hänsyn till kronoegendomarnes antal och beskaffenhet, trodde jag, att i fråga om ordnandet af den lokala förvaltningen Kongl. Maj:t borde förbehålla sig rätt att lämpa organisationen efter de lokala förhållandena. Det finnes nemligen provinser, der det otvifvelaktigt vore nödigt att organisera sådana nämnder, men det finnes äfven orter der, åtminstone till en början, en dylik apparat är öfverflödig. Dock synes mig detta Utskottets

förslag temligen oskadligt, åtminstone i fall den ifrågasatta nämndens befattning inskränkes till sjelfva utarrenderingen af egendomarne.

För öfrigt beklagar jag verkligen att i 13 och 14 punkterna af Utskottets förslag blifvit införda bestämmelser, som skola ovilkorligen bidraga till ökande af embetsmannaverksamheten samt således göra förvaltningen tyngre och dyrare. I samband med 14 § står 30 §, och således kan jag i likhet med den förste talaren icke skänka mitt gillande åt de bestämmelser, som deri äro intagna.

Slutligen är det alldeles gifvet, att Utskottet missförstått betydelsen af de särskilda föreskrifter det skulle vara Kongl. Maj:t medgifvet att utfärda i afseende på utarrendering af egendom, då nemligen Utskottet föredrar, att derförinnan vederbörande lokalstyrelse skulle i hvarje särskildt fall höras. Utskottet måtte hafva föreställt sig, att dessa erforderliga bestämmelser skulle afse endast vissa provinser eller egendomar, då deremot Kongl. Maj:t afsett hvad komiterade upptagit såsom särskilda villkor för kronoarrenden och som skulle gälla för hela riket. För min del skulle jag således anse bäst, om hela den af Utskottet i punkten c inskjutna mellanmeningen borttoges, men som saken nu står, anser jag samma mening icke göra den skada, att jag för den skull ville yrka afslag å hela Utskottets betänkande.

Vid föredragningen af betänkandets särskilda punkter blir jag i tillfälle att i afseende på en hvar af dem, der så erfordras, vidare yttra mig, och särskildt förmodar jag, att sådant blir nödigt i fråga om Domänstyrelsens organisation. Vid detta skede af diskussionen har jag endast att lägga Kammaren på hjertat nödvändigheten af att frågan icke vid denna riksdag lemnas utan något besvarande och helt och hållet afslås, enär derigenom förvaltningens jemna fortgång skulle i ej ringa mån försvåras, då, såsom bekant, en betydande mängd domäner från och med början af nästa år komma under administrationens omedelbara vård.

Herr Jonas Andersson: Jag vill icke försöka att i alla delar bemöta den genomgående kritik den förste talaren framburit, emedan det skulle blifva allt för vidlyftigt och, såsom jag tror, i betydlig mån öfverflödigt. Det må icke förundra någon, att den förste talaren, såsom ordförande i den komité, hvilken först fått uppdrag att utreda denna fråga, har någon förkärlek för det resultat, hvartill pluraliteten inom komitén kommit. Det ligger alldeles i sakens natur; men det må väl ursäktas, om någon derifrån afvikande åsigt gjort sig gällande inom det Utskott, som senast haft frågan under behandling.

Sedan komiténs arbeten i frågan blifvit fullbordade, har dess förslag blifvit underställt åtskilliga myndigheters bedömanden. Utlåtanden deröfver hafva sålunda infordrats från alla Konungens Befallningshafvande, Kammarkollegium, Landtbruksakademien och Kongl. Skogsstyrelsen; och alla dessa utlåtanden, som inkommit, innehålla åtskilliga afvikelser från komiterades förslag samt hafva mycken skiljaktighet äfven sinsemellan. Sedan nu alla dessa utlåtanden blifvit samlade, har Kongl. Maj:t på grund dels deraf och dels af komiterades förslag utarbetat ett förslag i sin helhet. Detta förslag har blif-

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

vit understådt Stats-Utskottets behandling, och Stats-Utskottet har vid behandlingen deraf sökt granska alla de yttranden och principer, som blifvit förordade så väl af komitén som af de vederbörande olika myndigheterna, och det har äfven tagit i öfvervägande Kongl. Maj:ts förslag i ämnet. Återstår nu för Riksdagen att göra en jemförelse emellan hvad sålunda föreslagits dels af komitén, dels af Kongl. Maj:t och dels slutligen af Stats-Utskottet och se till hvilketdera förslaget som har företräde framför det andra.

Jag kan icke medgifva rigtigheten af hvad här yttrats derom, att tiden skulle varit för kort för bedömandet af dessa invecklade frågor. Komiterades förslag utdelades nemligen till samtliga representanter ganska tidigt nästlidet år. En hvar, som velat studera detsamma och sätta sig in i dess särskilda detaljer, har således haft ganska god tid dertill. Vederbörande myndigheters utlåtanden öfver komiténs förslag hafva utdelats ganska tidigt under denna riksdag och, äfven Kongl. Maj:ts förslag har ankommit till Riksdagen för flera månader sedan; och således har hvarje riksdagsman, som velat sätta sig in i ämnet, haft tillfälle dertill samt att göra de slutsatser, hvartill han kunnat finna sig befogad. Visserligen har Stats-Utskottet inkommit till Riksdagen med sitt utlåtande i riksdagens sista timme, men detta har sin giltiga orsak deri, att Utskottet är så öfverhopadt af flerahanda andra göromål, att det icke hunnit att förr, än som skett, till Riksdagen ingifva sitt utlåtande i frågan. Men jag kan likväl försäkra, att Utskottet efter bästa förstånd och öfvertygelse sökt att utröna och komma till de ändamålsenligaste resultat, som för landet i sin helhet och för hvarje enskild skulle vara de förmånligaste.

Jag skall nu bedja att få bemöta någon del af den förste talarens anmärkningar. Hans första anmärkning gälde centralstyrelsen, som, enligt komiterades förslag, skulle sammanslås med Skogsstyrelsen, men, enligt Kongl. Maj:ts, skulle bilda ett särskildt embetsverk under namn af Domänstyrelse. Utskottet har till en början icke ansett lämpligt, att denna styrelse förenades med Skogsstyrelsen, och det har äfven blifvit af den förste talaren medgifvet, att Skogsstyrelsen för närvarande är till den grad öfverhopad af göromål, uteslutande tillhörande värden af kronans skogar, att han sjelf förundrade sig öfver, att den kunde medhinna alla dessa. Denna omständighet tyckes förutsätta, att det icke är lämpligt att sammanslå Skogsstyrelsen med styrelsen öfver statens domäner.

För det andra finnas icke annat än undantagsvis tjänstemän, som äro i jordbruksskötsel eller i landtbruk i allmänhet och skogsvård till den grad bildade och öfvade, att de äro kompetente att bilda en styrelse för kronans domäner och deras förvaltning. Det är således, enligt Utskottets mening, icke lämpligt att sammanslå styrelsen för jordbruk och skogar under en förvaltning. Dessa båda förvaltningsgrenar komma icke heller att längre stå i samband med hvarandra än till dess statens egendomar för första gången blifvit utarrenderade. Vid hvarje första arrende af en statsdomän är meningen att från egendomen afskilja den skog, som kan med fördel för kronans räkning förvaltas som skogsmark, för att antingen deraf bilda en särskild kronopark eller ock lägga densamma till statens öfriga skogar. Den åter-

stående delen af skogen som anses vara af ringa betydighet, skulle tillsammans med jordbruket och fastigheten utarrenderas.

Nu har det klandrats, att man icke har yttrat sig öfver den ifrågavarande centralstyrelsen på samma gång man har yttrat sig öfver den öfriga förvaltningen. Utskottets åsigt är uttalad i dess motiv så väl för denna som öfriga dess åtgärder, och jag hänvisar till denna motivering i afseende å det som icke kan läsas i sjelfva förslaget. Utskottet har nemligen ansett, att det icke finnes giltiga skäl för att bilda en särskild centralstyrelse i hufvudstaden för dessa skogsegendomars förvaltning. Deremot har Utskottet ansett att en lokalstyrelse eller en lokalnämnd, hvad den nu må kallas, alltid vore nödvändig att hafva; och därför har Utskottet yttrat sig i detta afseende på ett mer definitivt sätt och lagt tyngdpunkten och största ansvaret på denna lokalförvaltning. Denna öfverstyrelse skulle, efter Utskottets åsigt, om den rätt ordnades, sannolikt få jemförelsevis ganska litet att göra. Emellertid är detta det hufvudsakliga skälet, hvarföre icke Utskottet yttrat sig lika bestämdt i afseende å centralstyrelsens organisation som i afseende å lokalförvaltningen. Då emellertid Utskottet ansett, att icke någon sådan centralstyrelse borde anordnas, som den Kongl. Maj:t och komitén föreslagit, har Utskottet dock trott sig böra påpeka, huru en sådan styrelse lämpligast och med minsta kostnad samt på ändamålsenligaste sätt borde ordnas, nemligen så att den blefve en särskild afdelning till något förut varande embetsverk. Man kunde t. ex. låta denna styrelse bilda en särskild afdelning eller kontor af Kammarkollegium; denna afdelning skulle i sådant fall mottaga de särskilda lokalförvaltningarnas anordningar och sammanföra de olika länsförslagen. Sådant kan ganska väl låta sig göra, utan att man behöfver bilda en särskild centralstyrelse.

Utskottets förslag i afseende å skogsförvaltningen har äfven blifvit mycket kritiseradt. Det synes tydligt för den som genomläst Utskottets förslag, att detsamma är så enkelt som det någonsin kan vara, men att det dock innehåller allt som behöfves. Det heter nemligen der, att vid utarrendering af kronans egendomar skall en lokalstyrelse gemensamt med Skogsstyrelsens tjänstemän anordna och bestämma om vid hvilka egendomar som skogen skall fränskiljas från egendomen och, der sådant till statens fördel kan ske, överlemnas till Skogsstyrelsens förvaltning. Den öfriga mindre skogsmarken, som icke med fördel kan läggas under Skogsstyrelsens vård, skulle, enligt Utskottets mening, utarrenderas gemensamt med jordegendomen. Vid sådant förhållande har Utskottet tänkt sig att man skulle kunna gå till väga på samma sätt som en jordegare skulle göra vid utarrendering af sin jordegendom, nemligen så, att han lemnar bort sin jord på arrende, men under vilkor att äfven sådana marker, som icke kunna göras skördebärande, må användas på sådant sätt, att de göras lämpliga till skogsbörd. Så anordnar en enskild jordegare och ålägger sin arrendator att sköta denna skogsmark på ett sätt, att äfven den blir fruktbarande. Att en kulturplan i detta fall kan och bör ordnas efter olika orter och förhållanden, säger sig sjelft; men att en sådan plan blir på bästa sätt ordnad och rätt tillämpad, det måste bero på veder-

*Ingående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

*Användande
Förvaltningen
af Kronans
domäner.
(Forts.)*

börande lokalmyndighets vaksamhet och insigter. Visst är att tyngdpunkten i sjelfva förvaltningen hvilat hos lokalstyrelsen, som har att infinna sig på stället och på der gjorda iakttagelser grunda sitt omdöme i saken. En öfverstyrelse deremot, den må nu vara förlagd i Stockholm eller annorstädes, kan omöjligt med säkerhet bedöma dessa förhållanden. Bliu en lokalstyrelse ordnad — och efter Utskottets förslag bör den kunna bliu det — så är jag öfvertygad om, att den på ett tillfredsställande sätt skall fullgöra sitt åliggande. Ty landstingen skulle ega att till medlemmar af lokalnämnden utse de personer inom länet, som ansåges dertill mest lämpliga. Dessa personers uppdrag vore ingalunda jemförliga med andra tjenstemäns, utan blefve förtroendeuppdrag, som räckte blott för året och från hvilka innehafvarne deraf derefter kunde skiljas, i fall de icke väl fylt detsamma, om de gjort sig skyldiga till mannamån, försummat sina åligganden, eller dylikt. Men att landstinget med sitt val skulle träffa sådana personer, är icke troligt.

I förslaget 14:de punkt hafva komiterade och jemväl Kongl. Maj:t stadgat, att den tillträdande arrendatorn finge taga ut af den afträdande den husröteersättning, hvartill den sistnämnde kunnat göra sig skyldig; det vill säga, att den tillträdande egde att taga ut hvad han kunde få — för öfrigt finge han stå sitt eget kast. Detta stadgande har Utskottet ansett orimligt. Det är staten, som skall antaga arrendator, det är staten, som skall kontrollera huru vida han sköter egendomen och för öfrigt gör sin skyldighet, och det är äfven staten, som skall se till huru vida hans ekonomiska förhållanden äro sådana, att han bör vid egendomen bibehållas. Det kan icke och får icke finnas en tredje person, som härutinnan har något att säga eller bestyra. Ett sådant stadgande skulle ovilkorligen leda derhän, att alla försigtiga personer — och det är i allmänhet de försigtiga, som äro de pålitligaste — skulle tveka att ingå på ett arrende, der de icke på förhand bestämdt visste hvad de hade att riskera genom att ikläda sig följderna af en föregående arrendators underlåtenhet att uppfylla det ingångna kontraktet. Detta har Utskottet, som jag tror på goda skäl, ansett vara hvarken förenligt med allmänna rättsbegrepp eller ledande till statens fördel.

Herr Finansministern har i sitt yttrande öfver Stats-Utskottets föreliggande förslag å ena sidan visserligen medgifvit, att det innehåller åtskilliga förbättringar, men å andra sidan sagt, att det finnes punkter der, som dels hvarken äro att betrakta som förbättringar eller försämringar och dels äro verkliga försämringar i hvad komiterade och Kongl. Maj:t föreslagit. Hvilka de senare skulle vara har jag icke kunnat fatta och är derföre ej i tillfälle att bemöta Herr Finansministerns anmärkningar i detta hänseende. Han föreslog i första punkten en mellanmening, som jag för min del anser vara hvarken en förbättring eller försämring, och derföre egentligen ingenting skulle hafva emot, om Kammaren finner för godt att gå in derpå, ehuru väl jag tycker, att punkten gerna kan antagas oförändrad.

Herr Finansministern kunde icke riktigt gilla, att Stats-Utskottet så definitivt uttalat sig för lokalstyrelse. Som jag redan förut sagt,

ansåg sig Utskottet icke kunna gå in på komiterades af Kongl. Maj:t godkända förslag till bildande af en centralstyrelse. Men då Utskottet var af den åsigt, att en lokalstyrelse borde finnas, ehuru dess upprättande nu icke skulle bestämmas, ansåg sig Utskottet åtminstone böra säga huru Utskottet tänkt sig en sådan lokalstyrelse, i hvilken hela tyngden af förvaltningen komme att hvila. Detta har varit orsaken till Stats-Utskottets definitiva uttalande i detta hänseende, hvilket, såsom sagdt, Herr Finansministern icke riktigt vill gilla, ehuru han synes på sätt och vis härutinnan vilja gå i samma riktning som Utskottet.

Jag vill icke nu för tillfället ingå i vidare bemötande, emedan det är beslutadt, att hvarje punkt särskildt för sig skall behandlas i den ordning, punkterna förekomma i Stats-Utskottets betänkande, och jag får således tillfälle att, om det behöfs, under behandlingens fortgång yttra mig närmare vid hvarje punkt och dervid bemöta de invändningar, hvilka kunna komma att göras. Jag skall därför nu inskränka mig till att hänvisa till den motivering, som i Utskottets betänkande finnes för hvarje särskild punkt till ledning vid bedömandet, huru vida Utskottet haft skäl för de vidtagna förändringarne.

Herr Lyttkens: Efter den genomgående kritik, som af den förste ärade talaren egnats Stats-Utskottets föreliggande betänkande, skulle man kunna föreställa sig, att det icke är mycket att tillägga, men ifrågavarande betänkande är likväl af den beskaffenhet, att det lemnar tillfälle till en betydande axplockning på detta fält. För min del har jag dessutom kommit till ett väsentligen olika slutresultat mot den ärade talaren, och jag har vågat begära ordet för att tillkännagiva min uppfattning i vissa delar utaf förslaget och derigenom söka bidra till belysningen af föreliggande, högst maktpåliggande ärende.

Den förste talaren framstälde rätt allvarliga anmärkningar mot Utskottets förslag, t. ex. vid första punkten af de föreslagna grunderna för förvaltningen af kronans domäner. Han ansåg att med den ordalydelse och det innehåll, Utskottet gifvit berörda punkt, det skulle blifva omöjligt att utarrendera en enda af kronans egendomar. Herr Finansministern föreslog en ändring uti samma bestämmelse för att göra den mera tillämplig, men jag hemställer, om icke precis samma aumärkning ändå kan göras mot innehållet i denna bestämmelse som förut.

För min del har jag särskildt fäst mig vid det af Utskottet föreslagna sättet för utarrenderingen och dervid i främsta rummet funnit betänkligt, att, på sätt Utskottet föreslagit, den högre centrala myndigheten vid pröfning af arrendeanbud icke skulle bindas af några bestämmelser. De lägre, lokala myndigheterna, hvilka i första hand skulle komma att mottaga arrendeanbud, skulle vid pröfningen af dessa och vid förslags uppgörande följa vissa föreskrifter, men centralstyrelsen skulle bland de sökande fritt välja hvem som helst, utan afseende på hur högt anbud personen, som antages till arrendator, har gjort. Någon klagan öfver styrelsens beslut skulle icke få ega

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

rum. Men då man ej kan begära att en myndighet i Stockholm skall ega en så omfattande personkänedom, att den sträcker sig öfver hela landet, så blir ju i sjelfva verket valet af arrendator öfverlemnadt åt styrelsens godtycke eller slumpen. Sedan den lokala myndigheten insändt protokollet, och styrelsen deraf ser att en mängd personer anmält sig till arrendet, så upptäcker man kanske bland alla de anmälda en person, hvars duglighet är af styrelsen känd och som till följd deraf blir gynnad framför alla de andra, som kunna hafva afgifvit högre anbud och vara lika bra och dugliga samt hafva lika god affärsställning, men ej hafva den lyckan att vara personligen kända af styrelsen eller hafva några relationer hos densamma. Då en så omfattande personkänedom hos centralstyrelsen icke kan förutsättas, att den känner alla, som kunna uppträda som spekulanter å arrende, finner jag det helt naturligt att så skall ske. Hos lokalstyrelsen kan man knappast vänta denna personkänedom, som centralstyrelsen bestämt ej kan hafva öfver det stora område, som dess verksamhet omfattar. För min del tror jag att den knappast kan finnas någonstädes, och likväl säger man att utarrenderingen lämpligare sker genom en centralstyrelsens godtycke än genom lokala myndigheter efter bestämda fastställda grunder.

Men om äfven centralstyrelsen egde den erforderliga stora bekantskapen med alla personer och förhållanden i landsorterna, skulle ändå missnöjet blifva stort med styrelsens åtgöranden i afseende å utarrenderingen af kronodomäner, emedan hvar och en, som inlemnadt arrendeanbud och fått det förkastadt, utan annat skäl än att på grund af personlig uppfattning hos styrelsen en annan sökande ansetts mera lämplig, torde finna sig orättvist behandlad. Jag tror att det missnöje, som sålunda skulle uppstå, kunde blifva ännu större än missnöjet mot den nuvarande optionsrätten. Säkerligen skulle snart en mängd motioner framkomma, åsyftande att undanrödja denna stora maktfullkomlighet, som ej torde hafva sitt motstycke inom något annat område af den svenska administrationen.

Utskottets föreliggande förslag har äfven en del andra olägenheter, som af förste talaren framhöllos. Utskottet har nemligen föreslagit, att arrendeafgiften skall få erläggas antingen i länets ränteri eller till kronofogden vid allmän kronouppbördsstämma. Men huru skall det tillgå med arrendeafgiftens inbetalning hos kronofogden vid uppbördsmötet? Denne eger ju icke att uppbära andra afgifter än dem, som grunda sig på föregående utdebitering. Om nu arrendatorn inbetalar i ränteriet, hur skall kronofogden afskrifva den debiterade arrendesumman. Dessutom föreslår Utskottet, att arrendeafgiften skall inbetalas före utgången af hvarje arrendeår, alltså senast den 13 Mars. Nu heter det i en följande § af Utskottets förslag helt kategoriskt: "Underlåter arrendator att inom föreskrifven tid erlägga arrendeafgiften — — — ankomme på vederbörande förvaltningsmyndighet att påfordra egendomens afträdande den näst derefter följande 14 Mars", det vill säga dagen efter. Antag nu, att ett större snöfall eller inställande af ett bantåg eller någon dylik händelse hindrar en arrendator, som ämnar sig in till residensstaden för att å bestämd tid erlägga arrende-

afgiften, att i rätten tid dit framkomma. Är denne arrendator en misshaglig person, lärer nog åtminstone förvaltningsmyndigheten tillsäga honom, att han skall lemna sitt arrende redan den följande 14 Mars. Jag tror att detta stadgande är särdeles olämpligt.

Hvad Utskottet föreslår i afseende å borgensförbindelser för arrendekontrakt innebär flera oegentligheter än komiterades förslag i denna del. Utskottet föreslår, att en arrendator skall ställa borgen för en tid af minst 5 år. Jag antager, att i vanliga fall arrendatorn icke aflemnar borgen för längre tid än 5 år. Då nu, enligt Utskottets förslag, en borgesmans ansvarighet ej kan utsträckas utöfver den tid, för hvilken han i borgen gått, blir den praktiska följden häraf, att arrendena lätt blifva rigtiga svindelaffärer. Jag tror, att mången kommer att taga hänsyn till en sådan bestämmelse, då han inlåter sig på kronoarrenden. Det fordras icke någonting värre än 5 års borgen. Går icke arrendet väl, suger man ut jorden. Efter 5 års förlopp äro borgesmännen fria från sin borgen, arrendatorn lemna stället, och staten får då återtaga en utsugen jord. Nuvarande bestämmelser äro i detta afseende mera tillfyllestgörande. Enligt dessa ansvara borgesmännen äfven för arrendatorns åtagande i arrendekontraktet, att efter 5 års förlopp anskaffa ny borgen, och deras ansvarighet fortfar intill dess arrendatorn förmått skaffa annan borgen, som kan godkännas. En sådan föreskrift förebygger att arrenden blifva svindelaffärer. Jag tror, att den, som skall ingå en sådan borgen, är mera betänksam, om han skall ikläda sig dylik ansvarighet för en man, som han ser våga sig på en för dyr arrendeaffär, som han kan hända icke förstår.

En annan oegentlighet i Utskottets förslag är den fordran Utskottet ställer på de realsäkerheter, som en arrendator eger att aflemna i stället för borgensförbindelse. Det finnes ingen bättre säkerhet för staten i detta afseende än en realsäkerhet. Den har staten i handom och den är icke beroende af en persons dödsfall, obestånd eller dylikt. Men hvad fordrar nu Utskottet i afseende å en sådan säkerhet? Jo, Utskottet begär en realsäkerhet, till värde motsvarande tre års arrendeafgift. Således, om en arrendator betalar i arrende 1,000 kronor, måste han ställa en realsäkerhet för 3,000 kronor. Detta är ett sätt att uppmuntra det förderliga borgenssystemet, som jag icke alls kan gilla. Jag tror att, om en arrendator kan aflemna en för staten fullt betryggande realsäkerhet, den icke i värde behöfver motsvara mera än $1\frac{1}{2}$ eller högst 2 års arrendeafgift. Genom ett sådant stadgande skulle man befordra realsäkerheters aflemnande; och det skulle ur så väl statens som den enskildes synpunkt vara ganska lyckligt, om man kunde komma ifrån borgensförbindelserna.

Det finnes äfven mot 29 punkten skäl till en anmärkning, som troligen undfallit Utskottet. Der stadgas, att vederbörande lokalnämnd skall hvart femte år eller oftare, om så aktas nödigt, verkställa ekonomisk besigtning å hvarje kronoegendom. En talare på malmöbänken har redan framlagt oegentligheterna i denna bestämmelse och han har yrkat dess förkastande. Jag är deri ense med honom. Men så förde han oss tillbaka till komiterades betänkande. Ja, jag tror

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

att, oaktadt detta betänkande i många punkter rörande det formella är bättre än Utskottets förslag, är likväl det senare i andra hänseenden bättre. Komiterade hafva nemligen föreslagit bestämmelser, som jag icke kan gilla, t. ex. de, som röra pensionering af arrendatorer. Det är visserligen ett vackert steg framåt att gifva landtbrukare pension. Nästa steget borde då blifva det, att äfven öfriga landtbrukare och framför allt riksdagsmännen skulle få pension, hvilket nog skulle vara högst angenämt. Jag tror för min del att bestämmelsen derom att en arrendator, sedan hans arrende upphört, eger att i vissa fall åtnjuta andel af det högre arrende, som hans efterträdare kommer att erlægga, dock ej öfverstigande hälften deraf, icke kan betraktas annorlunda än såsom en pensionering af den afgående arrendatorn. Jag märker nu att jag begått ett misstag. Det är icke komiterade, som föreslagit denna bestämmelse, utan Kongl. Maj:t. Emellertid är denna pension högst olämplig, i synnerhet som dess storlek och utgående kommer att bero af konjunkturena. Jag skall be att få framlägga ett exempel härpå. Två personer hafva arrenderat kronoegendomar, den ena år 1868, då konjunkturena voro tryckande, och den andra 1876, då arrendeprisen voro högt uppdrifna. Båda sköta egendomarne lika väl, göra lika goda förbättringar å jorden och äro lika dugliga arrendatorer. Den ene arrendatorn har fått sitt arrende för mycket lågt pris, och den andre för ett högt. Vid arrendetidens slut efter 20 års förlopp skulle således den förre arrendatorn, som betalt ett lågt arrende, kunna få åtnjuta hälften af det öfverskott, hvarmed det nya arrendet öfverstiger det gamla, men deremot skulle icke den arrendatorn, som betalt ett högt arrende, kunna få någonting, enär något öfverskott icke skulle uppstå i fall nya arrendet ej är högre än det gamla.

Deraf blir resultatet, att de som betalt litet i 20 år få ersättning, under det att de, som gifvit högt arrende, icke komma i åtnjutande af sådan ersättning. Det finnes visserligen en sats på det andliga området, som heter: "den der mycket hafver, honom skall ock mer varda gifvet, men den der litet hafver, honom skall ock varda fråntaget det han hafver"; men jag tror icke denna sats vara tillämplig i materiella ting. För öfrigt är denna fråga om ersättning liksom antagandet till arrendator stald på godtycket och ej på bestämd och faststald grund. Komiterades förslag är fullt så mycket, om ej mer än Utskottets, bygd på denna godtyckets grund, det gifver åt den föreslagna centralmyndigheten en nästan oinskränkt makt vid arrendets tillsättande, så att de till och med kunna taga till arrendator den som förut ej inlemnat anbud.

Här är sagdt och skulle kunna sägas så mycket mot detta förslag, att jag icke vill vidare upptaga Kammarens tid med att anföra något vidare. Den förste talaren har efter min uppfattning riktigt och fullständigt framhållit många af dessa anmärkningar, men han har kommit till ett annat resultat än det jag önskar. Jag skulle nemligen vilja, att man stälde till Kongl. Maj:ts förfogande dessa penningar, hvarom här är fråga, utan att yttra sig något om lokalstyrelsernas blifvande gestaltning. Jag för min del har tänkt mig att

dess lokalmyndigheter borde sortera under Konungens Befallningshafvande, och att det vore bättre om Konungens Befallningshafvande finge rätt att utse till arrendator den som afgifvit högsta anbudet, i fall han eljest är välfrejdad, hvaröfver klagan sedan kunde föras i Kammarkollegium. Om saken så ordnades, skulle centralstyrelsen i Stockholm få så litet att göra, att den samma kunde ställas på ett mycket billigare sätt. Men på det att Kongl. Maj:t må kunna ordna lokalmyndigheterna, vill jag lemna penningar till Kongl. Maj:ts förfogande, så att Kongl. Maj:t må ega fria händer att arbeta i denna rigtning, men jag vill icke att vi skola antaga de grunder som Utskottet föreslagit, utan önskar att de hittills gällande må bibehållas, till dess nya grunder komma att antagas, och att i dessa skall, hvad utarrenderingen beträffar, bestämmas, att egendomarne utarrenderas till den högst bjudande å offentlig auktion. Att förutvarande arrendator borde, i fall han egendomen väl skött, hafva någon förmånsrätt att få öfvertaga arrendet för hvad den högst bjudande erbjudit, samt att allt hvad som kan hindra egendomarnes utsugning må bestämmas.

Till ett annat år, då saken hunnit blifva mera genomtänkt, kan ju å nyo framläggas förslag om huru styrelsen skall ordnas, som vi då blifva i tillfälle att pröfva, och till dess kunna ju egendomarne skötas af Kammarkollegium.

Jag yrkar sålunda, att punkten *A* må antagas sådan den af Utskottet föreslagits.

Deremot skulle jag vilja att punkten *B* helt och hållet förkastades, och Kammaren i stället för sin del fattade följande beslut: "att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet icke kunnat bifallas, ville

dels medgifva att Kongl. Maj:t tills vidare, och till dess Riksdagen uppå förnyad framställning i ämnet vidare beslutit, må, på sätt lämpligast synes, ordna förvaltningen af kronans domäner; dock så att hittills gällande grunder och former för arrendeupplåtelse af samma domäner skola i tillämpliga delar tjena till efterrättelse,

dels ock, för bestridande af kostnaden för förvaltningen af kronans till utarrendering afsedda fasta egendom, å extra stat för år 1878 anvisa ett belopp af 75,000 kronor".

Med detta mitt förslag åsyftar jag att ställa till Kongl. Maj:ts förfogande penningar och gifva Kongl. Maj:t fria händer att ordna lokalmyndigheterna, att arbeta och försöka i den rigtning Kongl. Maj:t finner lämpligast, men derföre icke rubba de nu varande grunderna för arrendets öfverlåtande, utan bibehålla dem som nu finnas.

Beträffande byggnadsskyldigheten, så äro ju derom i gällande lag föreskrifter gifna, och det kan således icke vara någon fara att låta de några och sextio hemman, som jag tror är det antal som nästa år skulle utarrenderas, stå under allmänna lagen, såsom de andra. Jag tror icke heller att de skulle förlora på att utarrenderas till den högst bjudande. Det blir för staten nästan en skyldighet att antaga denna princip; med allt detta andra vinner man ingenting. Ty om man också stadgade en sådan godtycklig makt, att myndigheten finge till arrendator antaga hvilken som helst som gjorde anbud, så vore

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

det ingenting som hindrade, att den som fått arrendet transporterade det på en annan, som därför toge hög betalning, hvarigenom den nya arrendatorn kunde komma i lika svåra omständigheter som om han direkt till staten betalade ett högt arrende, och man stode då i samma predikament som förut.

I punkten *C* skulle jag vilja göra den förändringen, att orden "sedan vederbörande lokalstyrelse i hvarje särskildt fall blifvit hörd" uteslötos, ty det skulle medföra allt för mycken kostnad och besvär om ett sådant förslag antoges till lag. Jag skulle helst vilja, för att något minska de myckna embetsgöromålen, sälja alla dessa domäner, som icke äro värda mera än att de gifva 500 kronor i årligt arrende, men jag vill dock icke framställa något yrkande derpå, utan endast hemställa om en ändring i fråga om försäljningen.

Utskottets förslag i denna del är nemligen ett tillbakagående från Riksdagens beslut år 1874. Då beslöts att de domäner, hvilka icke gifvo i arrende 200 kronor, skulle säljas, men detta beslut var så till vida ovilkorligt. Nu har Utskottet föreslagit, att denna försäljning skulle ega rum endast *der så af Kongl. Maj:t pröfvas lämpligt*. Detta är, som sagdt, ett tillbakagående som jag icke kan gilla, utan skulle jag i likhet med reservanterne vilja att dessa egendomar såldes, och att de medel som derigenom inflöte användes till amorterande af statens skuld eller utvidgande af jernvägsbyggnaderna. Jag skulle sålunda i denna punkt vilja göra följande yrkande: "att Riksdagen för sin del ville medgifva, att de hemman och lägenheter, för hvilka årliga arrendeafgifterna nu icke öfverstiga 200 kronor och hvilka icke lämpligen kunna med annan egendom under ett arrende förenas, må få, under iakttagande af de föreskrifter, som af Kongl. Maj:t kunna varda meddelade, på offentlig auktion till den högst bjudande försäljas under de vilkor, som redan äro af Riksdagen i afseende å sådan försäljning bestämda, samt att köpesumman skall användas antingen till minskande af statens skuld eller till bestridande af utgifter för jernvägsanläggningar."

Herr Peter Olsson: Det är, om jag så får säga, ett ganska egendomligt förhållande, som i denna Kammare egt rum under diskussionen om nu föreliggande fråga, nemligen det, att de talare, som hittills yttrat sig i densamma, på olika sätt uppfattat hvad Utskottet här föreslagit, och till följd deraf kommit till alldeles olika resultat.

En af dessa talare vill, att man skall återgå till komiterades förslag; Herr Finansministern tyckes vara böjd för att taga Utskottets förslag under *vissa vilkor*. En annan talare, som är ledamot af Utskottet, vill obetingadt antaga *dess* förslag, då deremot den siste ärade talaren ansåg att detta alldeles icke borde läggas till grund för den nya organisationen. Låtom oss, mine Herrar, närmare se på, huru denna fråga blifvit behandlad, innan man så att säga på rak arm tager sig för att kritisera hvad Utskottet föreslagit. Hvad komiterades betänkande angår, medgifver jag gerna, hvad också utan tvifvel är förhållandet, att det är ett utmärkt arbete, som vittnar om mycken sakkännedom, men jag ber dock att tillika få fästa uppmärksamheten

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

på det icke obetydliga antalet reservationer, som dervid äro fogade. Om jag räknar sidantalet, består ungefär en tredjedel af hela betänkandet af sådana reservationer, deraf somliga i vissa delar äro af gaaska vigtig beskaffenhet

Jag kan således icke finna, att detta komiterades betänkande är af beskaffenhet, att Utskottet oförändradt kunnat antaga detsamma.

Går jag sedermera till Kongl. Maj:ts proposition, finner jag der det egendomliga eller, för att icke begagna detta uttryck, det verkliga förhållandet ega rum, att denna proposition i ganska väsentliga delar, såsom det heter, skiljer sig från komiterades betänkande. Det har således äfven varit svårt att i alla delar lägga Kongl. Maj:ts proposition till grund för Utskottets betänkande. Men, mine Herrar, det är icke endast dessa förhållanden, som äro en vigtig omständighet att taga i betraktande; dertill kommer äfven, att särskilda sammanträden hållits i Stats-Utskottets lokal, hvarvid varit tillstådes dels ledamöter af den omnämnda komitén, dels ledamöter af Stats-Utskottet från båda Kamrarne, och dels äfven andra ledamöter af Kamrarne, som särskildt intresserat sig för frågan. Jag är likväl öfvertygad om att en hvar, som bevisat dessa sammanträden, kommit till aldeles samma erfarenhet som jag, nemligen att man der icke kunnat förena sig om samma beslut.

Det har således rådt en den allra största meningsskiljaktighet i fråga om hvad som i förslaget skulle läggas till grund för förvaltningen af kronans domäner, och lika skiljaktiga hafva äfven åsigterna varit i fråga om den styrelse, som skulle förvalta dessa statens egendomar.

Vi skola under sådana förhållanden icke förundra oss öfver att Stats-Utskottets nu föreliggande förslag icke kunnat fullt tillfredsställa de olika önskningar, man hyser i den ena eller andra af de punkter, som här behandlas, och jag skulle nästan tro att dessa omständigheter kunde vara en giltig anledning till, att man, då man vill kritisera Utskottets förslag, borde taga hänsyn till de olika meningar som varit för handen.

Här är för öfrigt ju endast fråga om att dessa grunder skulle gälla, intill dess frågan om styrelsen öfver statens domäner blifvit af Kongl. Maj:t och Riksdagen afgjord.

Det är ju aldeles tydligt, att Utskottet ansett alla de olika meningar, man sökt sammanfatta i detta betänkande, vara af sådan beskaffenhet att man nu endast velat göra ett försök, för att af erfarenheten lära, huru vida dessa grunder komme att visa sig lämpliga eller olämpliga, och sedermera fatta beslut i frågan.

När man nu besinnar detta och äfven tager i öfvervägande, att det är just på grund af det provisoriska i Utskottets beslut, som Första Kamraren antagit de 21 första punkterna deraf, trodde jag verkligen att den kritiska diskussion eller behandling, som nu egt rum och som ändock icke kan leda till något resultat, skulle vara temligen öfverflödig.

Emellertid ansåg jag för min del inom Utskottet att de olikheter, som funnos emellan så väl komiterades som Kongl. Maj:ts förslag och

*Angående
föreläsningen
af kronans
domärer.
(Forts.)*

de hvilka framträdde under behandlingen af frågan så väl på de enskilda sarnmanträdena som äfven sedermera inom Utskottet, voro af den beskaffenhet, att jag förbehöll mig full frihet i frågan, då den skulle behandlas i Kammaren. Jag trodde nemligen att, ehuru Utskottet under sådana förhållanden kunnat hafva skäl att framlägga sitt förslag, så voro meningarne dock så delade och af en så olika beskaffenhet, att man nu icke gerna skulle kunna vänta att få igenom ett fullt tillfredsställande förslag.

Den sena tiden på riksdagen ansåg jag äfven vara en omständighet som borde tagas med i räkningen, ty erfarenheten visar — med rätt eller orätt, det lemna jag derhän — att man mot slutet af riksdagen skyndar något fortare med behandlingen af vissa frågor, som föreligga till afgörande, än som för ändamålet är fördelaktigt. Dermed får nu vara huru som helst, men om man t. ex. skulle antaga ett förslag, som står i strid mot hvad Första Kammaren beslutat, så tror jag det vore i högsta grad ofördelaktigt.

Jag vill icke yttra mig om detta förslag i öfrigt. Om man skulle gå till komiténs förslag, såsom den förste ärade talaren föreslog, så tror jag, så vidt jag förstår saken, att dermed skulle vinnas ingenting, emedan jag är fullt öfvertygad om att det beslut, som fattats i Första Kammaren, icke kan sammanjemkas med nämnda förslag. Det är väl det bästa för oss att söka att, så vidt möjligt är, fatta ett sådant beslut, som kan föranleda till något resultat, och som är, om ej det bästa, så åtminstone en förbättring. Jag vill icke genomgå alla anmärkningar, som framstälts, ty jag måste säga att, så vidt jag förstår, hafva åtskilliga af de anmärkningar, som blifvit gjorda, härledt sig derifrån att man icke tänkt på den omständigheten, att sjelfva det sätt, hvarpå man anser att statens egendomar skola handhafvas af dessa lokalstyrelser, i sig innesluter hvad man här i viss mån klandrat och såsom önskningsmål uttalat. Jag tror att det är mycket svårt att på förhand bestämma sådana saker, som antingen böra lemnas åt Kongl. Maj:t att afgöra eller ock bero på omständigheter, som betingas af lokala förhållanden. Om man tager dessa omständigheter i öfvervägande, tror jag att man i detta hänseende icke skall hafva så mycket skäl till anmärkningar.

Hvad nämnda lokalstyrelser beträffar, så har man sagt att desamma skulle vara, såsom man uttryckt sig, allt för ensidiga. Jag vill lemna detta påstående derhän, men om jag skulle yttra mig om huru vida det vore bättre att hushållningssällskapens förvaltningsutskott eller landstingen utse densamma ledamöter, så får jag säga, att jag anser det vara fullt ut så lämpligt och dertill mera betryggande att landstingen utse de män, som skola i lokalstyrelsen ingå. Då Utskottets förslag emellertid endast är provisoriskt, kan ju, sedan erfarenheten visat att detsamma i tillämpningen är olämpligt, icke finnas något hinder för Kongl. Maj:t att i fråga om den myndighet, som nu blifvit föreslagen, föreslå de förändringar, som kunna göra densamma bättre.

Hvad sjelfva centralstyrelsen beträffar, så kan ju äfven i detta fall någon erfarenhet vinnas, om Kongl. Maj:t får denna summa af 75,000 kronor till sin disposition, till dess Kongl. Maj:t och Riksdagen

*Angående
förrullningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

beslutat om sjelfva centralstyrelsens definitiva ordnande. Jag tror således att om man vill se saken sådan den föreligger, om man utgår från den önskan att få någon erfarenhet, på hvilken ett beslut, så viktigt som det föreliggande, bör grundas, skall man ganska väl finna att Utskottets förslag låter försvara sig. För min del skall jag icke hafva något emot att denna Kammare antager det förslag, som här blifvit framlagdt, helst det blifvit antaget till största delen i Första Kammaren och, så vidt jag kan förstå, Herr Finansministern verkligen önskar att *något* måtte antagas redan vid denna riksdag. Då jag sålunda instämmer i detta förslag, är det helt och hållet af det skäl, att det är ett provisoriskt förslag, vidare af det skäl att, när Kongl. Maj:t finner omständigheterna så fordra, ett nytt förslag kan af Kongl. Maj:t framläggas, och under tiden har man ställt så till att Kongl. Maj:t har att följa dessa grunder för utarrenderingen, hvilka jag tror vara en förbättring i förhållande till de lagstadganden, som nu ligga till grund för kronans egendomsförvaltning. Skulle Kammaren fatta ett motsatt beslut, eller afslå hvad Utskottet föreslagit, så torde hvar och en finna, att frågan har för denna riksdag förfallit i denna del. Såsom jag förut sagt, skall jag icke göra något yrkande, men hvad jag hufvudsakligen vill fästa Kammarens uppmärksamhet på är, att när man tager de anmärkningar, som här blifvit gjorda, i öfvervägande, måste man erkänna att Utskottet, så vidt på detsamma berott, icke kunnat åstadkomma någon bättre utredning eller något bättre förslag, än det nu föreliggande, äfvensom att, om deri möjligen kunna finnas bestämmelser, hvilka kunna medföra olägenheter, dessa dock kunna i en snar framtid afhjelpas.

Jag har blott velat uttala dessa åsikter, som för mig varit bestämmande vid frågans behandling inom Utskottet.

Hvad slutligen beträffar punkten C, så har jag, som Herrarne af betänkanDET behagade finna, instämt i en mot denna del af Utskottets betänkande afgifven reservation, till hvilken jag sålunda, då den frågan föreligger till afgörande, kommer att yrka bifall. I afseende på användningen af de medel, som kunna inflyta genom försäljningen af vissa smärre egendomar, är nemligen min åsigt fullt stadgad, det vill säga jag kan icke biträda ett förslag som går ut derpå att, sedan man sålt på ett håll, man på ett annat ställe åter skall köpa egendom af snart sagdt samma slag som den man förut sålt; utan anser jag det då vara vida bättre och under alla omständigheter mera statsekonomiskt klokt att använda de inflytande köpeskillingarne till afbetalning å rikets gäld eller — hvilket jag anser vara ungefär detsamma — till bestridande af utgifter för nya jernvägsanläggningar.

Herr *Pehr Nilsson* i Vittjerf instämde med Herr Peter Olsson.

Herr Carl Ifvarsson: Jag kan deremot icke, såsom den nästföregående talaren, förorda bifall till den nu föredragna punkten. Såsom Herrarne äfven kunna finna af reservationerna, har jag icke kunnat vara öfverens med Utskottet i åtskilliga delar af det nu afgifna förslaget.

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

Naturligt är, att då man vill upprätta ett förslag, men icke har någon fast utgångspunkt att stödja sig vid, kan förslaget icke blifva så konsekvent genomfördt som önskligt vore. Derföre, då man på Stats-Utskottets inkomstafdelning, som egentligen haft denna fråga till behandling — åtminstone i första hand — ansåg sig icke kunna uppgöra något förslag i afseende på organisationen af centralstyrelsen för förvaltningen af kronans egendomar, var det att befara att hela förslaget skulle blifva haltande; och detta har äfven inträffat, det lär icke kunna förnekas. Hade deremot afdelningen kunnat framlägga ett förslag till ordnandet af centralförvaltningen, hade hela förslaget fått ett annat utseende och blifvit vida bättre formuleradt, än nu är förhållandet. Visserligen säger man att meningen är, att de nu föreslagna grunderna för domänförvaltningen endast skola provisoriskt blifva gäilande, men för min del kan jag icke finna det vara skäl att ens provisoriskt antaga grunder, som äro sämre än de som nu gälla. Denna försämring framträder enligt min tanke skarpast i de bestämmelser, som i 6 punkten af Utskottets förslag finnas meddelade. Jag kan nemligen icke anse det lämpligt, att staten vid utarrendering af sina egendomar går till väga på samma sätt som den enskilde jordegaren. Denne senare kan väl bortarrendera sin egendom åt hvem han behagar; han må kunna göra afseende på att få den dugligaste arrendatorn och, då han känner personen, nöja sig med en lägre arrendesumma; han vet i så fall att egendomen vinner på att hafva en bra arrendator. Så kan dock icke alltid förhållandet vara med staten. Man må tillsätta hvilken centralförvaltning man vill; den kan dock icke hafva erforderlig lokalkännedom om hvarje särskild egendom eller ifrågakommande arrendatorer på hvarje särskild ort. Och man må äfven organisera lokalstyrelserna på bästa sätt; dessa styrelser kunna dock aldrig i detta fall gifva centralförvaltningen fullt tillförlitlig vägledning till bedömande af företrädet mellan de olika sökandena till arrendet. Det blir nemligen icke möjligt för lokalstyrelsen att i sitt protokoll anteckna allt hvad den om den ene eller andre sökanden kan känna. Väl kan den säga, att den eller den är vanfrejdad och att hans anbud derföre icke bör antagas. Den kan också säga, att den förre innehafvaren af arrendet väl skött egendomen och derföre bör hafva företrädet. Så långt kan väl styrelsen gå i sina uttalanden, men svårligen lär väl denna styrelse kunna tillåta sig att säga, att till exempel den eller den personen är visserligen icke vanfrejdad, men han förtjenar af andra skäl icke att få arrendet; sådant anser jag åtminstone icke kunna i något protokoll fullständigt intagas; och då kan lokalstyrelsen icke heller lemna tillräcklig vägledning åt en centralförvaltning, som kanske har sitt säte på hundratals miles afstånd från den egendom som är i fråga. Hela förslaget är således opraktiskt.

Jag anser det derföre vara bäst, att man håller fast vid de grunder som nu i detta afseende gälla, att nemligen det högsta anbudet ovilkorligen bör gälla, åtminstone i regeln, och endast sparsamt undantag från denna regel medgifvas. Detta hindrar ju dock icke att en arrendator, som visat sig väl sköta egendomen, tillerkännes rätt att, om han så önskar, öfvertaga arrendet å nyo till samma pris, som af någon

annan högst bjudits. Men att gå så långt, att man säger att styrelsen skall ega antaga hvilket anbud den behagar, det anser jag icke vara lämpligt. Detta är hvad jag hufvudsakligen har att anmärka mot de af Utskottet föreslagna grunderna. Och då jag icke kan dela Utskottets mening i detta fall, kan jag naturligen icke lemna mitt bifall till förslaget i åtskilliga andra delar, som dermed ega sammanhang.

I ett afseende anser jag emellertid Utskottets förslag innebära en förbättring af Kongl. Maj:ts proposition, och detta gäller organisationen af lokalnämnderna.

Enligt mitt förmenande är det nemligen lämpligare att ledamöterna i dessa nämnder utses af landstingen än, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, af hushållningssällskapens förvaltningsutskott, och detta äfven derföre att landstingen äro en af lagen erkänd allmän institution, då deremot hushållningssällskapen väl egentligen måste anses vara enskilda föreningar.

Jag vill äfven nämna, att jag anser Utskottets förslag derutinnan vara lämpligt, att det går ut på att de större skogarne böra afskiljas från jordegendomen, men deremot de mindre skogarne åtfölja arrendet. Men båda dessa bestämmelser anser jag mycket väl kunna af Kongl. Maj:t tills vidare tillämpas, utan att Riksdagen nu derom behöfver fatta något särskildt beslut; det vill säga under förutsättning att det af Herr Lyttkens framlagda förslag antages. Detta går nemligen derpå ut, att de nu gällande grunderna skola tills vidare tillämpas, och jag anser derföre detta förslag, såsom interimförslag, ega företräde framför Utskottets.

Hvad åter beträffar Herr Lyttkens' förslag i fråga om hvilka egendomar skulle försäljas, så har jag en så till vida från detsamma skiljaktig mening, att jag anser att förslaget hade bort vara mera omfattande. Jag tror nemligen att det vore skäl att besluta, att alla statens egendomar, som icke gifva mera än 500 kronor i arrende, skola efter hand försäljas. För min del föreställer jag mig, att en försäljning af så obetydliga egendomar icke skall blifva så vidtomfattande, att någon fara finnes för någon menlig inverkan på egendomsmarknaden. Frågan gäller, enligt skedd utredning, något öfver 2,000 egendomar. När man nu tänker sig försäljningen fördelad på 20 år, och att egendomarne äro spridda öfver hela riket, lär man icke behöfva frukta för att deras försäljning kan i nämnvärd grad, om ens något, inverka på egendomsprisen. Min åsigt är emellertid, att ju flera smärre egendomar blifva försålda, desto bättre är det både för statsverket och för samhället såsom sådant. Gagnet deraf är påtagligt i många afseenden. Först och främst befrias staten från omkostnaderna för deras förvaltning; vidare blifva egendomarne bättre skötta, när de komma i enskildas händer, och dertill kommer, att erfarenheten visat att de summor, som genom deras försäljning ingå till statsverket, gifva i ränta två à tre gånger de belopp, som staten erhåller i arrende. Dessutom, om köpeskillingen användes till afbetalning af rikets gäld, vinnes äfven en besparing så till vida, som omkostnaderna för gäldens handhafvande förminsas. Då således en

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

försäljning af dessa smärre egendomar länder såväl statsverket som samhället i öfrigt till nytta, tror jag att alla skäl tala för att denna försäljning utsträcker längre än Herr Lyttkens föreslagit, och jag får med anledning deraf hemställa, att Kammaren måtte besluta, att äfven de statens egendomar skola försälas, som icke gifva mer än 500 kronor i arrende. I öfrigt instämmer jag i Herr Lyttkens' förslag.

Hvad beträffar användandet af de medel, som komma att inflyta genom egendomarnes försäljning, kunde jag icke biträda det beslut, som Riksdagen för några år sedan fattade derom, och min åsigt derutinnan bibehåller jag fortfarande. Jag kan nemligen icke finna det vara gagneligt för staten, att medel, som influtit genom försäljning af vissa egendomar, skola användas till inköpande af andra, hufvudsakligen skogar. Det är ju tydligt, att, då staten uppträder såsom spekulant, den får betala fullt ut lika mycket som den enskilde. Likaså tydligt är det, att om skogarne skola planteras och skötas, onkostnaderna därför icke blifva ringa. Mera sannolikt är, att staten får betala vida mera, än som är behöfligt, utan att på lång tid erhålla någon ersättning i afkastning för det kapital, som sålunda blifvit nedlagdt, och huru stor denna afkastning i framtiden kan blifva, det lär icke vara så lätt att veta. För min del tror jag det vara bäst att använda medlen på annat sätt, i synnerhet som staten eger en icke så obetydlig mängd skogar. Deremot, om de användas på det sätt, som Herr Lyttkens föreslagit, nemligen till afbetalande af rikets skuld eller, hvilket jag anser vara ungefär detsamma, anläggande af nya jernvägar, så har man ju gjort en afbetalning och på samma gång ju besparat den ränta, som måste betalas på statens lån. Man har dessutom uti jernvägsanläggningarne skaffat sig inkomster, som med tiden kunna blifva af icke ringa betydelse. Ja, de skulle möjligen kunna blifva så betydliga, att vi kunde utan afsaknad undvara både grundränta och annat mera i skatteväg.

Jag har i förbigående velat nämna detta, ehuru det må hända icke hör till saken. Jag skall dock icke längre upptaga Kammarens tid, i synnerhet som jag märker, att få af Kammarens ledamöter äro tillstädes och således icke många höra hvad jag har att säga. Jag vill dock tillägga några ord angående möjligheten för oss att komma öfverens om något förslag i förevarande fråga. Detta har allt från riksdagens början förefallit mig högst svårt och, ju längre riksdagen framskridit, desto svårare har det synt mig. Redan första gången jag såg komiterades förslag, kom jag på den tanke, att ringa utsigt finnes för att någon enighet i frågan skulle komma att åvägabringas vid denna riksdag.

Det var nemligen icke nog med att förslaget var vidt omfattande, utan nästan hvarje ledamot hade i reservationen antecknat sin enskilda mening. Kongl. Maj:ts proposition har gjort åtskilliga förbättringar och förenklingar uti förslaget, och jag hade derföre trott, att derigenom en mängd stötestenar skulle vara undanröjda. Men jag har vid frågans behandling under riksdagen hört så många olika meningar framställas, att frågans utgång synes mig temligen oviss.

Först nu vid riksdagens slut har Utskottets förslag kommit till diskussion; men männe, om det skulle antagas, man skulle finna sig särdeles belåten dermed ens för ett enda år? Det är då vida bättre att behålla de gamla grunderna, och då man i allt fall anslår medel för ändamålet, kan det väl på det hela taget vara bättre att icke hafva bestämt några nya grunder, än antaga sämre sådana än de gamla äro.

Jag yrkar bifall till Herr Lyttkens' förslag med den ändring i siffran, som jag förut nämnt.

Häruti förenade sig Herrar *Höbinctte*, *Ola Månsson* och *Nils Pettersson*.

Herr Jöns Pehrsson: Som den siste talaren egentligen sagt allt hvad jag ämnade säga, skall jag icke länge tala i frågan för — såsom talaren anmärkte — nästan tomma bänkar. Jag har så väl af Utskottets förslag som hufvudsakligen af denna diskussion erfarit, att den motion jag tog mig friheten att i ämnet väcka, å ena sidan sedt, vunnit något erkännande och uppmärksamhet, men å andra sidan förefaller det mig som om Utskottet i 6 punkten mom. 3 hade utlagt ett fint försåt, som skulle göra denna styrelse så allsmäktig, att jag beklagar om punkten blefve antagen. Då jag, under förutsättning att Kammaren här skulle uttala sig på något sätt i afseende på dessa grunder, ämnar göra yrkande i hvarje särskildt fall, der sådant kan anses nödigt, har jag stiliserat ett annat förslag till lydelse af detta 3 mom. i 6 punkten. Men om Kammaren afslår alla dessa grunder, kan det icke komma i fråga, att jag ensam yrkar på votering om detta förhållande. Uppenbart är, att man vid betraktandet af frågan måste utgå från ett par hufvudsynpunkter, nemligen: skall det finnas någon särskild styrelse, eller skola statens skogar förvaltas af Skogsstyrelsen ensam, eller till en del af denna och till en del af den särskilda styrelsen? Som vi veta, kan det i södra Sveriges 19 län, med högst få undantag, icke ifrågakomma, att några skogsmarker afsättas till kronoparker, hvadan detta således endast förekommer i de 5 norra länen. Det ligger då nära till hands att tro, det den styrelse, som skall utgöra denna förvaltning, åtminstone uti de 19 först nämnda länen, skulle kunna vara densamma som den, hvilken hade bestyret med skogarnes förvaltning; ty den, som har erfarenhet i det ena fallet, bör kunna hafva något reda på sig äfven i det andra. Från denna synpunkt betraktad, måste den mycket omtalade stora förvaltningen icke vara särdeles svår. Om vi bygga förslaget på principer, som äro sunda och naturliga, och såsom regel stadga hvad som bör vara regel, eller att högsta anbudet, hvarför full säkerhet erbjudes, måste antagas, tror jag att förslaget kan genomföras ganska enkelt. Dessa 30 punkter innehålla åtskilligt, som jemväl förekommer i de nuvarande arrendekontrakten för bortarrenderande af statens egendomar — må hända med några förändringar i vissa fall. Jag medgifver mycket väl att ämnet kan vara svårt, men att på grund af detta förslag komma till något resultat anser jag vara omöjligt. Frågan är för öfrigt af den

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)

beskaffenhet, att man icke gerna kan begära, att Riksdagen på så kort tid som återstår skall ingå i pröfning af detta förslag.

Herr Finansministern antydde, att det skulle vara synnerligen angeläget att Riksdagen redan i år uttalade en bestämd åsigt angående grunderna för den ifrågavarande förvaltningen. Men det har sig icke så lätt för Riksdagen att så här på stående fot fatta ett definitivt beslut i ett så viktigt ämne, som det förevarande. Hvilket beslut Kammaren nu än må komma att fatta, hoppas jag dock att Kammaren icke måtte låta förleda sig af det lilla försåtet i 6 punkten 3 mom., hvarigenom styrelsen skulle kunna antaga arrendator, oafsedt om han lemnat högsta anbudet eller icke. Jag skulle vilja föreslå Kammaren att gifva detta 3:je mom. följande lydelse:

Förslag till antagande af arrendator äfvensom det vid pröfningen förda protokoll insändes af lokalnämndens ordförande till vederbörande förvaltningsmyndighet som i öfverensstämmelse med näst föregående moment arrendator utser. Ej må någon klaga deröfver att hans anbud ej blifvit antaget.

Det andra momentet i punkten är visserligen litet långsträckt, men der står dock, att det i främsta rummet skall tagas hänsyn till högsta anbudet. Härom är jag fullt ense med Utskottet. Men så heter det vidare, att styrelsen skall tillse huru vida den bjudande är känd för redbar verksamhet och om han redan arrenderar samma egendom och den väl skött. Detta är en allt för elastisk bestämmelse, men den kunde möjligen antagas, så vida i sammanhang dermed tredje momentet ändrades på det sätt som jag föreslagit.

Beträffande frågan om sammanslagningen af den nya Domänstyrelsen med Skogsstyrelsen, instämmer jag fullkomligt med Utskottet i dess uppfattning, att de ärenden, som tillhöra den ena eller andra styrelsens behandling, äro till allra största delen så närbeslägtade, att man häraf kunde hemta stöd för en sådan förening. Jag tror att det är lämpligare att, på sätt Utskottet föreslagit, låta ledamöterna i lokalnämnderna utses af landstinget i stället för af hushållningssällskapens förvaltningsutskott. Man undgår då få ett nytt slag af inspektörer, hvilket, med den kännedom man fått om skogsinspektörerna, icke kan vara önskvärdt. Ty af dessa senare tjänstemän har man icke annan glädje än, att de eu eller annan gång resa genom sitt distrikt, der sådant beqvämligast kan ske. Men att gå i skogen och kontrollera dess skötsel — dertill hafva de icke tid.

Jag slutar med att förena mig uti Herr Carl Ifvarssons förslag. Jag tror icke att det vore farligt att sätta siffran för den till afyttring bestämda arrendeegendomeu till 500 kronor. Och jag vill blott tillägga, att jag icke heller ser någon fara uti om denna Kammare icke förenar sig om samma grunder för förvaltningen, som Första Kammaren redan antagit. Regeringen bör af denna diskussion kunna hemta mycken ledning för ett nytt förslags uppgörande, så att, om Herr Finansministern kvarstannar på sin post till nästa riksdag, han bör för densamma kunna framlägga ett förslag, hvarigenom styrelsen icke blifver så allsmäktig som regeringen nu velat göra densamma. Och jag tror icke heller att apparaten för den ifrågavarande förvaltningens

ombesörjande behöfver göras så vidlyftig som nu föreslagits. Hela denna förvaltning borde kunna anförtros åt de särskilda länsstyrelserna samt en central myndighet under form af en byrå under något af statsdepartementen eller någon afdelning eller kontor under Kammarkollegium.

*Angående
förvaltningen
af kronans
domäner.
(Forts.)*

Jag yrkar bifall till Herr Lyttkens' förslag med den af Herr Carl Ifvarsson deri föreslagna ändring af summan 200 kronor till 500 kronor.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare flere ledamöter anmält sig vilja tala i det förevarande ämnet, afbröts nu öfverläggningen, för att i stället fortsättas kl. 7 e. m, då Kammarrens ledamöter genom utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter Kammarrens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.